

UNIVERZITA PAVLA JOZEFA ŠAFÁRIKA V KOŠICIACH
PRÁVNICKÁ FAKULTA

Finančné právo a daňové právo v 21. storočí

Recenzovaný zborník príspevkov
z III. ročníka študentského sympózia

Adrián Popovič

Jozef Sábo

Anna Vartašová

(eds.)

Košice 2023

PAVOL JOZEF ŠAFÁRIK UNIVERSITY IN KOŠICE
FACULTY OF LAW

Financial Law and Tax Law in the 21st Century

**Reviewed proceedings
from the III. annual student symposium**

*Adrián Popovič
Jozef Sábo
Anna Vartašová*
(eds.)

Košice 2023

Recenzovaný zborník príspevkov z III. ročníka študentského sympózia: „**Finančné právo a daňové právo v 21. storočí**“ je podporený v rámci projektu VEGA č. 1/0485/21: „*Súčasnosť a východiská reformovania systému vlastných zdrojov rozpočtu EÚ (právne a ekonomické aspekty aj v kontexte dôsledkov pandémie ochorenia COVID-19)*“, v rámci projektu VEGA č. 1/0214/21: „*Daň z nehnuteľností – právny stav a potenciál*“ a v rámci projektu APVV-19-0124 „*Daňové právo a nové javy v ekonomike (digitálne služby, zdieľaná ekonomika, virtuálne meny)*“.

The reviewed proceedings from the III. annual student symposium: „**Financial Law and Tax Law in the 21st Century**” is supported by the grant VEGA č. 1/0485/21: „*Simultaneity and possibilities of reforming the system of own resources of the EU budget (legal and economic aspects also in the context of the consequences of the COVID-19 pandemic)*“, by the grant VEGA č. 1/0214/21: „*Taxation of real property – legal status and potential*“ and by the grant No. APVV-19-0124 “*Tax Law and New Phenomena in the Economy (Digital Services, Sharing Economy, Virtual Currencies)*”.

Zostavovatelia/

Editors:

JUDr. Adrián Popovič, PhD.

JUDr. Jozef Sábo, PhD.

JUDr. Anna Vartašová, PhD.

Katedra finančného práva, daňového práva a ekonómie, Právnická fakulta, UPJŠ v Košiciach

Recenzenti/

Reviewers:

doc. JUDr. Peter Molitoris, PhD.

Katedra verejnoprávných disciplín, Fakulta verejnej správy, UPJŠ v Košiciach

doc. Ing. Cecília Olexová, PhD.

Katedra ekonómie a manažmentu, Podnikovohospodárska fakulta so sídlom v Košiciach, Ekonomická univerzita v Bratislave

Tento text je publikovaný pod licenciou CC BY NC - CC Attribution-NonCommercial 4.0 („Uveďte autora - Nepoužívajte komerčne“)

This text is licensed under a Creative Commons 4.0 - CC BY NC - CC Attribution –NonCommercial 4.0

Za odbornú a jazykovú stránku tejto publikácie zodpovedajú autori. Rukopis neprešiel redakčnou ani jazykovou úpravou.

The authors are responsible for the professional and linguistic aspects of the publication. No editorial or linguistic revision has been made.

Umiestnenie/Available at: www.unibook.upjs.sk

Dostupné od/Publication date: 21.12.2023

DOI: <https://doi.org/10.33542/FDP-0272-5>

ISBN 978-80-574-0272-5 (e-publikácia)

OBSAH / CONTENT

<i>Rozhodovacia činnosť Súdneho dvora EÚ v oblasti daní</i>	7
<i>The decision-making activity of the Court of Justice of the European Union in the field of taxes</i>	7
<i>Mgr. Kresten Bobula</i>	7
<i>Virtuálna mena: skúmanie definície po piatich rokoch</i>	15
<i>Virtual currency: revisiting the definition five years after</i>	15
<i>Maroš Hodor, LL.B</i>	15
<i>Daňová spravodlivosť v digitálnej dobe</i>	26
<i>Tax fairness in digital age</i>	26
<i>Mgr. Júlia Hoffmanová</i>	26
<i>Blockchain a daňové právo</i>	36
<i>Blockchain and Tax Law</i>	36
<i>Mgr. Jakub Hoholko</i>	36
<i>Zdaňovanie zdieľanej ekonomiky</i>	51
<i>Taxation of the collaborative economy</i>	51
<i>Bc. Martin Jurašek</i>	51
<i>Virtuálne platidlá (Bitcoin, Ethereum a pod.) a ich zdaňovanie v SR a vo svete</i>	63
<i>Virtual currencies (Bitcoin, Ethereum, etc.) and their taxation in the Slovak Republic and in the world</i>	63
<i>Bc. Lukáš Pekarčík</i>	63
<i>Rozpočtový proces a pravidlá na úrovni miestnej samosprávy</i>	76
<i>Budget process and rules at the level of local government</i>	76
<i>Bc. Tomáš Šefčík</i>	76

Predhovor

V dňoch 5. až 6. júna 2023 sa na pôde Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach uskutočnila medzinárodná vedecká konferencia V. slovensko-české dni daňového práva zameraná na tému *Daňové právo a nové javy v ekonomike*. Pri tejto príležitosti bolo dňa 7. júna 2023 pre študentky a študentov Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach zorganizované študentské sympóziu na tému: *„Finančné právo a daňové právo v 21. storočí“* (ďalej aj *„sympóziu“*). Zameranie sympózia bolo zvolené vzhľadom na obsahovú nadväznosť s grantovým projektom VEGA č. 1/0485/21: *„Súčasnosť a východiská reformovania systému vlastných zdrojov rozpočtu EÚ (právne a ekonomické aspekty aj v kontexte dôsledkov pandémie ochorenia COVID-19)“*, s grantovým projektom VEGA č. 1/0214/21: *„Daň z nehnuteľností – právny stav a potenciál“* a grantovým projektom APVV-19-0124 pod názvom *„Daňové právo a nové javy v ekonomike (digitálne služby, zdieľaná ekonomika, virtuálne meny)“*, ktorých riešenie v tomto čase prebieha na Katedre finančného práva, daňového práva a ekonómie Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach (ďalej aj *„katedra“*).

Hlavným cieľom študentského sympózia bolo pre študentky a študentov bakalárskeho a magisterského stupňa štúdia Právnickej fakulty UPJŠ v Košiciach, tak ako po minulé roky, vytvoriť priestor na prednesenie vlastných vedeckých príspevkov na zvolenú tému týkajúcu sa najmä problematiky nových javov v digitálnej ekonomike (virtuálne meny a zdieľaná ekonomika), no i problematiky rozpočtového procesu, rozhodovacej činnosti Súdneho dvora EÚ a teoreticko-právnych otázok daňovej spravodlivosti s ohľadom na vývoj daňového práva. Zároveň bola zúčastnenej študentke a študentom daná možnosť konzultovať prácu na svojich príspevkoch s členmi odbornej komisie sympózia. V rámci svojho vystúpenia si mohli študentka a študenti vyskúšať úroveň vlastnej právnej argumentácie a schopnosť racionálneho zdôvodnenia prezentovaných záverov. Kvalitu príspevkov a ich prezentáciu na sympóziu posudzovala porota zložená z členov katedry a zástupcov odbornej praxe. Zúčastnená študentka a všetci zúčastnení študenti budú ocenení vecnými cenami. Víťazovi sympózia bola ponúknutá platená stáž v obchodnej spoločnosti: *Ernst & Young, s. r. o. – Košice*.

Všetkým, ktorí akokoľvek pomohli pri organizovaní sympózia, týmto ďakujeme. Veríme, že skúsenosti získané v rámci sympózia budú mať pozitívny prínos pre zúčastnených v ich ďalšom štúdiu a profesionálnom raste.

Zostavovatelia

Rozhodovacia činnosť Súdneho dvora EÚ v oblasti daní

The decision-making activity of the Court of Justice of the European Union in the field of taxes

Mgr. Kresten Bobula

Abstrakt

Súdny dvor Európskej únie, inštitúcia EÚ, ktorá má zabezpečiť dodržiavanie práva pri výklade a uplatňovaní zakladajúcich zmlúv EÚ. Súdny dvor EÚ je označovaný ako negatívny zákonodarca, ktorého rozhodnutia sú právne záväzné pre jednotlivé členské štáty, ako aj ich orgány. Predmetné rozhodnutia ovplyvňujú správu daní významným spôsobom, avšak máme za to, že daňová správa častokrát odmieta výroky Súdneho dvora EÚ vymedzené v tom-ktorom rozhodnutí vydaného vo vzťahu k správe daní, pričom toto má podľa nás za následok porušenie základných práv a právom chránených záujmov daňových subjektov.

Kľúčové slová:

daň, daň z pridanej hodnoty, Súdny dvor EÚ, rozsudok, harmonizácia, právna istota

Abstract

The Court of Justice of the European Union is an EU institution that ensures the observance of law in the interpretation and application of the founding treaties of the European Union. The Court of Justice of the EU is referred to as a negative legislator, and its decisions are legally binding on individual member states as well as their authorities. These decisions significantly impact tax administration. However, we believe that tax authorities often reject statements of the Court of Justice of the EU defined in a specific decision related to tax administration, which, in our view, results in a violation of fundamental rights and the legally protected interests of taxpayers.

Key words:

tax, Value-added tax (VAT), Court of justice of the EU, judgment, harmonization, legal certainty

ÚVOD

Subordinačné postavenie, autorita a pôsobnosť Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len ako „SD EÚ“) je priamo zakotvená, tak v primárnom práve Európskej únie (ďalej len ako „EÚ“), t. j. Zmluve o založení Európskej únie (ďalej len ako „ZEÚ“), kde Článok č. 13 ZEÚ determinuje SD EÚ ako jednu zo svojich inštitúcií, prostredníctvom ktorej sa snaží EÚ podporovať svoje hodnoty,¹ sleduje svoje ciele, slúži občanom EÚ a členským štátom spoločenstva, ako aj zabezpečuje konzistentnosť, efektívnosť a kontinuitu politik činností. V tejto súvislosti je vhodné poukázať na lexikálny význam pojmu SD EÚ, ktorý je možné abstrahovať z ods. 1 Článku 19 ZEÚ, nakoľko SD EÚ inkorporuje v sebe dve inštitúcie, Súdny dvor a Všeobecný súd. Totožne ako v našom súdnom systéme, aj súdny systém EÚ je založený na dvojinštančnom konaní, kedy Všeobecný súd predstavuje súd prvej a Súdny dvor súd druhej inštancie. Vecná príslušnosť SD EÚ je obsiahnutá vo viacerých prameňoch práva. Takzvanú všeobecnú právomoc SD EÚ nájdeme upravenú v ods. 3 Článku 19 ZEÚ, avšak kauzálnu vecnú príslušnosť vymedzuje Článok 256 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ďalej len ako „ZFEÚ“) v súčinnosti s Článkom 51 Štatútu SD EÚ (ďalej len ako „Štatút“). Roztrieštenosť jednotlivých ustanovení o pôsobnosti SD EÚ, spôsobuje skôr chaos, než konzistentnosť, vymedzenú v úvode tohto odseku, avšak pre rozhranie tohto príspevku k vymedzenej téme je pre nás najpodstatnejšia tzv. *všeobecná vecná príslušnosť*.

S ohľadom na vymedzenú všeobecnú vecnú príslušnosť SD EÚ musíme konštatovať, že rozhodovacia činnosť tohto súdneho orgánu má pre oblasť daňového práva nezastupiteľný význam, a to špeciálne vo vzťahu k daniam, ktoré sú na úrovni Únie harmonizované. Do skupiny harmonizovaných daní² patrí

- a) *Daň z pridanej hodnoty (DPH) a*
- b) *Spotrebné dane z alkoholu, tabaku a energií.*

Práve harmonizáciou dochádza k zjednocovaniu pravidiel zdaňovania pri určitých predmetoch dane naprieč Úniou, čo svojou činnosťou významne ovplyvňuje SD EÚ práve svojimi meritórnymi rozhodnutiami v konkrétnych veciach či už v rámci konaní o žalobách podaných členským štátom, inštitúciou alebo fyzickou osobou alebo právnickou osobou alebo v konaní o prejudiciálnych otázkach o výklade práva Únie, alebo platnosti aktov prijatých inštitúciami na základe žiadosti vnútroštátnych súdnych orgánov.

Vo vzťahu k uvedenému, je preto logickým záverom, hoc sa nachádzame a uplatňujeme kontinentálny systém práva, ktorý nepovažuje precedensy za prameň pozitívneho práva, že SD

¹ Medzi základné hodnoty EÚ, vymedzené v Článku 2 Zmluvy o ZEÚ patrí – úcta k ľudskej dôstojnosti; sloboda; demokracia; rovnosť; právny štát; rešpektovanie ľudských práv vrátane práv osôb patriacich k menšinám. Tieto hodnoty sú spoločné členským štátom v spoločnosti, v ktorej prevláda pluralizmus, nediskriminácia, tolerancia, spravodlivosť, solidarita a rovnosť medzi ženami a mužmi.

² Harmonizácií nepodliehajú priame, miestne a majetkové dane, avšak zo strany EÚ je možné badať snahy o harmonizáciu aj dane z príjmu právnických, ako aj fyzických osôb, napriek tomu, že oblasť priameho zdaňovania nie je výslovne subsumovaná pod legislatívnu právomoc EÚ (istý legislatívny základ je možné vyvodiť z Článku 110 - 113 ZFEÚ, a aj Článku 45, 55 a 65 ZFEU)

EÚ je označovaný ako negatívny zákonodarca, k čomu dochádza práve na základe jeho rozhodovacej činnosti, v rámci ktorej poskytuje právny výklad práva Únie, tak primárneho ako aj sekundárneho za účelom zabezpečenia právnej istoty.

Tento príspevok je venovaný oblasti zdaňovania DPH, ako jednej z harmonizovaných daní v rámci Únie, nakoľko práve výklad Smernice Rady 2006/112 ES z 28. novembra 2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty (ďalej len ako „**Smernica**“) je častým predmetom prejudiciálneho konania o výklade práva EÚ. Judikatúra SD EÚ je preto bohatá práve na rozhodnutia týkajúcich sa DPH, ktoré je možné priamo aplikovať pri správe daní. Jedným dychom si avšak kladieme otázku, do akej miery je daňová správa schopná a ochotná aplikovať judikatúru SD EÚ na ten-ktorý konkrétny prípad pri správe daní.

1. PREDNOSŤ VÝKLADU PRÁVA ÚNIE SÚDNYM DVOROM

Ako je už z obsahu vymedzeného v úvode tohto príspevku zrejmé, najvýznamnejšiu úlohu v oblasti výkladu práva Únie zastáva práve Súdny dvor, ktorý prostredníctvom svojej rozhodovacej činnosti poskytuje orgánom verejnej moci jednotlivých členských štátov EÚ odpovede na ich otázky, čím Súdny dvor zabezpečuje jednotný výklad a aplikáciu rozličných normatívnych právnych aktov EU naprieč spoločenstvom.

Výsledkom konania je rozhodnutie, ktoré je priamo záväzné pre vnútroštátny súd tohto ktorého členského štátu EÚ, a aj pre súdy, ktoré budú prejednávať a rozhodovať konanie o opravných prostriedkoch v tej istej veci. Na podporu týchto tvrdení odkazujeme na Rozsudok Súdneho dvora z 03. februára 1977, Benedetti, C-52/76, EU:C:1977:16 bod 26, ako aj Rozsudok Súdneho dvora z 24. júna 1969, Milch, Fett a Eierkontor, C-29/68, EU:C:1969:27, bod 2. Z uvedeného je možné teda vyabstrahovať záver, že výklad určitej skutočnosti, ktorá tvorí predmet konania pred Súdnym dvorom je pre jednotlivé členské štáty, resp. orgány verejnej, či súdnej moci, záväzný, a to bez potreby uznania jeho vykonateľnosti tým-ktorým členským štátom EÚ.

Následkom neakceptácie enunciátu rozhodnutia SD EÚ, zakladá poškodenej strane právo na ochranu svojich práv a právom chránených záujmov, a to tak na národnej úrovni, a po márnom vyčerpaní všetkých dostupných prostriedkov ochrany týchto práv aj na úrovni EÚ. Strana konania je spôsobilá podať návrh na obnovu konania podľa príslušných ustanovení vnútroštátneho práva podľa ustanovenia § 472 písm. c) zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok (ďalej len ako „**SSP**“), a taktiež jej vniká právo na náhradu škody v zmysle príslušných ustanovení zákona č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov (ďalej len ako „**ZoZS**“).³ V prípade, ak by strana nebola úspešná na národnej úrovni, je táto spôsobilá uplatňovať si svoje práva

³ K tomu pozri Rozsudok Súdneho dvora z 30. septembra 2003, Köbler, C-224/01, EU:C:2003/513, bod 56 v zmysle ktorého „Porušenie práva Spoločenstva je v každom prípade zjavné, a teda dostatočne závažné, keď je dané rozhodnutie v zjavnom rozpore s príslušnou judikatúrou Súdneho dvora.“

prostredníctvom podnetu Európskej komisii, ktorá môže začať konanie o porušení povinností vyplývajúcich členským štátom na základe článku 258-259 ZFEÚ, alebo prostredníctvom Článku 260 ZFEÚ.

Hlavnou otázkou, ktorú si v tomto príspevku kladieme avšak nie je, ako by mal vyzeráť ideálny stav, ale ako v aplikačnej praxi dochádza zo strany súdov, špeciálne orgánov daňovej správy k prijatiu výkladu SD EÚ a jeho následnej aplikácii na konkrétne daňové konanie, resp. súdne konanie.

1.1 Contra argument proti aplikácii výkladu SD EÚ správcu dane

Ideálny stav popísaný v predchádzajúcej časti by bol skutočne žiadaný, avšak nie je tomu tak. Primárne správca dane, rešpektuje obsah rozhodnutí Súdneho dvora, a to prostým odkazom na jedno ustanovenie, ba priam jedno slovo nachádzajúce sa v ustanovení § 3 ods. 9 zákona č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej ako „**Daňový poriadok**“ alebo „**DP**“), na základe ktorého *správca dane dbá na to, aby pri rozhodovaní v skutkovo zhodných prípadoch nevznikali neodôvodnené rozdiely*. Toto ustanovenie poskytuje správcovi dane elegantný spôsob, ako nebrať do úvahy záväzné meritórne rozhodnutia SD EÚ, na podklade ktorých argumentuje daňový subjekt. Ako základný problém vnímame koncepciu tohto ustanovenia, nakoľko v aplikačnej praxi sa nikdy nevyskytne skutkovo zhodný prípad, o ktorom by už raz bolo meritórne rozhodnuté, preto by bolo nevyhnuté zmeniť znenie ustanovenia § 3 ods. 9 DP zo súčasného, na možný navrhovaný variant *skutkovo obdobných prípadoch*.

Nanešťastie túto prax správcov dane, musíme len potvrdiť, nakoľko takmer v každej odpovedi správcu dane na podanie, ktoré obsahovalo podpornú argumentáciu tvrdení na podklade rozhodnutí SD EÚ, správca dane zhodnotil, že tieto nie je možné aplikovať na daný konkrétny prípad, nakoľko nejde o skutkovo zhodnú vec.

V tejto súvislosti by sme chceli apelovať na daňové subjekty, aby efektívne využili svoje oprávnenia, ktorými disponujú napr. v procese vyrubovacieho konania (v daňovom konaní všeobecne) a konfrontovali správcu dane s jeho závermi, prečo neaplikuje výklad SD EÚ, ktorým argumentuje daňový subjekt. Vhodným momentom pre využitie tohto oprávnenia je procesný úkon označený ako *prerokovanie pripomienok predložených k protokolu z daňovej kontroly*. Práve pri tomto procesnom úkone sa poverený zamestnanec správcu dane osobne (samozrejme pokiaľ sa daňový subjekt tohto zúčastní) stretáva s daňovým subjektom, kde sa vytvára priestor daňovému subjektu pre priamu konfrontáciu správcu dane, účelom ktorej je objektívne zdôvodnenie a vysvetlenie, prečo správca dane zaujal negatívne stanovisko k obsahu rozhodnutia SD EÚ, ktoré daňový subjekt využil na podporu preukázania skutočností, ktoré uviedol vo svojom podaní, napr. vyjadrení sa k protokolu z daňovej kontroly. Poverení zamestnanci správcu dane, nie sú veľmi zvyknutí a pripravení reagovať na takto vyvolanú situáciu daňovým subjektom, čo predstavuje istú výhodu pre nasledovný postup daňového subjektu, nakoľko o danom úkone správca dane je povinný vyhotoviť písomnú zápisnicu,

obsahom ktorej by boli všetky námietky, postrehy a vyjadrenia, tak správcu dane, a aj daňového subjektu a túto využiť ako dôkazný prostriedok v prospech daňového subjektu v ďalšom konaní (konanie o opravných prostriedkoch).

2. VÝZNAMNÉ ROZHODNUTIA SD EÚ VO VZŤAHU K DPH

DPH je jednou z harmonizovaných daní, t. j. pravidlá zdaňovania sú unifikované naprieč celým EÚ spoločenstvom (až na možné odchýlky, ktoré poskytuje Smernica), o čom svedčí aj množstvo meritórnych rozhodnutí SD EÚ, obsahom ktorých je výklad Smernice.

Je úplne pochopiteľné, že záujem správcu dane na tom, aby v čo najväčšej možnej miere uspokojil fiskálne záujmy štátu, teda naplnil jednu z hlavných funkcií daní, v aplikačnej praxi prevažuje nad súkromno-právnymi záujmami daňových subjektov, ktorých snaha je diametrálne odlišná, a síce znížiť si svoju vlastnú daňovú povinnosť na čo možno najnižšiu možnú úroveň, resp. hodnotu. V tejto súvislosti, na podporu našich tvrdení, uvádzame obsah Nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len ako „ÚS SR“) sp. zn. I. ÚS 241/07-44 z 18. septembra 2008, v zmysle ktorého *ani záujem štátu na realizácii príjmovej stránky štátneho rozpočtu nemôže byť a nie je nadradený dodržiavaniu a rešpektovaniu práv, ktoré zákony priznávajú daňovým subjektom. Za situácie, kde právo umožňuje rozdielny výklad, nemožno pri riešení prípadu obísť fakt, že na poli verejného práva (daňového práva) štátne orgány môžu konať len to, čo im zákon výslovne umožňuje (na rozdiel od občanov, ktorý môžu konať všetko, čo nie je zakázané). Z tejto maximy potom vyplýva, že pri ukladaní a vymáhaní daní podľa zákona, teda pri de facto odnímaní časti nadobudnutého vlastníctva, sú orgány verejnej moci povinné šetriť podstatu a zmysel základných práv a slobôd. Inak povedané, v prípade pochybností sú povinné (orgány verejnej moci) postupovať miernejšie - in dubio mitius.*

Nadväzujúc na predošlý odsek, primárne vo vzťahu k rozdielnemu výkladu, ako aj povinnosti orgánov verejnej správy, t. j. finančnej správy, šetriť podstatu a zmysel základných práv a povinností, odkazujeme na významný judikát Súdneho dvora, ktorý vyslovil názor, že v prípade, kedy daňový subjekt preukáže, vo vzťahu k zdaniteľnej transakcii tzv. genuine economic activity, t. j. skutočný ekonomický dôvod, resp. opodstatnenie, tak takéto konanie, nemôže byť zo strany správcu dane sankcionované. Túto argumentačnú líniu si osvojili aj sudy pôsobiace v sústave súdov konajúcich a rozhodujúcich v podmienkach Slovenskej republiky, ako príklad uvádzame Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 7Sžf/41/2013 zo dňa 28. mája 2015.

Hoc tu máme rozhodnutie vydané najvyššou súdnou autoritou v sústave všeobecného súdnictva Slovenskej republiky, rozhodnutie Súdneho dvora, právnu normu, t. j. konkrétne ustanovenia príslušných zákonov – Daňového poriadku, a aj zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších zákonov (ďalej len ako „ZoDPH“), v aplikačnej praxi sme sa stretli s prípadom, kedy správca dane odmietol uznať nárok daňového subjektu na odpočítanie dane v zmysle ustanovenia § 49 ods. 1, 2 ZoDPH v spojitosti s ustanovením § 51 ods. 1 ZoDPH, pretože podľa názoru správcu dane predmetnú zdaniteľnú transakciu daňového

subjektu nebolo možné subsumovať pod ekonomickú činnosť daňového subjektu, a teda že predmetný zdaniteľný obchod je simulovaný, t. j. že týmto konaním zo strany daňového subjektu dochádza k nelegálnemu daňovému úniku, a teda správca dane aplikoval ustanovenie § 3 ods. 9 Daňového poriadku a neuznal nárok na odpočítanie dane z tohto titulu.⁴

V súvislosti so skutočnosťami popísanými vyššie, sa načrtá otázka dokazovania, resp. dôkazného bremena. Legálny rámec, akým dôkazným bremenom je zaťažený daňový subjekt je vymedzený v ustanovení § 24 ods. 1 DP, čo je možné vyabstrahovať aj z Rozsudku Súdneho dvora z 21. júna 2012, Mahagében Kft, C-80/11 a C-142/11, EU:C:2012/373. Inštitút odpočítania dane podľa ZoDPH sa neaplikuje automaticky, t. j. ex lege, ale na základe dispozičnej zásady, t. j. uplatnením si práva konkrétnym daňovým subjektom, avšak za účelom legalizácie takéhoto postupu zo strany daňového subjektu, tento je povinný predložiť správcovi dane dôkazy, ktoré odrážajú splnenie tak formálnych, ako aj materiálnych podmienok. V prípade, kedy je nepochybné, že daňový subjekt preukázal realizáciu zdaniteľného obchodu od konkrétneho dodávateľa, je možné toto považovať za relevantnú informáciu, resp. rozhodujúci dôkaz. Preukázanie skutočnosti, kedy má správca dane za to, že nedošlo na základe predložených dôkazov k zdaniteľnej transakcii, t. j. došlo k daňovému úniku, viazne na správcovi dane, tento by mal objektívne preukázať, že došlo k predmetnému konaniu.⁵

2.1 Posledné rozhodnutie Súdneho dvora?

Ako ďalšiu významnú pozitívnu aktivitu zo strany Súdneho dvora hodnotíme, vydanie pomerne nedávneho rozhodnutia Súdneho dvora, a to Uznesenia Súdneho dvora z 3. septembra 2020, C-610/19, Vikingo Fővállalkozó Kft., EU:C:2020:673 (ďalej len ako „Uznesenie“). Dovoľme si upriamiť pozornosť na formu rozhodnutia vo vzťahu k názvu predmetnej podkapitoly. Súdny dvor rozhodol vo forme uznesenia. Uznesením Súdny dvor rozhoduje v prípadoch ustanovených v Článku 99 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora.⁶ Predmetom prejudiciálneho konania vo veci C-610/19 boli štyri (4) otázky, ku ktorým sa Súdny dvor už

⁴ Správca dane žiadnym objektívnym spôsobom nezrejmil, prečo danú transakciu podľa jeho názoru nie je možné subsumovať pod ekonomickú činnosť daňového subjektu, pričom šlo o prijatie služby, ktorá spĺňala definíciu ekonomickej činnosti podľa ustanovenia § 3 ods. 2 ZoDPH, ako aj článku 9 Smernice, čo nepriamo potvrdil aj samotný správca dane v texte rozhodnutia, ktoré vydal daňový úrad po vyjadrení sa k protokolu z daňovej kontroly, avšak ani keď sme na to upriamili pozornosť v odvolacom konaní, tak Finančné riaditeľstvo, ako vecne príslušný orgán, potvrdil rozhodnutie prvého stupňa.

⁵ K tomu pozri Rozsudok Súdneho dvora z 04. júna 2020, SC C.F. SRL, C-430/19, EU:C:2020:429, v zmysle ktorého vnútroštátnym orgánom a súdom teda prináleží zamietnuť priznanie práva na odpočítanie, ak sa s ohľadom na objektívne skutočnosti preukáže, že toto právo sa uplatňuje podvodne alebo zneužívajúcim spôsobom. Právo na odpočítanie dane, tak možno zdaniteľnej osobe odoprieť iba pod podmienkou, že sa na základe objektívnych skutočností preukáže, že zdaniteľná osoba, ktorej bol dodaný tovar alebo poskytnutá služba zakladajúca právo na odpočítanie dane, vedela alebo mala vedieť, že sa týmto nadobudnutím tovaru alebo prijatím služby zúčastní na transakcii predstavujúcej daňový podvod týkajúci sa DPH zo strany dodávateľa alebo iného hospodárskeho subjektu, ktorý na vstupe alebo na výstupe zasahuje do reťazca týchto dodaní alebo týchto služieb.

⁶ Ak je položená prejudiciálna otázka zhodná s otázkou, o ktorej už Súdny dvor rozhodol, ak možno odpoveď na takúto otázku jednoznačne vyvodiť z judikatúry alebo ak odpoveď na položenú prejudiciálnu otázku nevyvoláva žiadne dôvodné pochybnosti, Súdny dvor môže na návrh sudcu spravodajcu po vypočutí generálneho advokáta kedykoľvek rozhodnúť formou odôvodneného uznesenia.

viackrát vyjadril v predchádzajúcich iných konaniach, o ktorých vydal meritórne rozhodnutie, na čo aj odkázal v Uznesení. Zjednodušene povedané, Súdny dvor prejednával a rozhodoval otázku, či je správca dane oprávnený zamietnuť právo na odpočítanie dane, a to bez toho, aby posudzoval a vyriešil otázku, či danou transakciou došlo k daňovému podvodu⁷, a či konkrétny daňový subjekt mohol mať alebo mal vedomosť o tomto prípadnom podvode. Záver Súdneho dvora je jasný a jednoznačný - „*ak sa dodanie tovaru reálne uskutočnilo a daňový subjekt tieto použil na výstupe pre potreby svojich vlastných zdaniteľných transakcií, v zásade správca dane nie je oprávnený zamietnuť daňovému subjektu jeho uplatnený nárok na odpočítanie dane*“.

Argumentáciu Súdneho dvora vyjadrenú v Uznesení si postupne osvojujú aj vnútroštátne sudy SR, vid' napr. rozsudok Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 3 Sžfk 15/2020 z 30. júna 2022. Podobne v nedávnom Náleze ÚS SR č. k. I.ÚS 259/2022-37 z 12. októbra 2022 môžeme pozorovať posun v tejto oblasti. Ústavný súd vo svojom náleze argumentuje v zhode so Súdnyim dvorom EÚ a poukazuje na nedostatočné odôvodnenie rozhodnutí všeobecných súdov pokiaľ ide o zamietnutie nároku na odpočítanie dane výlučne z dôvodu nepreukázania totožnosti dodávateľa.⁸

ZÁVER

Ignorantia iuris non excusat. Tento princíp platí absolútne, avšak otázne je, akým spôsobom a v akom rozsahu ho aplikujú a orgány verejnej správy, resp. sudy v podmienkach Slovenskej republiky.

Ako sme aj v úvode uviedli, právny poriadok Slovenskej republiky je založený na kontinentálnom systéme práva, a toto je tvorené ius scripta, teda na základe písaného práva. Štátne orgány preto môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach, v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon (Článok 2 ods. 2 Ústavy SR).

S odkazom na rozhodovaciu činnosť vnútroštátnych súdov SR, táto má účinky v zásade iba individuálne záväzného právneho aktu (pozri ustanovenie § 2 ods. 1 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len ako „SSP“) a ustanovenie § 145 ods. 4 SSP). Rozhodnutia SD EÚ majú veľmi veľkú a významnú rolu v právnom prostredí SR, nakoľko závery SD EÚ sú pre štátne orgány a vnútroštátne sudy záväzné.

Daňový subjekt, resp. správca dane pri aplikácii konkrétnych rozhodnutí SD EÚ vo svoj prospech, t j. pri argumentácií, ktorá dokazuje ich tvrdenie, musia preukázať, že skutkový stav

⁷ Inak povedané, pochybnosti o dodávateľovi alebo odberateľovi v reťazci dodaní sú relevantné iba ako indikátory pre posúdenie účasti na podvode, samé osebe nemôžu viesť k zamietnutiu práva na odpočítanie dane. Zodpovedanie otázky vedomosti o podvode bolo predmetom rozsudku Súdneho dvora vo veci C-439/04 Axel Kittel, ktorý konštruoval už známy, tzv. Axel Kittel test alebo vedomostný test, ktorý pozostáva zo štyroch otázok, na ktoré v prípade zamietnutia uplatnenia odpočtu dane, musí byť kumulatívne odpovedané kladne. (KAČALJAK, M., RAKOVSKÝ, P. Uznesenie Súdneho dvora Vikingo. Definitívny koniec konceptu deklarovaného dodávateľa v rozhodovacej praxi na Slovensku? *DPH v praxi*. 2021, 7-8/2021)

⁸ KOPOREC, L. Analýza: Preukazovanie dodávateľa v zmysle judikatúry SD EÚ. *Bulletin Slovenskej komory daňových poradcov*, 4/2022

daňovej transakcie, má prvky niektorého z rozsudkov Súdneho dvora, a nie len uvádzať niektoré právne závery v týchto rozsudkoch uvedené. Tento záver je vyjadrený v Rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 2 Sžf 19/2011 z 25. januára 2012. Z časti sa dá s týmto výrokom súhlasiť, avšak pojem rozsudok by sa mal podľa nášho názoru vykladať extenzívne, nakoľko, ako sme aj my uviedli, SD EÚ nevydáva v oblasti daňového práva len rozsudky. Nesúhlasíme ďalej s tvrdením – *uvádzať niektoré právne závery*, nakoľko SD EÚ je označovaný ako negatívny zákonodarca, t. j. že práve SD EÚ v rámci svojej rozhodovacej činnosti poskytuje právny výklad rozličných prameňov európskeho práva, ktorý je právne záväzný. S daným záverom NS SR súhlasíme len v časti, kedy tvrdí, že správca dane, resp. daňový subjekt by mal preukázať *podobnosť*, resp. prvky posudzovanej zdaniteľnej transakcie s transakciou, ktorá bola predmetom konania pred SD EÚ. Aj predmetný rozsudok NS Sr pracuje s pojmom *podobnosť*, nie *zhodnosť*, čo je taktiež námiet na diskusiu, o potrebe novelizácie ustanovenia § 3 ods. 9 DP.

Súčasná prax vnútroštátnych súdov SR našťastie ukazuje na pozitívny vývoj v oblasti uplatňovania a aplikovania záverov SD EÚ v konkrétnych daňových konaniach. Avšak, stále si myslíme, že sme len na začiatku dlhej cesty, pretože ako sme už v úvode spomenuli, ignorantia iuris non excusat, je teda potrebné, aby si závery významných rozhodnutí SD EÚ osvojili aj správcovia dane, a aby sa neuchyľovali len k aplikácii ustanovenia § 3 ods. 9 DP. Tento prístup by mal vplyv na proces správy daní, nakoľko by odôvodnenia rozhodnutí správcu dane boli na jednej strane kvalitnejšie a na strane druhej, pri vedomosti záverov SD EÚ by správca dane nehodnotil konanie daňových subjektov drakonicky, v domnení, že títo sa dopustili daňového úniku, resp. daňového podvodu v úmysle zabezpečiť si sebe neoprávnenú výhodu, pričom len vyžili, v horšom prípade zneužili daňový systém.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. KAČALJAK, M., RAKOVSKÝ, P. Uznesenie Súdneho dvora Vikingo. Definitívny koniec konceptu deklarovaného dodávateľa v rozhodovacej praxi na Slovensku? *DPH v praxi*. 2021, 7-8/2021
2. KOPOREC, L. Analýza: Preukazovanie dodávateľa v zmysle judikatúry SD EÚ. *Bulletin Slovenskej komory daňových poradcov*, 4/2022

KONTAKT NA AUTORA

kresten.bobula@student.upjs.sk

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta
Kováčska 26
040 75 Košice
Slovenská republika

Virtuálna mena: skúmanie definície po piatich rokoch

Virtual currency: revisiting the definition five years after

Maroš Hodor, LL.B

Abstrakt

Cieľom tohto príspevku je zhodnotenie pojmu virtuálna mena a zodpovedanie otázky, či je tento pojem spôsobilý ďalej regulovať kryptoaktíva v kontexte ich druhovo odlišnej ekonomickej podstaty. Virtuálnu menu slovenský zákonodarca vymedzil prostredníctvom šiestich definičných znakov, ktoré príspevok v prvej časti skúma. Následne práca sumarizuje regulačný rámec nariadenia MiCA s definíciou a druhovým rozdelením kryptoaktív, ktoré dáva dôraz na podkladové aktívum naviazané na digitálny prostriedok. Cieľom tretej kapitoly je vymedzenie dopadov tohto druhové rozdelenia na tuzemskú reguláciu kryptoaktív a priame pojednávanie o tom, či definícia virtuálnej meny je spôsobilá v sebe obsiahnuť všetky druhy kryptoaktív.

Kľúčové slová:

kryptoaktíva, virtuálna mena, nariadenie MiCA, podkladové aktívum, platidlo

Abstract

This paper analyses the legal definition of virtual currency and its ability to regulate crypto-assets as a whole considering their varied economic substance. The legal definition of virtual currency consists of six definitional characteristics which are the subject of the analysis in the first chapter of this paper. The second chapter discusses the MiCA Regulation and highlights its new regulatory framework of crypto-assets which recognises the differences in the economic substance of these digital assets. The third chapter strives to achieve two goals; the first is to identify the regulatory implications of the new EU regulation and the second is to compare the two definitions to answer whether the definition of virtual currency is to regulate all crypto-assets.

Key words:

crypto-assets, virtual currency, regulation MiCA, underlying asset, tender

ÚVOD

Pojem virtuálna mena sa do slovenského právneho povedomia dostal v roku 2018 ako reakcia na fenomén kryptomien; verejnosti známej ako nekontrolované digitálne platidlo bez štátnej kontroly a ako ideálny nástroj na priane špinavých peňazí.¹ Dnes to už neplatí. Trh narástol.² Pribudli seriózní hráči a inštitúcie.³ Technológia na ktorej bol postavený Bitcoin, prvá kryptomena sa začal využívať na vytvorenie digitálnej alternatívy k regulovaným finančným prostriedkom. To viedlo k vytvoreniu nových druhov kryptoaktív, ktoré sa nepodobajú tým pôvodným kryptomenám. Vzhľadom na technologický pokrok, nové druhy kryptoaktív a aktivitu európskeho zákonodarcu v tejto oblasti je preto na mieste zamyslenie o tom, či inštitút virtuálne meny, ktorý slovenský zákonodarca kodifikoval a vymedzil obtojí „*test súčasnej doby*“.

1. POJEM KRYPTOAKTÍVA V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

Označenie kryptoaktíva slovenský pravopis nepozná. Ide o (nekritický) preklad termínu „*crypto-assets*“ označujúci kategóriu novej formy majetku operujúcej výlučne v digitálnom priestore. Tento pojem vznikol ako reakcia na skutočnosť, že podkladovým aktívom⁴ zapísanom formou distribuovanej databázy nemusí byť iba obeživo, ale i cenné papiere, pohľadávky, umenie a iný hmotný a nehmotný majetok – teda iné druhy aktív.⁵ Vo všeobecnosti teda platí, že pod pojmom kryptoaktíva rozumieme aktívum zapísané prostredníctvom distribuovanej databázy.⁶ Táto všeobecná definícia jednak dôsledne odlišuje kryptoaktíva od iných foriem digitálnych dát alebo aktív, no zároveň jasne definuje predmet regulácie.

1.1 Druhovú odlišnosť kryptoaktív

V súčasnosti sa kryptoaktíva v zásade rozlišujú podľa svojej funkcionality a príslušného alebo podkladového aktíva na platobné tokeny, úžitkové tokeny, investičné tokeny a hybridné

¹ Je príznačné, že prvá definícia virtuálnej meny sa do slovenskej právnej úpravy dostala práve prostredníctvom zákona o AML.

² Valuácia trhu s kryptoaktívami v roku 2018 sa pohybovala na úrovni 500 miliárd USD (https://www.ecb.europa.eu/paym/groups/pdf/fxcg/2018/20180906/Item_2a_-_Cryptocurrencies_and_tokens.pdf, str. 6). V roku 2023 dosiahol viac ako jednu biliardu USD (<https://www.imfconnect.org/content/imf/en/annual-meetings/calendar/open/2023/04/12/174533.html?calendarCategory=T2ZmaWNpYWwvQnkgSW52aXRhdGlvbG==.UHJlc3M=.T3Blbg==>)

³ O kryptoaktíva sa seriózne zaujímajú globálne banky, hedžové fondy alebo iné etablované investičné inštitúcie.

⁴ Pojmom podkladové aktívum označujem aktívum, na ktoré je kryptoaktívum naviazané.

⁵ Bližšie pozri 1.2.

⁶ JOHNSTONE, S. *Rethinking the Regulation of Cryptoassets: Cryptographic Consensus Technology and the New Prospect* [online]. Edward Elgar Publishing, 2021, s. 6 [cit. 05.12.2022]. Dostupné na internete: <https://www.elgaronline.com/view/9781800886780.xml>; BROWN, C., DOLAN, T., BUTLER, K. CRYPTOASSETS AND INITIAL COIN OFFERINGS. In: *FINTECH* [online]. 2019, s. 2 [cit. 05.12.2022]. Dostupné na internete: https://www.elgaronline.com/view/edcoll/9781788979016/15_chapter4.xhtml

tokeny.⁷ Vzhľadom na neustály vývoj v oblasti sa tento výpočet môže meniť. V rámci týchto všeobecných kategórií možno kryptoaktíva ďalej rozdeľovať. Napríklad, špecifickou skupinou platobných tokenov sú tzv. *stablecoins*, teda kryptoaktíva, ktorých hodnota je priamo krytá zákonnou menou v pomere 1:1. Samostatnou skupinou kryptoaktív sú nezameniteľné tokeny,⁸ ktorých jedinečná vlastnosť spočíva v tom, že každý jeden token obsahuje unikátny kód, čím ho nie je možné vymeniť za iný token rovnakého druhu. Napriek rozdielom medzi podkladovými aktívami týchto digitálnych prostriedkov sa všetky tieto prostriedky označujú pojmom kryptoaktíva a to z dôvodu, že ich spája rovnaký technologický základ spočívajúci na dátovom zápise na blockchaine.

Rozdeľovanie kryptoaktív na jednotlivé druhy nie je samoučelnou disciplínou. Podstata rozdeľovania spočíva v tom, že nové druhy kryptoaktív zásadným spôsobom menia ich ekonomickú podstatu čím teda vylučujú spájanie kryptoaktív do jednej finančno-právnej kategórie. Podkladové aktíva investičných kryptoaktív môžu napríklad predstavovať cenné papiere naplňajúce znaky zákonnej definície tohto prostriedku v zmysle ust. § 2 ods. 1) zákona č. 566/2001 Z.z. o cenných papieroch a investičných službách a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o cenných papieroch) (ďalej aj „ZCP“). Hybridné tokeny naopak predstavujú aktívum, ktoré priebežne a to formou tzv. *air-dropov* odmeňuje vlastníkov tokenov na pravidelnej báze. Okrem kvázi meny alebo obeživa môžu kryptoaktíva predstavovať aj pohľadávky. Prostriedky decentralizovaného financovania (De-Fi) môžu napríklad označovať účasť držiteľa ako jedného z veriteľov voči dlžníkovi. Tieto prostriedky sú síce vymeniteľné medzi užívateľmi, ale napríklad nebudú splňať znaky platidla a ich finančno-právna podstata je podobná zmenke alebo dlhopisu. Vo všetkých prípadoch ale v zásade pôjde o digitálny zápis vlastníctva daného aktíva prostredníctvom distribuovanej databázy blockchain. Kryptoaktíva teda predstavujú jednu právnu kategóriu v rámci ktorej možno „uložiť“ rôzne typy konvenčných finančných prostriedkov. Z tohto dôvodu je dôraz na podstatu podkladového aktíva pri debate o kryptoaktívach oprávnený.

1.2 Úprava virtuálnej meny

Určujúcim pojmom v súvislosti so slovenskou úpravou kryptoaktív (i keď tento termín slovenský zákonodarca nedefinuje) je pojem virtuálne mena. Súčasnú zákonnú definíciu virtuálnej meny obsahuje zákon o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej aj „AML Zákon“).⁹ Ust. § 9 ods. 1) tohto zákona za virtuálnu menu označuje „*digitálny nositeľ*

⁷ POPOVIČ, A., SÁBO, J. Zdaňovanie kryptoaktív v EÚ a v Slovenskej republike - metodologické východiská systému zdaňovania. In: SZAKÁCS, A., HLINKA, T., MYDLIAROVÁ, M. *Bratislavské právnické fórum 2021: aktuálne výzvy pre finančné právo: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2021, s. 45-47.

⁸ GREEN, S. *Digital assets - A Consultation Paper* [online]. London: UK Law Commission, 2022, s. 334 [cit. 05.01.2023]. Dostupné na internete: <https://www.lawcom.gov.uk/project/digital-assets/>

⁹ Zákon č. 297/2008 Z.z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

hodnoty, ktorý nie je vydaný ani garantovaný centrálnou bankou ani orgánom verejnej moci, nie je nevyhnutne naviazaný na zákonné platidlo, a ktorý nemá právny status meny ani peňazí, ale je akceptovaný niektorými fyzickými osobami alebo právnickými osobami ako nástroj výmeny, ktorý možno elektronicky prevádzať, uchovávať alebo s ním elektronicky obchodovať.“ Túto definíciu zákonodarca používa aj v ostatných právnych predpisoch, ktoré na pojem virtuálna mena odkazujú, vrátane noriem trestného a daňového práva.¹⁰

Pojem virtuálne mena zákonodarca uzákonil novelou AML zákona, pričom v dôvodovej správe k tejto novele v súvislosti s virtuálnou menou poukázal práve na neexistujúcu definíciu nových digitálnych prostriedkov, ktoré označil ako rizikové z dôvodu ich anonymity a možného zneužitia.¹¹ Cieľom zákonodarcu však nebola komplexná definícia pojmu pre účely slovenskej právnej úpravy ale úprava povinností subjektov poskytujúcich služby súvisiace s virtuálnou menou, ktoré dovtedy nepodliehali povinnostiam súvisiacimi s činnosťou na kontrolu a prevenciu prania špinavých peňazí. Zákonodarca mienil v tejto súvislosti zrejme zabrániť právnej neistote a právne vymedziť aj pojem VM pre účely výkladu pojmu „*činnosti súvisiacich s virtuálnymi menami*“. Vychádzal z identickej definície virtuálnej meny, ktorú Ministerstvo financií Slovenskej republiky dva roky predtým kodifikovalo vo svojom metodickom usmernení č. MF/10386/2018-721 k postupu zdaňovania virtuálnych mien (ďalej len „**Metodické usmernenie**“). Metodické usmernenie bolo prijaté v súvislosti s novelou zákona o dani z príjmu do ktorého sa dostali ustanovenia súvisiace s virtuálnou menou. Aj napriek tomu, že sa faktická kodifikácia pojmu VM vymyká zaužívaným štandardom a zásadám daňovej normotvorby¹² novela zákona AML túto definíciu aspoň riadne uzákonila formou všeobecného právneho predpisu.

1.3 Výklad pojmu virtuálna mena

V kontexte nových druhov virtuálnych aktív, vrátane kryptoaktív, nie je úplne zrejmé, ktoré digitálne prostriedky je možné klasifikovať pod označenie virtuálna mena. Pre správnu interpretáciu tohto pojmu je dôležité vymedziť a vyložiť nasledujúce definičné znaky pojmu:

- (i) digitálny nositeľ hodnoty,
- (ii) nie je vydaný ani garantovaný centrálnou bankou ani orgánom verejnej moci,
- (iii) nie je nevyhnutne naviazaný na zákonné platidlo,
- (iv) a ktorý nemá právny status meny ani peňazí,

¹⁰ Pre príklad uvádzam: ust. § 131 ods. 7 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon, ust. §96d zákona č.301/2005 Z.z. Trestného poriadku, ust. § 2 ods. ai) zákona č. 595/2003 Z.z o dani z príjmov.

¹¹ Dôvodová správa k zákonu č. 279/2020 Z.z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 297/2008 Z. z. o ochrane pred legalizáciou príjmov z trestnej činnosti a o ochrane pred financovaním terorizmu a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (ďalej len „**dôvodová správa**“), str. 22.

¹² POPOVIČ, A., SÁBO, J., ŠTRKOLEC, M. Návrh nariadenia MiCA a daňovo-právne súvislosti v Slovenskej republike. In: HUČKOVÁ, R. *Zásady verejnej moci do podnikania a obchodovania. Pocta profesorovi Jánovi Husárovi*. Košice: Univerzita P.J. Šafárika v Košiciach, 2022, s. 146.

- (v) ale je akceptovaný niektorými fyzickými alebo právnickými osobami ako nástroj výmeny,
- (vi) ktorý možno elektronicky prevádzať, uchovávať alebo s ním elektronicky obchodovať.

Pozitívne vymedzené pojmové znaky (i) a (vi) v zásade vychádzajú z definície kryptoaktív podľa Johnstone-a alebo britskej Law Commission.¹³ Aj keď dôvodová správa nedefinovala pojem digitálny nositeľ hodnoty, na základe príkladov kryptoaktív uvedených v dôvodovej správe¹⁴ možno dedukovať,¹⁵ že išlo o digitálny nositeľ hodnoty evidovaný prostredníctvom blockchainu, resp. distribuovanej databázy. Znak (vi) označuje všeobecnú prevoditeľnosť kryptoaktív medzi používateľmi na základe unikátnych číselných znakov (kryptopeňaženiek).

Prevoditeľnosť kryptoaktív je príznačná pre všetky druhy kryptoaktív, vrátane tokenov krytých aktívami. Prevoditeľnosť ale neznačí, že digitálny nositeľ hodnoty bude spôsobilý napĺňať funkciu platidla. V tomto smere zákonodarca stanovil ako ďalší znak (v) uviedol, že virtuálne meny predstavujú iba tie druhy digitálnych nositeľov hodnoty, ktoré napĺňajú funkciu platidla. Pod pojmom platidlo finančno-právna teória označuje peniaze a iné predmety, ktoré možno používať ako prostriedok výmeny.¹⁶ Kým všetky druhy kryptoaktív možno prevádzať, o ich akceptovaní istou skupinou osôb ako prostriedok výmeny možno hovoriť iba v súvislosti s niektorými z nich. Prevoditeľnosť nemožno stotožňovať so spôsobilosťou byť prostriedkom výmeny o čom poukazuje aj skutočnosť, že tieto dva definičné znaky zákonodarca uviedol samostatne ako znak (v) a (vi). Pre účely výkladu tohto znaku v súvislosti s kryptoaktívami sa preto možno domnievať, že tie kryptoaktíva, ktoré nie sú osobami využívané ako prostriedok výmeny pod pojem virtuálna mena nebude možné subsumovať.

Tento záver potvrdzujú aj negatívne vymedzené znaky (ii), (iii) a (iv), ktoré možno interpretovať ako snahu zákonodarcu jasne vymedziť, že prostriedky VM nemajú status zákonných peňazí. Zámerom zákonodarcu bolo pravdepodobne a contrario vymedziť, že napriek tomu, že niektoré virtuálne meny by mohli mať charakter zákonného platidla alebo právny status meny tak v skutočnosti ho mať nebudú. Týmto možno poukázať aj na vtedajšiu komunikáciu Národnej banky Slovenska (ďalej aj „NBS“), ktorá investorov a používateľov aktívne informovala o skutočnosti, že Bitcoin alebo Litecoin nepredstavujú zákonom regulované prostriedky výmeny.¹⁷ Tento názor možno podporiť aj textom dôvodovej správy

¹³ Pozri poznámku pod čiarou č. 6.

¹⁴ Dôvodová správa, str. 22.

¹⁵ Túto dedukciu podporuje aj uvedenie príkladov digitálnych prostriedkov ako Bitcoin, Ethereum a pod. v dôvodovej správe. Všetky prostriedky sú zapísané prostredníctvom blockchain tejto technológie.

¹⁶ POPOVIČ, A., SÁBO, J., ŠTRKOLEC, M. Bitcoin a jeho finančno-právne východiská. In: SUCHOŽA, J., HUSÁR, J., HUČKOVÁ, R. *Právo, obchod, ekonomika*. Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, 2020, s. 220.

¹⁷ OPENIAZOCH.SK. NBS upozorňuje investorov, že virtuálne meny nie sú národne regulované. In: *oPeniazoch.sk* [online] [cit. 05.02.2023]. Dostupné na internete: <https://openiazoch.zoznam.sk/cl/183658/NBS-upozorňuje-investorov-ze-virtualne-meny-nie-su-narodne-regulovane>

k novele zákona o AML, kde zákonodarca uvádza, že virtuálne meny „*nie sú v Slovenskej republike uznané ako oficiálna tuzemská či zahraničná mena, nepredstavujú elektronické peniaze v zmysle zákona o platobných službách a nemajú fyzickú protihodnotu vo forme zákonného platidla*“¹⁸ Zákonodarca týmito vyhláseniami a právnou definíciou teda jasne a defenzívne vyhlasuje, že virtuálne meny nemajú nič spoločné s elektronickými peniazmi, resp. zákonným platidlom, ktorá zrejme bola dôvodom pre výpočet negatívnych definičných znakov v rámci tejto definície.

V tejto súvislosti sa je možné domnievať, že cieľom zákonodarcu bolo z definície virtuálnej meny vylúčiť kryptoaktíva, ktoré sú alebo budú emitované centrálnou bankou alebo kryptoaktíva, ktoré *majú* právny status meny alebo peňazí, teda stablecoiny. Tento záver ale nepodporuje ani dôvodová správa ani rozhodovacia prax súdov¹⁹ a v každom prípade by si takéto vymedzenie žiadalo iné znenie úpravy

1.4 Virtuálna mena nie je kryptoaktívum

Zákonodarca s využitím pozitívnych a negatívnych definičných znakov teda chirurgicky vymedzil, ktoré druhy kryptoaktív sa do jeho predstavy o tomto prostriedku zmestia. Ide predovšetkým o tie druhy kryptoaktív, ktoré v sebe zahŕňajú aj funkciu platidla. Táto definícia (a aj jej forma) relatívne trefne odzrkadľujú vnímanie virtuálnej meny verejnosťou pred približne piatimi rokmi. Kým v tom období sa uvedené znenie definície s jednotlivými špecifikami mohlo javiť ako vhodné a to z dôvodu, že presne vymedzovalo podstatu veci virtuálnej meny, dnes nie je zrejmé, či takto prísne vymedzená definícia nebude pôsobnosť právnych predpisov obsahujúci pojem virtuálna mena obmedzovať.

V kontexte narastajúceho záujmu o kryptoaktíva a zvyšujúceho sa záujmu občanov o investície v tejto oblasti tak možno zhodnotiť súčasný stav regulácie kryptoaktív ako nedostačujúci. Tie druhy kryptoaktív, ktoré sa do definície VM nezmestia nachádzajú v regulačnom vákuu. Dôsledkom toho je napríklad skutočnosť, že investičné a iné druhy kryptoaktív, ktorých podkladové aktívum predstavuje regulovaný finančný prostriedok tak v súčasnosti môžu byť na slovenskom finančnom trhu obchodované mimo dohľadu NBS alebo iného kontrolného orgánu verejnej moci.

2. NARIADENIE MiCA

Európsky parlament prijal finálne znenie nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o trhoch s kryptoaktívami a o zmene smernice (EÚ) 2019/1937 (ďalej aj „**nariadenia MiCA**)

¹⁸ Dôvodová správa, s. 22.

¹⁹ Paradoxne slovenskú súdy pred pojmom virtuálna mena používajú skôr pojem kryptomena: uznesenie Krajského súdu v Žiline zo dňa 14.01.2021, sp. zn. 3To/95/2020, ECLI:SK:KSZA:2021:5620010424.3; uznesenie Krajského súdu v Košiciach zo dňa 25.08.2020, sp. zn. 4Cob/90/2020, ECLI:SK:KSKE:2020:7220200336.1; uznesenie Krajského súdu v Bratislave zo dňa 11.03.2022, sp. zn. 11CoP/66/2022, ECLI:SK:KSBA:2022:1522200240.1.

dňa 20. apríla 2023, ktoré nadobudne účinnosť v roku 2024²⁰ Hlavným cieľom nariadenia MiCA je harmonizovať pravidlá pre emisiu a obchodovanie s kryptoaktívami na európskom trhu s dôrazom na ochranu spotrebiteľa a dosiahnutie právnej istoty pri používaní kryptoaktív.²¹ Okrem toho však nariadenie prináša zásadný posun v právnej definícii kryptoaktív, ktoré bude predurčovať prístup regulátorov, ktorý neprináša len všeobecnú definíciu týchto prostriedkov, ale zároveň ich rozdeľuje v závislosti od podstaty ich podkladového aktíva.

2.1 Všeobecná štruktúra nariadenia MiCA

Nariadenia MiCA vychádza zo definícia kryptoaktív uvedenej v článku 3 ods. 1 bod 2, ktorá ich vymedzuje ako: „*digitálne vyjadrenie hodnoty alebo práv, ktoré možno prevádzať, elektronicky uchovávať s použitím technológie distribuovanej databázy transakcií alebo podobnej technológie DLT.*“ V porovnaní s úpravou VM je definícia kryptoaktív stručnejšia a obsahuje iba dva charakterové znaky: i) digitálne vyjadrenie hodnoty alebo práv, ii) ktoré možno prevádzať s použitím technológie DLT alebo inej podobnej technológie. Štruktúra tejto definície vychádza zo všeobecnej technickej definície kryptoaktíva.²² Na jednej strane táto úprava oddeľuje kryptoaktíva od ostatných digitálnych prostriedkov no zároveň forma tejto definície neobmedzuje kryptoaktíva podľa ďalších charakterových znakov.

Význam všeobecnosti tejto definície európsky zákonodarca podčiarkuje aj v sprievodnom texte k nariadenie, v ktorom zdôrazňuje potrebu rozlišovania medzi jednotlivými kategóriami kryptoaktív.²³ Nariadenie následne *inter alia* rozdeľuje kryptoaktíva do troch kategórií a to: i) tokeny elektronických peňazí, ii) tokeny kryté aktívami a iii) ostatné tokeny. Populárne druhy platobných tokenov ako Bitcoin, Ethereum a Solana budú spadať práve do tretej kategórie, resp. do kategórie tokenov, ktoré sú kryté aktívami.²⁴ Avšak, *všetky* aktíva naviazané na dátový zápis prostredníctvom DLT technológie spadajú pod pojem kryptoaktíva.

2.2. MiCA: Zmena vo vnímaní a dôraz na podkladové aktívum

Určujúcim znakom, ktorý bude definovať regulačnú podstatu kryptoaktíva v zmysle nariadenia MiCA je podkladové aktívum. V prípade kryptoaktív, ktoré sú naviazané na finančné nástroje a spĺňajú podmienky na „*finančné nástroje*“ v zmysle vymedzenia v článku

²⁰ Crypto-assets: green light to new rules for tracing transfers in the EU | News | European Parliament. In: [cit. 02.06.2023]. Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20230414IPR80133/crypto-assets-green-light-to-new-rules-for-tracing-transfers-in-the-eu>

²¹ POPOVIČ, SÁBO, ŠTRKOLEC, Návrh nariadenia MiCA a daňovo-právne súvislosti v Slovenskej republike

²² Bližšie pozri kapitolu 1 vyššie.

²³ Recitál č. 9 k návrhu nariadenia MiCA.

²⁴ VAN DER LINDEN, T., SHIRAZI, T. Markets in crypto-assets regulation: Does it provide legal certainty and increase adoption of crypto-assets? In: *Financial Innovation* [online]. 2023, roč. 9, č. 1, s. 19 [cit. 18.01.2023]. DOI: 10.1186/s40854-022-00432-8

4 ods. 1 bode 15 smernice 2014/65/EÚ budú podliehať regulácii podľa tejto smernice.²⁵ Kryptoaktíva emitované centrálnymi bankami alebo inými národnými menovými ústavmi nebudú podliehať regulačnému rámcu nariadenia MiCA.²⁶ Posledným príkladom sú tokeny elektronických peňazí, ktoré sa používajú ako platobný prostriedok a sú naviazané na jednu fiat menu, pričom si počas svojej existencie udržiavajú stabilnú hodnotu.²⁷ Týmito kategóriami tak zákonodarca odlišuje rozdielne regulačné rámce, ktorými sa budú uvedené druhy kryptoaktív riadiť.

Ak by si MiCA zvolila cestu jedného regulačného rámca, spôsobilo by to v zásade alternatívny regulačný systém pre fakticky identické finančné prostriedky. Napríklad, obchodník s cennými papiermi alebo finančný poradca pracujúci s cennými papiermi by musel spĺňať všetky povinnosti plynúce z nariadenia MiFID II, no osoby vykonávajúce tú istú činnosť v súvislosti s kryptoaktívami, ktorých podkladové aktívum predstavuje finančný nástroj už nie. Prijatie nariadenia MiCA tak zavádza pojem druhovo komplexnej definície kryptoaktív, ktorá predstavuje novú právnu kategóriu digitálnych aktív, ktorá v sebe spája rôzne druhy finančných prostriedkov zapísaných na blockchaine.

3. VÝZNAM MiCA PRE DEFINÍCIU VIRTUÁLNEJ MENY

Z pohľadu druhového rozdelenia kryptoaktív tak najväčšia revolúcia, ktorá plynie z MiCA vyplýva najmä z prostriedkov, ktoré toto nariadenie priamo neupravuje. Transpozícia nariadenia do ustanovení do slovenskej právnej úpravy tak napríklad pravdepodobne rozšíri pôsobnosť zákona o cenných papieroch²⁸ a zákona o elektronických peniazoch aj na kryptoaktíva. Týmito právnymi predpismi sa pravdepodobne budú upravovať investičné tokeny a stablecoiny. Spolu s týmito druhmi kryptoaktív sa pojem virtuálna mena nebude uplatňovať ani na kryptoaktíva, ktoré sú emitované centrálnou bankou ako napríklad projekt digitálneho eura.²⁹

Ostatné druhy kryptoaktív, ktoré nebudú podliehať úprave podľa osobitných predpisov, v zmysle rozdelenia MiCA stále môžu podliehať definícii virtuálnej meny a to z dôvodu, že všetky druhy kryptoaktív spĺňajú definičné znaky (i) a (vi) uvedenej definície. Rozdeľujúcim znakom bude spôsobilosť jednotlivých kryptoaktív byť prostriedkom výmeny v zmysle definičného znaku (v).

V spôsobe akým európsky zákonodarca najprv definoval kryptoaktíva ako pojem a následne vymedzil jednotlivé druhy kryptoaktív badať známky podobnosti s tuzemskou úpravou. Porovnanie definície kryptoaktív MiCA s definíciou virtuálnej meny dokazuje, že

²⁵ Recitál č. 6 k návrhu nariadenia MiCA.

²⁶ Recitál č. 7 k návrhu nariadenia MiCA.

²⁷ Recitál č. 9 k návrhu nariadenia MiCA.

²⁸ POPOVIČ, SÁBO, Zdaňovanie kryptoaktív v EÚ a v Slovenskej republike - metodologické východiská systému zdaňovania, s. 46.

²⁹ BANK, E.C. Digital euro. In: *European Central Bank* [online] [cit. 05.02.2023]. Dostupné na internete: https://www.ecb.europa.eu/paym/digital_euro/html/index.en.html

slovenský zákonodarca v zásade vychádzal zo súčasnej definície kryptoaktív, ktorú obmedzil tak aby sa neaplikovala na kryptoaktíva emitované centrálnymi bankami, resp. kryptoaktíva s povahou elektronických peňazí:

Ust. 9 ods. 1 zákon o AML: „~~digitálny nositeľ hodnoty, ktorý nie je vydaný ani garantovaný centrálnou bankou ani orgánom verejnej moci, nie je nevyhnutne naviazaný na zákonné platidlo, a ktorý nemá právny status meny ani peňazí, ale je akceptovaný niektorými fyzickými osobami alebo právnickými osobami ako nástroj výmeny, ktorý možno elektronicky prevádzať, uchovávať alebo s ním elektronicky obchodovať.~~“
Článok 3 ods. 1 bod 2 nariadenia MiCA: „digitálne vyjadrenie hodnoty alebo práv, ktoré možno prevádzať, elektronicky uchovávať s použitím technológie distribuovanej databázy transakcii alebo podobnej technológie DLT.“

Obrázok 1: Redline definície VM a kryptoaktív. Zdroj: vlastná tvorba.

Na základe negatívnych kritérií by sa tak mohlo zdať, že ambíciou slovenského zákonodarcu nikdy nebolo pod pojmom virtuálnej meny definovať všetky druhy kryptoaktív, vzhľadom na to, že niektoré z nich priamo vylučuje. Zároveň túto ambíciu zákonodarca nespomína ani v relevantnej dôvodovej správe k novele zákona o AML. Avšak, na základe porovnávaných definícií v Obrázku 1 je zrejmé, že definícia virtuálnej meny je spôsobilá regulovať všetky druhy kryptoaktív v zmysle definície kryptoaktív v MiCA okrem tých druhov, ktorých znaky napĺňajú negatívne podmienky uvedené v definícii virtuálnej meny a zároveň napĺňajú definičné znaky **platidla**.

ZÁVER

V úvode príspevku som uviedol, že definícia virtuálnych mien a definícia kryptoaktív by nemali byť interpretované ako synonymá. Stručným vymedzením druhového rozsahu pojmu kryptoaktív a podstaty definície sme poukázali na nové druhy kryptoaktív, ktoré v slovenskej právnej úprave nemajú zjavné regulačné miesto. Následne som analýzou definície virtuálnej meny vymedzil definičné znaky pojmu virtuálna mena a určil digitálne prostriedky, ktoré slovenský zákonodarca touto definíciou a súvisiacimi predpismi mienil regulovať. Za účelom zhodnotenia spôsobilosti definície virtuálnej meny som túto definíciu prostredníctvom metódy komparácie skúmal v kontexte definičného rámca kryptoaktív už prijatého európskeho nariadenia MiCA. Regulačný rámec MiCA kryptoaktíva ako pojem definuje všeobecne iba prostredníctvom dvoch definičných znakov a kryptoaktíva rozdeľuje na základe ich podkladového aktíva. Toto rozdelenie bude pravdepodobne vplývať aj na tuzemskú úpravu osobitných predpisov upravujúcich niektoré finančné prostriedky.

Za predpokladu, že obe definície po účinnosti MiCA a jej transpozície do slovenskej právnej úprave tak môže nastať relatívne zaujímavý právny stav. Kryptoaktíva, nebudú podliehať úprave podľa osobitného predpisu v zmysle prvého paragrafu tretej kapitoly tohto príspevku tak budú spôsobilé naplniť definičné znaky pojmu virtuálna mena. Výnimkou budú tie kryptoaktíva, ktoré nenaplnia definičný znak číslo (v) a síce, že ich podkladové aktívum

nebude predstavovať všeobecný prostriedok výmeny (platidlo) v zmysle ich finančno-právnej definície. Vzhľadom na relatívne všeobecnú definíciu platidla tak za predpokladu zachovania slovenskej úpravy bez zmien kryptoaktív bude v tejto oblasti prevládať stav právnej neistoty a to aj napriek prijatiu MiCA. Bez ďalšieho zásahu zákonodarcu alebo výraznejšej (a pre tento právny systém nepríznačnej) aktivity súdov bude tento stav postihovať ďalšie právne predpisy, ktoré pojem virtuálna mena vo svojich ustanoveniach využívajú.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BANK, European Central. Digital euro. In: *European Central Bank* [online] [cit. 05.02.2023]. Dostupné na internete: https://www.ecb.europa.eu/paym/digital_euro/html/index.en.html
2. BROWN, Claude, DOLAN, Tim, BUTLER, Karen. CRYPTOASSETS AND INITIAL COIN OFFERINGS. In: *FINTECH* [online]. 2019, s. 74-101 [cit. 05.12.2022]. Dostupné na internete: https://www.elgaronline.com/view/edcoll/9781788979016/15_chapter4.xhtml
3. GREEN, Sarah. *Digital assets - A Consultation Paper* [online]. London: UK Law Commission, 2022 [cit. 05.01.2023]. 1. Dostupné na internete: <https://www.lawcom.gov.uk/project/digital-assets/>
4. JOHNSTONE, Syren. *Rethinking the Regulation of Cryptoassets: Cryptographic Consensus Technology and the New Prospect* [online]. Edward Elgar Publishing, 2021 [cit. 05.12.2022]. ISBN 978-1-80088-679-7. Dostupné na internete: <https://www.elgaronline.com/view/9781800886780.xml>
5. VAN DER LINDEN, Tina, SHIRAZI, Tina. Markets in crypto-assets regulation: Does it provide legal certainty and increase adoption of crypto-assets? In: *Financial Innovation* [online]. 2023, roč. 9, č. 1, s. 22 [cit. 18.01.2023]. ISSN 2199-4730. DOI: 10.1186/s40854-022-00432-8
6. OPENIAZOCH.SK. NBS upozorňuje investorov, že virtuálne meny nie sú národne regulované. In: *oPeniazoch.sk* [online] [cit. 05.02.2023]. Dostupné na internete: <https://openiazoch.zoznam.sk/cl/183658/NBS-upozornuje-investorov-ze-virtualne-meny-nie-su-narodne-regulovane>
7. POPOVIČ, Adrián, SÁBO, Jozef. Zdaňovanie kryptoaktív v EÚ a v Slovenskej republike - metodologické východiská systému zdaňovania. In: SZAKÁCS, Andrea, HLINKA, Tibor, MYDLIAROVÁ, Magdaléna *Bratislavské právnické fórum 2021: aktuálne výzvy pre finančné právo: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej online konferencie*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2021, s. 115. ISBN 978-80-7160-606-2.
8. POPOVIČ, Adrián, SÁBO, Jozef, ŠTRKOLEC, Martin. Návrh nariadenia MiCA a daňovo-právne súvislosti v Slovenskej republike. In: HUČKOVÁ, Regina *Zásady verejnej moci do podnikania a obchodovania. Pocta profesorovi Jánovi Husárovi*. Košice: Univerzita P.J. Šafárika v Košiciach, 2022.
9. POPOVIČ, Adrián, SÁBO, Jozef, ŠTRKOLEC, Miroslav. Bitcoin a jeho finančno-právne východiská. In: SUCHOŽA, Jozef, HUSÁR, Ján, HUČKOVÁ, Regina *Právo,*

obchod, ekonomika. Košice: Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach, 2020. ISBN 978-80-8152-931-3.

10. Crypto-assets: green light to new rules for tracing transfers in the EU | News | European Parliament. In: [cit. 02.06.2023]. Dostupné na internete: <https://www.europarl.europa.eu/news/en/press-room/20230414IPR80133/crypto-assets-green-light-to-new-rules-for-tracing-transfers-in-the-eu>

KONTAKT NA AUTORA

maros.hodor@student.upjs.sk / hodor.maros@gmail.com

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta
Kováčska 26
040 75 Košice
Slovenská republika

Daňová spravodlivosť v digitálnej dobe

Tax fairness in digital age

Mgr. Júlia Hoffmanová

Abstrakt

Zmeny v spoločnosti súvisiace s digitálnou revolúciou podnietili potrebu zmien aj v oblasti zdaňovania s cieľom zosúladenia právnej úpravy s dynamicky sa vyvíjajúcimi podmienkami v spoločnosti. Na podklade daňových princípov a osobitne princípe daňovej spravodlivosti je vhodné zamyslieť sa nad spôsobmi dosiahnutia efektívneho a spravodlivého daňového systému. Tento príspevok poskytuje analýzu vzniknutých problémov súvisiacich so zdaňovaním digitálnych služieb a venuje sa aj prehľadu snáh prebiehajúcich na národnej i nadnárodnej úrovni o reguláciu úpravy zdaňovania digitálnych služieb napríklad formou digitálnej dane.

Kľúčové slová:

daňové princípy, daňová spravodlivosť, digitálna revolúcia, digitálna daň, digitálne služby

Abstract

Changes in society related to the digital revolution have prompted the need for changes in the field of taxation in order to align the legal framework with the dynamically evolving conditions in society. Based on tax principles, particularly the principle of tax fairness, it is appropriate to consider ways to achieve an efficient and fair tax system. This article provides an analysis of the emerging problems related to the taxation of digital services and also provides an overview of efforts taking place at the national and international level to regulate the taxation of digital services, for example, through the implementation of a digital tax.

Key words:

principles of taxation, tax fairness, digital revolution, digital tax, digital services

ÚVOD

Zámerom každého štátu je vytvoriť optimálny daňový systém, ktorý by uspokojil požiadavku efektívnosti a zároveň by bol akceptovaný spoločnosťou. Naplnenie tohto pomerne fundamentálne znejúceho cieľa si vyžaduje kvalitnú právnu úpravu, ktorá bude reflektovať na neustále sa vyvíjajúce a meniace materiálne pramene práva. Úlohou zákonodarcu je vytvoriť

kvalitný systém práv a povinností s akcentom na dynamické zmeny v spoločnosti, technológiách či v ekonomike.

Jedným z mnohých spôsobov, ako uvedený zámer doceliť, je rešpektovanie právnych, osobitne daňových princípov, ktoré slúžia ako pomyselný návod na vytvorenie vhodne fungujúcej ekonomiky. Napriek tomu, že žiaden z princípov by nemal mať vyššiu prioritu, ako iný¹, môžeme povedať, že obzvlášť dôležitým, ak nie dokonca základným princípom daňového systému, determinujúcim znenie daňových predpisov, ako v jednotlivých štátoch, tak aj na úrovni Európskej únie a medzinárodnej úrovni, je princíp daňovej spravodlivosti.

Fenoménom súčasnej doby je štvrtá priemyselná revolúcia, nazývaná tiež aj ako digitálna revolúcia, ktorá posilnila informačné a komunikačné technológie. Ako uvádza Daubs, digitálna revolúcia môže byť chápaná ako posun mediálneho obsahu, hardvéru a platforiem z analógových na digitálne formáty.² Jej súčasťou sú neustále sa rozširujúce digitálne služby, ktoré sa vplyvom postupu doby rapídne menia. V súvislosti s uvedeným vyvstáva potreba zamyslieť sa aj nad skutočnosťou, aký dopad má digitálna revolúcia a s ňou súvisiace digitálne služby na princíp daňovej spravodlivosti.

Vzhľadom na to, že uvedená problematika má značný presah aj za hranice suverénnych štátov, je vhodné zamerať sa na ňu nie len na úrovni vnútroštátnej, ale aj, a možno o to viac, na úrovni Európskej únie, či medzinárodnej úrovni.

Cieľom tohto príspevku je analyzovať vplyv digitálnej revolúcie, osobitne digitálnych služieb, na princípy daňového práva s akcentom na princíp daňovej spravodlivosti. Zameriame sa tiež na iniciatívy pochádzajúce z úrovne Európskej únie a ich dopad na skúmanú tému. Poukážeme tiež na historické súvislosti týkajúce sa úpravy zdaňovania digitálnych služieb, a to za pomoci historického výkladu. V príspevku neopomenieme ani formuláciu návrhov *de lege ferenda*, ktoré budú nadväzovať na vytýčené problémy.

1. ZÁKLADNÉ PRINCÍPY ZDAŇOVANIA

Pojem daň môže byť z právneho pohľadu vo všeobecnosti definovaná ako peňažná platba (plnenie) nenávratného charakteru, ktorá je ukladaná zákonom alebo na základe zákona za účelom úhrady štátnych alebo iných verejných potrieb, a to spravidla vo vopred ustanovenej výške a lehote splatnosti.³ Zdaňovanie sa v praxi realizuje v podobe daňového systému, ktorý

¹ OECD (2014), *Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy*, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing. s. 149 (Dostupné na: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264218789-en>)

² DAUBS, M. Digital Revolution. In *SAGE International Encyclopedia of Mass Media and Society*, D.L. Merskin, Kalifornia, 2019, s. 471 - 475

³ Bližšie k vymedzeniu pojmu daň, pojmovým znakom dane a ich základným funkciám pozri: BABČÁK, V. *Daňové právo na Slovensku a v EÚ*. Bratislava: EPOS, 2019. 21 a nasl. s.; KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika*. Praha: ASPI, 2006. 16 s.

možno chápať ako súhrn daňových právnych noriem, daňových orgánov ako aj vzájomných vzťahov medzi daňovými orgánmi a daňovými subjektmi.⁴

V teoretickej rovine môžeme povedať, že pojem princíp predstavuje východiskovú, fundamentálnu ideu koncipovanú v podobe všeobecnej zákonitosti, ktorá predstavuje východisko pre aplikáciu zásad.⁵ Princípy sa rysujú a precizujú počas dlhého obdobia a sú ovplyvňované nie len vnútroštátnym ale aj nadnárodným vývojom. V dôsledku toho vytvárajú následne základ pre potrebu úpravy a novelizácie právnych predpisov. Svoj význam nachádzajú nie len v práve hmotnom, ale aj v práve procesnom.

Princípy daňového práva musia vo svojej podstate predovšetkým rešpektovať základnú funkciu daňového práva, a to fiskálnu funkciu. Z toho vychádzajúc by daňová legislatíva mala primárne dbať na ochranu ekonomických záujmov štátu a iných subjektov verejnoprávnej povahy, u ktorých príjem zo zdaňovania predstavuje významnú zložku príjmu do rozpočtu. Fiskálnu funkciu by však mala nevyhnutne dopĺňať aj sociálna funkcia, ktorej podstatou je zameranie sa na sociálnu situáciu osoby daňovníka. Medzi princípy daňového práva patrí neutralita, efektívnosť, určitosť, jednoduchosť, flexibilita, rovnosť a spravodlivosť.

Možno konštatovať, že naplniť myšlienku efektívneho, no zároveň aj spravodlivého daňového systému je veľmi náročné, ba dokonca v praxi až nemožné.⁶ V tejto súvislosti je povinnosťou štátu, aby našiel optimum medzi spravodlivosťou na jednej strane a efektívnosťou, resp. schopnosťou a vôľou daňových subjektov platiť dane na strane druhej.⁷ Ideálnym stavom by tak prinajmenšom malo byť dosiahnutie rovnováhy medzi efektívnosťou a spravodlivosťou.

Máme však za to, že princíp daňovej spravodlivosti prevláda svojim významom nad ostatnými princípmi a je tým základom, ktorý by mal byť v každom jednom prípade dodržaný, ba dokonca aj prioritizovaný.

1.1 Princíp daňovej spravodlivosti

Snahou každého štátu by malo byť dosiahnutie vytvorenia daňového systému, ktorý by splňal podmienku spravodlivosti a ktorý by bol zároveň aj efektívny a spoločensky akceptovaný. Adam Smith ako jeden z reprezentantov anglickej klasickej ekonomiky definoval daňovú spravodlivosť v tom význame, že: „v každom štáte by mali poddaní prispievať na

⁴ ČERVENÁ, K., VARTAŠOVÁ, A. *Základy zdaňovania (v interakcii ekonomie a práva)*. Košice: 2021. 6 s. (Dostupné na: <https://doi.org/10.33542/ZZ2021-0013-4>)

⁵ Idem.

⁶ ŠTRKOLEC, M. *Tax fairness in the context of the digital (industrial) revolution 4.0*. Lublin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2022. 159 s.

⁷ KICOVÁ, A. Daňová spravodlivosť ako princíp zdaňovania, In *Daňové právo a jeho rozvoj v národnom a medzinárodnom kontexte*, Košice 2010. 3 s.

výdavky na správu štátu tak, aby to čo najlepšie zodpovedalo ich možnostiam, t. j. úmerne k dôchodku, ktorý pod ochranou štátu požívajú“.⁸

Z toho vychádzajú sa historicky vyvinuli dva odlišné smery, resp. prístupy ku daňovej spravodlivosti. Prvý z nich je založený na *zásade úžitku*, čo znamená, že za spravodlivé sa považuje to, ak každý daňovník prispieva podľa úžitku, ktorý sám má z verejných zdrojov. Podstata druhého prístupu vychádza zo *zásady schopnosti daňovej úhrady*, v zmysle ktorej sú stanovené celkové požadované príjmy a každý daňovník má povinnosť zaplatiť podľa svojej vlastnej schopnosti daňovej úhrady.⁹

V právnej teórii daňového práva možno rozoznať dva smery posúdenia daňovej spravodlivosti- horizontálnu a vertikálnu. Horizontálna spravodlivosť je chápaná ako potreba, aby rovnaké predmety boli zdaňované tým istým spôsobom a totožnou sadzbou. Na druhej strane vertikálna spravodlivosť vyjadruje potrebu, aby subjekt dane s vyššími príjmami, väčším majetkom a vyšším podielom na spotrebe predmetov zdanenia pri uplatnení totožnej daňovej sadzby platil vyššiu daň.¹⁰ Povedané zjednodušene a inými slovami, význam horizontálnej spravodlivosti spočíva v tom, že subjekty, ktoré majú rovnakú platobnú kapacitu platia daň rovnako a vertikálna spravodlivosť znamená, že subjekty s vyššou kapacitou platia viac.¹¹

Existencia a rastúci vplyv digitálnej revolúcie v spoločnosti nás privádza k tomu, aby sme sa zamysleli tiež aj nad novými perspektívami zdaňovania v nadväznosti na už existujúce teórie, so zvýšenou pozornosťou na význam a uplatnenie princípu daňovej spravodlivosti.

2. DAŇOVÁ SPRAVODLIVOSŤ V KONTEXTE DIGITÁLNEJ REVOLÚCIE

Rozvoj medzinárodného obchodu a globalizácie so sebou priniesol okrem iného aj nárast množstva subjektov prevádzkujúcich podnikanie vo viac ako v jednom štáte a tiež aj zvýšenú integráciu národných ekonomík. Podpora tohto rastúceho trendu prichádza aj z úrovne Európskej únie, ktorá zaviedla jednotný vnútorný trh a s ním aj existenciu voľného pohybu osôb, služieb a kapitálu, čím odstránila prekážku, ktorú do tej doby predstavovali hranice štátov.

Ako dôsledok daného otvorenia hraníc ale tiež aj všadeprítomnej digitálnej revolúcie, je možné badať stále intenzívnejšiu cezhraničnú expanziu spoločností a zakladanie jednak fyzických pobočiek v ostatných členských štátoch ale aj prevádzkovanie podnikania bez potreby fyzickej prítomnosti na konkrétnom mieste. Takéto prevádzkovanie podnikania je príznačné najmä a predovšetkým pre veľké podnikateľské subjekty, medzi ktoré môžeme

⁸ SMITH, A. *Pojednání o podstate a původu bohatství národu*, sv. 2, kniha IV-V, SNPL Praha: SNPL - Státní nakladatelství politické literatury, 1958. 310 s.

⁹ MUSGRAVE, R. A., MUSGRAVEOVÁ, P.B. *Veřejné finance v teorii a praxi*, Management Press, Ringier ČR, a.s., 1994. 203 s.

¹⁰ BABČÁK, V. *Dane a daňové právo na Slovensku I.*, Košice: Aprilla s.r.o., 2008. 38 s. 6

¹¹ MUSGRAVE, R. A., MUSGRAVEOVÁ, P.B.: *Veřejné finance v teorii a praxi*, Management Press, Ringier ČR, a.s., 1994. 207 s.

zaradiť známe spoločnosti ako je napríklad Google alebo Meta. Predmetné nové možnosti vytvárajú nové príležitosti na medzinárodnú expanziu a ešte vyššie dosahovanie zisku, ale na druhej strane nie je tajomstvom, že na strane štátov vznikajú problémy pri zdaňovaní tejto činnosti.¹²

Práve skutočnosť, že fyzická prítomnosť už nie je v súčasnej dobe nevyhnutnou podmienkou na prevádzkovanie podnikania, môže viesť k rozličným špekulatívnym spôsobom minimalizácie daňovej povinnosti zo strany daňovníkov. Tieto kreatívne spôsoby znižovania daňovej povinnosti sú v priamom rozpore s princípom daňovej spravodlivosti, najmä vo vzťahu k ostatným daňovníkom, ktorí si svoje povinnosti plnia dôsledne a tým aj vytvárajú a naplňajú predpoklady riadne fungujúcej ekonomiky v štáte. Daňové systémy štátov nepodliehajú tak dynamickému rozvoju, čo má za následok nemožnosť udržania tempa so spoločnosťou ovplyvnenou rýchlo sa rozvíjajúcou a globalizovanou svetovou ekonomikou.

Judikatúra Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „SD EÚ“) konštatuje, že daňovníci sú oprávnení zvoliť si na výkon svojej podnikateľskej, prípadne inej ekonomickej činnosti ten členský štát Európskej únie, ktorý pre nich z hľadiska daňového zaťaženia považujú za najpriateľnejší.¹³ Z nášho pohľadu to môžeme chápať ako prirodzenú a opodstatnenú snahu daňovníkov vzhľadom na to, že daňové systémy členských štátov Európskej únie nie sú v tejto problematike harmonizované, a preto aj SD EÚ akceptoval tento spôsob kvázi daňovej optimalizácie. Ďalej z judikatúry SD EÚ vyplýva aj záver, že nižšie daňové sadzby v jednom členskom štáte nepovoľujú inému členskému štátu, ktorý má vyššie sadzby dane, prijať opatrenia porušujúce základné slobody vnútorného trhu, ako je napr. odlišné daňové zaobchádzanie s nerezidentmi.¹⁴

Moderná daňová mantra znie, že „zisky by sa mali zdaňovať tam, kde sa vytvára hodnota“.¹⁵ To by vo svojej podstate malo znamenať ignorovanie fyzickej prítomnosti, ktorá, ako sme uviedli vyššie, už v súčasnej dobe nie je ani nevyhnutnosťou. Na danú skutočnosť je ale potrebné nazerať aj z pohľadu jednotlivých suverénnych štátov, ktorých štátne rozpočty už aj v súčasnej dobe trpia v dôsledku odvádzania profitu digitálnych gigantov do iných krajín, nazývaných vo vedeckej komunite aj ako daňové raje.¹⁶ Práve z toho dôvodu by implementácia vyššie uvedenej daňovej mantry do legislatívy mohla a mala nastoliť spravodlivosť z pohľadu jednotlivých štátov. V súčasnosti sa daňová legislatíva nachádza krok vzad a nedokáže

¹² HUBA, P., SÁBO, J., ŠTRKOLEC, M. *Medzinárodné daňové úniky a metódy ich predchádzania*, Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2016. 104 s.

¹³ Rozsudok Súdneho dvora EÚ (piata komora) C-324/00, z 12. decembra 2002 vo veci Lankhorst-Hohorst GmbH v Finanzamt Steinfurt

¹⁴ Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie (prvá komora) C-315/02 z 15. júla 2004 vo veci Anneliese Lenz v Finanzlandesdirektion für Tirol

¹⁵ BIZIOLI, G. *Fairness of the taxation of digital economy*, In: Tax and digital Economy, 2019,

¹⁶ ŠTRKOLEC, M. *Tax fairness in the context of the digital (industrial) revolution 4.0*. Lublin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2022. 163 s.

efektívne reflektovať na zmeny v spoločnosti, akou je aj rozvoj digitálnych služieb a spôsob ich zdaňovania.

Na dosiahnutie stanoveného cieľa, ktorým je podpora a zvýšenie daňovej spravodlivosti, je potrebné pracovať s pojmami daňový nexus a skutočná väzba. Daňový nexus môžeme definovať ako „*pravidlo daňového práva, ktoré určuje, ktorej daňovej jurisdikcii ktorého štátu má podliehať daňovník, majetok, príjem alebo časť príjmu určitého daňovníka*“.¹⁷ Doposiaľ bola uvedená problematika regulovaná primárne pod záštitou Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (ďalej len „OECD“), konkrétne jej Modelovou daňovou zmluvou o príjmoch a majetku.¹⁸ V súčasnej dobe už tomu tak nie je predovšetkým z dôvodu odstránenia potreby fyzickej prítomnosti pri množstve podnikateľských aktivít, a teda nedostatočnej konzistentnosti súladu s princípom daňovej spravodlivosti.

Definícia skutočnej väzby je vytvorená doktrínou a judikatúrou súdnych autorít.¹⁹ Skutočnú väzbu pre účely daňového práva chápeme ako prepojenie, ktoré zakladá oprávnenie štátu zdaňovať zahraničné situácie, na ktoré by za normálnych okolností nemal nárok.²⁰ SD EÚ vo svojej judikatúre uvádza, že používanie úradného jazyka krajiny predstavuje dostatočne odôvodnenú väzbu.

3. DIGITÁLNA DAŇ

Ako základ pri definícii pojmu digitálna daň môžeme využiť predovšetkým vyššie uvedené vymedzenie pojmu daň. Je však v tejto súvislosti potrebné zohľadniť osobitosti digitálneho zdaňovania, a to, že daná problematika „*zahŕňa tie daňové politiky, ktoré sú zamerané na zdaňovanie podnikov využívajúcich digitálne technológie či už prostredníctvom osobitnej sadzby dane, úpravy základu dane alebo pomocou osobitného daňovo- právneho nástroja*“.²¹ Digitálna daň je výrazným odklonom od mnohých existujúcich korporátnych daní, ako ich poznáme v súčasnosti, a preto by sa na ňu malo aj nazerať odlišne.

Pri úvahe o spôsobe právnej regulácie digitálnej dane je potrebné uvažovať nie len na národnej úrovni, ale túto tému je potrebné diskutovať a harmonizovať ako na úrovni Európskej únie, tak aj na medzinárodnej úrovni, vzhľadom na to, že digitálna ekonomika významným

¹⁷ ŠTRKOLEC, M. *Daňové právo a jeho reflexia na nové javy v ekonomike*. In IV. Slovensko-české dni daňového práva zdaňovanie virtuálnych platidiel a digitálnych služieb - COVID-19 a iné aktuálne výzvy pre daňové právo. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021. 377 s. (Dostupné na: <https://doi.org/10.33542/SCD21-0043-1-28>)

¹⁸ Vybrané časti Modelovej zmluvy sú v Slovenskom jazyku dostupné online: https://www.financnasprava.sk/img/pfsedit/Dokumenty_PFS/Profesionalna_zona/Dane/Doplukove_vykladove_prostriedky/MZ_k1_k10_final.pdf (cit. 27. mája 2023)

¹⁹ Napr. rozsudok Súdneho dvora Európskej únie C-482/18 zo dňa 3. marca 2020, vo veci Google Ireland Limited v Nemzeti Adó- és Vámhivatal Kiemelt Adó- és Vámigazgatósága

²⁰ ŠTRKOLEC, M. *Tax fairness in the context of the digital (industrial) revolution 4.0*. Lublin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2022. 164 s.

²¹ SIMIĆ, S. *Vybrané otázky zavedenia a nožnej harmonizácie digitálnej dane*, In: IV. Slovensko-české dni daňového práva zdaňovanie virtuálnych platidiel a digitálnych služieb - COVID-19 a iné aktuálne výzvy pre daňové právo. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021. 320 s.

spôsobom presahuje hranice jedného štátu. Ako uvádza vo svojej publikácii Babčák: „harmonizácia daňových systémov členských štátov EÚ sa de facto stala jednou z ťažiskových oblastí daňovej politiky EÚ, samozrejme tam, kde to neodporuje základnej zásade prenesenia právomocí a zásadám subsidiarity a proporcionality“. ²² Napriek tomu, jednotlivé štáty prijímajú unilaterálne riešenia problematiky zdaňovania digitálnych služieb, keďže sa odmietajú vzdať svojej daňovej suverenity. Snahu o koordinovaný prístup však prejavuje aj Európska únia a OECD. ²³ S prihliadnutím na princíp daňovej spravodlivosti ako dôležitý predpoklad neustálej regulácie daňovej legislatívy a digitálnej dane je možné zaznamenávať pokusy o postupné kroky smerujúce k adaptácii zmien, ktoré so sebou prináša digitálna revolúcia.

O digitálnej dani je možné diskutovať ako o novej dani, ktorá bude zavedená do sústavy daní štátov, avšak v širšom vnímaní je potrebné uvažovať predovšetkým aj o reforme doposiaľ existujúcich spôsobov zdaňovania príjmov právnických osôb. V nadväznosti na tieto spomenuté dve roviny úvah o spôsobe úpravy zdaňovania boli inštitúciami Európskej únie predstavené návrhy smerníc s cieľom vytvorenia základov zdaňovania digitálnych služieb, a teda:

- Návrh Smernice Rady o spoločnom systéme zdanenia digitálnych služieb formou dane z výnosov z poskytovania určitých digitálnych služieb z 21. marca 2018, COM/2018/0148 final - 2018/073 (CNS) (ďalej len „Návrh smernice DST“)
- Návrh Smernice Rady, ktorou sa stanovujú pravidlá týkajúce sa zdaňovania príjmov právnických osôb, ktoré sa vyznačujú významnou digitálnou prítomnosťou z 21. marca 2018, COM/2018/0147 final (ďalej len „Návrh Smernice SDP“)

Pôvodným zámerom Návrhu smernice DST bolo vytvoriť a predložiť dočasné riešenie spôsobu zdaňovania digitálnej ekonomiky. Nahradiť ho mal Návrh smernice SDP, ktorý mal predstavovať už komplexné riešenie. V konečnom dôsledku zavedenie dane z digitálnych služieb nebolo z dôvodu nedosiahnutia zhody členskými štátmi Európskej únie prijaté.

Ako následok neúspechu iniciovalo v decembri roku 2018 Francúzsko a Nemecko ďalšie diskusie o novom návrhu zdaňovania digitálnej ekonomiky, ktoré mali podnietiť progres v rokovaní s cieľom dosiahnuť kompromis v tejto téme. V nadväznosti na to bol vypracovaný ďalší Návrh Smernice Rady o spoločnom systéme zdanenia digitálnej reklamy formou dane z výnosov z poskytovania služieb digitálnej reklamy z 01. marca 2019 (ďalej len „Návrh smernice DAT“), ktorého vecná pôsobnosť bola podstatne užšia ako v prípade predchádzajúcich návrhov. Ani napriek snahe nájsť kompromisné riešenie nebol Návrh

²² BABČÁK, V. a kol.: Daňové úniky, ich vznik a eliminácia. Košice: Šafárik Press, 2020. 34-35 s.

²³ Napr. Digitálny samit v Tallinne z 29. septembra 2017 zorganizovaný estónskym predsedníctvom Rady v spolupráci s predsedom Európskej rady a Európskou komisiou. Jeho účelom bolo vytvorenie platformy na diskusie na vysokej úrovni o plánoch na digitálnu inováciu, aby Európa ostala na čele digitálneho vývoja v globalizovanom svete v ďalších rokoch (bližšie pozri: <https://www.consilium.europa.eu/sk/meetings/eu-council-presidency-meetings/2017/09/29/>). Po uskutočnení samitu bolo vypracovaných niekoľko dokumentov nevyjímúc dokument „European council solutions“ z 19. októbra 2017, EUCO 14/17.

smernice DAT podporený dostatočnou podporou zo strany členských štátov, čo znamená, že všetky doposiaľ predložené návrhy ostali na konci dňa neuplatnené.

Nespokojnosť s návrhom zavedenia novej digitálnej dane bola prejavená najmä zo strany nadnárodných spoločností, ktoré fungujú práve v digitálnom priestore. Daň si tak získala rôzne prívlastky, ako napríklad „internetová daň“ v Taliansku, „daň pre cudzincov“, ako daň, ktorá sa špecializuje na podniky umiestnené v 3. štátoch ²⁴ alebo „GAFa daň“ [Google, Amazon, Facebook, Apple tax] namierená svojimi striktnými pravidlami na úzku skupinu spoločností, ktorými sú vymedzené technologické giganty. ²⁵

Ako sme uviedli vyššie, je bezpochyby potrebné legislatívne uchopiť existujúci problém, a to buď zavedením novej digitálnej dane, alebo úpravou existujúcej dane z príjmov. Avšak, aby bolo docielené zachovanie princípu daňovej spravodlivosti, nesmie dochádzať k tak zjavnému zužovaniu a obmedzovaniu vecnej pôsobnosti smerníc, ktoré by v konečnom dôsledku princíp daňovej spravodlivosti negovali.

ZÁVER

Ako sme v tomto príspevku poukázali, digitálna revolúcia je všadeprítomná a ovplyvňuje doposiaľ ustálené základy zdaňovania. Fenomén digitálnej revolúcie a osobitne digitálnych služieb dynamicky napreduje, no reakcie či už na národnej alebo nadnárodnej úrovni nie sú dostatočne pohotové na to, aby nedochádzalo k zneužívaniu vytvorených možností. Keďže je prirodzené, že každý má záujem na dosiahnutí čo najnižšej daňovej povinnosti, práve nedostatok právnej úpravy vytvára priestor pre spoločnosti poskytujúce digitálne služby, aby kreatívnym, či priam až špekulatívnym spôsobom využívali aktuálnu situáciu vo svoj prospech.

V príspevku sme poukázali na základné daňové princípy, z ktorých sme prednostne upriamili pozornosť na princíp daňovej spravodlivosti, ktorý svojim významom a dôležitosťou prevláda nad ostatnými. V nadväznosti na to sme poukázali na súvislosť medzi princípom daňovej spravodlivosti a zdaňovaním digitálnych služieb. Vzhľadom na to, že fyzická prítomnosť na konkrétnom mieste už v súčasnosti nie je pre potreby poskytovania služieb nevyhnutnosťou, by sa moderná daňová mantra ²⁶ mala dostávať do popredia a legislatíva by na to mala zodpovedajúcim spôsobom reagovať.

Dospeli sme k záveru, že napriek viacerým snahám o úpravu, harmonizáciu, či aspoň koordináciu daňovej legislatívy na národnej alebo nadnárodnej úrovni s cieľom dosiahnuť daňovú spravodlivosť, je stále aj v súčasnej dobe právna úprava nedostatočná, resp. až takmer neexistujúca. Z pohľadu suverénnych štátov je neochota spolupracovať prirodzeným javom

²⁴ BOCCIA, F.: *Introductin: The Digital Economy and Fiscal Policy in the Age of E-Commerce*. In: BOCCIA, F. – LEONARDI, R. (eds.) *The Challenge of the Digital Economy*. 3 s.

²⁵ BABČÁK, V. a kol.: *Daňové úniky, ich vznik a eliminácia*. Košice: Šafárik Press, 2020. 34-35 s.

²⁶ „Zisky by sa mali zdaňovať tam, kde sa vytvára hodnota“

v snahe nestratiť priamy dosah na možnosť regulácie vlastnej daňovej legislatívy. Navyše návrhy smerníc, ktoré sme v príspevku uviedli pôsobili skôr diskriminačne a daňová spravodlivosť podľa nášho názoru absentovala. Tento názor vychádza predovšetkým zo skutočnosti, že úprava bola priamo namierená proti konkrétnym, úzko vymedzeným technologickým gigantom, čo nie je považované za žiadúci jav.

Naskytá sa teda otázka, či a akým spôsobom dôjde v budúcnosti k úprave legislatívy v oblasti digitálnej dane a či budú štáty ochotné spolupracovať za účelom dosiahnutia daňovej spravodlivosti aj v čase digitálnej revolúcie. Nie je totiž dostatočné konštatovať existenciu princípu daňovej spravodlivosti bez toho, aby bola skutočne aj dosahovaná. Je preto potrebné reflektovať na aktuálnu situáciu a na jej špecifiká čo najpohotovejšie a nevytvárať ešte širší priestor pre negovanie základných daňových princípov.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BABČÁK, V. *Daňové právo na Slovensku a v EÚ*. Bratislava: EPOS, 2019. 21 a nasl. s. ISBN: 978-80-562-0247-0
2. BABČÁK, V. *Dane a daňové právo na Slovensku I.*, Košice: Aprilla s.r.o., 2008. 38 s. ISBN 978-80-893-4606-6
3. BABČÁK, V. a kol.: *Daňové úniky, ich vznik a eliminácia*. Košice: Šafárik Press, 2020. 34-35 s. ISBN: 978- 80-8152-876-7
4. BIZIOLI, G. *Fairness of the taxation of digital economy*, In: *Tax and digital Economy*, 2019, ISBN 978-94-035-0361-5
5. BOCCIA, F.: *Introductin: The Digital Economy and Fiscal Policy in the Age of E-Commerce*. In: BOCCIA, F. – LEONARDI, R. (eds.) *The Challenge of the Digital Economy*. 3 s. ISBN: 978-3-319-43689
6. ČERVENÁ, K., VARTAŠOVÁ, A. *Základy zdaňovania (v interakcii ekonómie a práva)*. Košice: 2021. 6 s. ISBN 978-80-574-0013-4 (Dostupné na: <https://doi.org/10.33542/ZZ2021-0013-4>)
7. DAUBS, M. *Digital Revolution*. In *SAGE International Encyclopedia of Mass Media and Society*, D.L. Merskin, Kalifornia, 2019, s. 471 – 475
8. HRABČÁK, L., POPOVIČ, A. *On certain issues of digital services taxes*. In: *Financial Law Review*. č. 1, 2020, 52-69 s. ISSN 2299-6834
9. HRABČÁK L., STOJÁKOVÁ M. *Digitálna ekonomika, digitálne služby a daň z digitálnych služieb – hrozba alebo výzva pre normotvorcov?* In *Studia Iuridica Cassoviensia* ISSN: 1339-3995, roč. 8, 2020, č. 1, 15 - 28 s. (Dostupné na: <https://doi.org/10.33542/SIC2020-1-02>)
10. HUBA, P., SÁBO, J., ŠTRKOLEC, M. *Medzinárodné daňové úniky a metódy ich predchádzania*, Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2016. 104 s. ISBN 978-80-8152-403-5
11. KICOVÁ, A. *Daňová spravodlivosť ako princíp zdaňovania*, In *Daňové právo a jeho rozvoj v národnom a medzinárodnom kontexte*, Košice 2010. 3 s.

12. KUBÁTOVÁ, K. *Daňová teorie a politika*. Praha: ASPI, 2006. 16 s. ISBN 80-7357-205-2
13. MUSGRAVE, R. A., MUSGRAVEOVÁ, P.B. *Veřejné finance v teorii a praxi*, Management Press, Ringier ČR, a.s., 1994. 203 s. ISBN 8085603764
14. OECD (2014), *Addressing the Tax Challenges of the Digital Economy.*, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project, OECD Publishing. s. 149 (Dostupné na: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264218789-en>)
15. SIMIĆ, S. *Vybrané otázky zavedenia a možnej harmonizácie digitálnej dane*, In: IV. Slovensko-české dni daňového práva zdaňovanie virtuálnych platidiel a digitálnych služieb - COVID-19 a iné aktuálne výzvy pre daňové právo. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021. 320 s. ISBN 978-80-574-0043-1
16. SMITH, A. *Pojednání o podstate a původu bohatství národu*, sv. 2, kniha IV-V, SNPL Praha: SNPL - Státní nakladatelství politické literatury, 1958. 310 s.
17. ŠTRKOLEC, M. *Daňové právo a jeho reflexia na nové javy v ekonomike*. In IV. Slovensko-české dni daňového práva zdaňovanie virtuálnych platidiel a digitálnych služieb - COVID-19 a iné aktuálne výzvy pre daňové právo. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021. 377 s. ISBN 978-80-574-0043-1 (Dostupné na: <https://doi.org/10.33542/SCD21-0043-1-28>)
18. ŠTRKOLEC, M. *Tax fairness in the context of the digital (industrial) revolution 4.0*. Lublin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Marii Curie-Sklodowskiej, 2022. 159 s. DOI: 10.17951/sil.2023.31.4.155-174
19. Rozsudok Súdneho dvora EÚ (piata komora) C-324/00, z 12. decembra 2002 vo veci Lankhorst-Hohorst GmbH v Finanzamt Steinfurt
20. Rozsudok Súdneho dvora Európskej únie (prvá komora) C-315/02 z 15. júla 2004 vo veci Anneliese Lenz v Finanzlandesdirektion für Tirol

KONTAKT NA AUTORKU

julia.hoffmanova@student.upjs.sk

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta
Kováčska 26
040 75 Košice
Slovenská republika

Blockchain a daňové právo

Blockchain and Tax Law

Mgr. Jakub Hoholko

Abstrakt

Digitálny rozvoj sveta je aktuálnom témou takmer každej sféry nášho života. Aplikácia technológie Blockchain tak nie je výnimkou, pričom cieľom tejto práce je ustáliť definíciu pojmu Blockchain, ozrejmiť proces jeho fungovania a analýzou získať poznatky o spôsoboch jeho možného využitia, a to s dôrazom na právne oblasti, konkrétne daňové právo. V rámci tejto publikácie som sa venoval hlavne možným spôsobom využitia technológie Blockchain s akcentom na verejný sektor a oblasť daňového práva. V 3. kapitole som sa venoval vymedzeniu právneho rámca Blockchainu s poukazom na smerovanie legislatívnej činnosti na úrovni Európskej únie.

Kľúčové slová:

blockchain, daňové právo, daň z pridanej hodnoty, správa daní

Abstract

The digital development of the world is a current topic in almost every sphere of our lives. The application of Blockchain technology is not an exception, while the goal of this work is to establish the definition of the term Blockchain, to clarify the process of its functioning and to gain knowledge about the ways of its possible use through analysis, with an emphasis on legal areas, specifically Tax Law. Within this publication, I focused mainly on possible ways of using Blockchain technology with an emphasis on the public sector and the area of Tax Law. In the 3rd chapter, I focused on the definition of the legal framework of Blockchain with reference to the direction of legislative activity at the level of the European Union.

Key words:

blockchain, tax law, value added tax, tax administration

ÚVOD

Technológia blockchain je pomerne známou a v terajšom svete aj veľmi aktuálnou témou, a to v súvislosti s rapídnu digitalizáciou a rozvojom kybernetického sveta, ktorého súčasťou sa skôr či neskôr stane každý z nás. Sledovanie a adaptovanie sa na technologický postup nie

je aktuálnou témou len pre súkromnoprávne subjekty, ale významným spôsobom ovplyvňuje činnosť verejnoprávnych subjektov, a to vo vzťahu k jeho výhodám ako aj zrejším rizikám. Objasnenie technológie Blockchain je tak esenciálnym faktorom potrebným pre analýzu možností jej využitia, či už v rámci daňového práva alebo iných právnych oblastí. Blockchain je technológiou otvárajúcou pomyselné dvere do digitálneho sveta, nie len pre orgány verejnej moci, ale aj pre súkromnoprávne vzťahy v rámci podnikateľského života.

1. POJEM TECHNOLOGIE BLOCKCHAIN A JEJ ÚČEL

1.1 Pojem blockchain

Technológiu Blockchain možno chápať ako zabezpečený systém, prostredníctvom ktorého možno elektronicky uchovávať rôzne transakcie¹, no vo svetle digitalizácie nemožno využitie tejto technológie zužovať len na zabezpečovanie elektronických transakcií, nakoľko technológiu Blockchain možno využívať aj ako distribuovanú účtovnú knihu pre ekonomické a obchodné transakcie. Vo vzťahu k vyššie uvedenému tak ide o neustále rastúcu fragmentovanú databázu, ktorá funguje na základe prepojenia záznamov prostredníctvom zašifrovaných prvkov. Základným procesom tohto systému je zaznamenávanie digitálnych transakcií sčítaním do reťazcov, ktoré sú v rámci digitálnej siete pripojené k množstvu počítačových zariadení. Práve táto vlastnosť robí technológiu Blockchain tak bezpečnou a v rámci vyššie uvedeného takmer nepreniknuteľnou.

Najznámejšie využitie technológie Blockchain je spájané s virtuálnym platidlom Bitcoin. Ministerstvo financií Slovenskej republiky pre potreby metodického usmernenia č. MF/10386/2018-721, stanovilo definíciu virtuálneho platidla ako: „*Digitálny nositeľ hodnoty, ktorý nie je vydaný ani garantovaný centrálnou bankou ani orgánom verejnej moci, ani nie je nevyhnutne naviazaný na zákonné platidlo, nemá právny status meny alebo peňazí, ale je akceptovaný niektorými fyzickými alebo právnickými osobami ako platobný prostriedok a ktorý možno, prevádzať, uchovávať alebo s ním elektronicky obchodovať*“² Bitcoin, decentralizovaná peer-to-peer virtuálna mena, konštantne preukazuje takmer bezchybné fungovanie technológie Blockchain, pri ktorej možno definovať široké využitie vo finančnom ako aj nefinančnom svete.

Začiatky tejto technológie sa datujú do roku 2008, kedy neznámy autor vystupujúci pod menom Satoshi Nakamoto vytvoril digitálnu menu, ktorú poznáme pod pojmom Bitcoin.³ Dokument vydaný týmto autorom analyzoval systém digitálnej meny, ktorá bola výlučne závislá na počítačovej technológii a využívala systém spájania dátových blokov bez zásahu

¹ YAYMAN, D. Blockchain in Taxation. Dostupné na: http://m.www.na-businesspress.com/JAF/JAF21-4/10_YaymanFInal.pdf

² Metodické usmernenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. MF/10386/2018-721 k postupu zdaňovania virtuálnych mien. Dostupné na: <https://www.mfsr.sk/files/archiv/financny-spravodajca/4577/2/Usmernenie-k-virtualnym-menam.pdf>

³ ŠTRKOLEC, M. VIRTUÁLNE MENY (PRÁVNA PODSTATÁ, REGULAČNÝ RÁMEC A ZDAŇOVANIE). ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – IURIDICA 4, 2022. 100 s. ORCID: 0000-0001-8712-1945

alebo účasti tretej strany.⁴ Virtuálnu menu Bitcoin tak možno považovať za prvé využitie Blockchain technológie, ako ju v súčasnosti poznáme.

1.2 Znaky a účel technológie blockchain

Tak ako je uvedené v úvode tohto príspevku, technológia Blockchain prináša do digitálneho sveta svoje pozitíva ale v rámci jej budúceho využitia aj zrejmé riziká a otázky. Technológiu Blockchain avšak možno jednoznačne označiť za dostupný, autentický, decentralizovaný, bezpečný, transparentný a distribuovaný systém.⁵

V zmysle definícií uvedených v podkapitole 1.1. tohto príspevku tak možno ustáliť, že Blockchain je typom fragmentovanej databázy, ktorá nie je regulovaná ústredným orgánom (decentralizovanosť). V súvislosti s vyššie uvedeným je tak potrebné poznamenať, že v rámci činnosti Blockchainu ide o procesu zaznamenávania a ukladania všetkých transakcií medzi užívateľmi siete v chronologickom poradí, pričom prístup k zdieľanej a synchronizovanej databáze majú všetci užívatelia tejto siete, a to prostredníctvom uzlov (angl. „nodes“).

Okrem samotných uzlov, ktorých úlohou je zachovávať synchronizáciu databázy v sieti a vo všeobecnosti zabezpečovať chod softvéru konkrétneho systému Blockchain⁶, vystupujú v rámci systému Blockchain aj ďalšie zariadenia, a to ťažiar (angl. „miners“) a užívatelia (angl. „clients“).

Ťažiar sú subjekty, ktoré sa podieľajú na transakciách kryptomien (napr. Bitcoin) a zohrávajú svoju úlohu pri vytváraní nových kryptomien, no zároveň overujú legitímnosť transakcií vykonávaných v rámci systému Blockchain. Z vyššie uvedeného tak vyplýva, že činnosť týchto subjektov možno badať najmä vo vzťahu k Blockchain technológii využíwanej pri kryptomenách, čomu nasvedčuje aj označenie „ťažiar“.

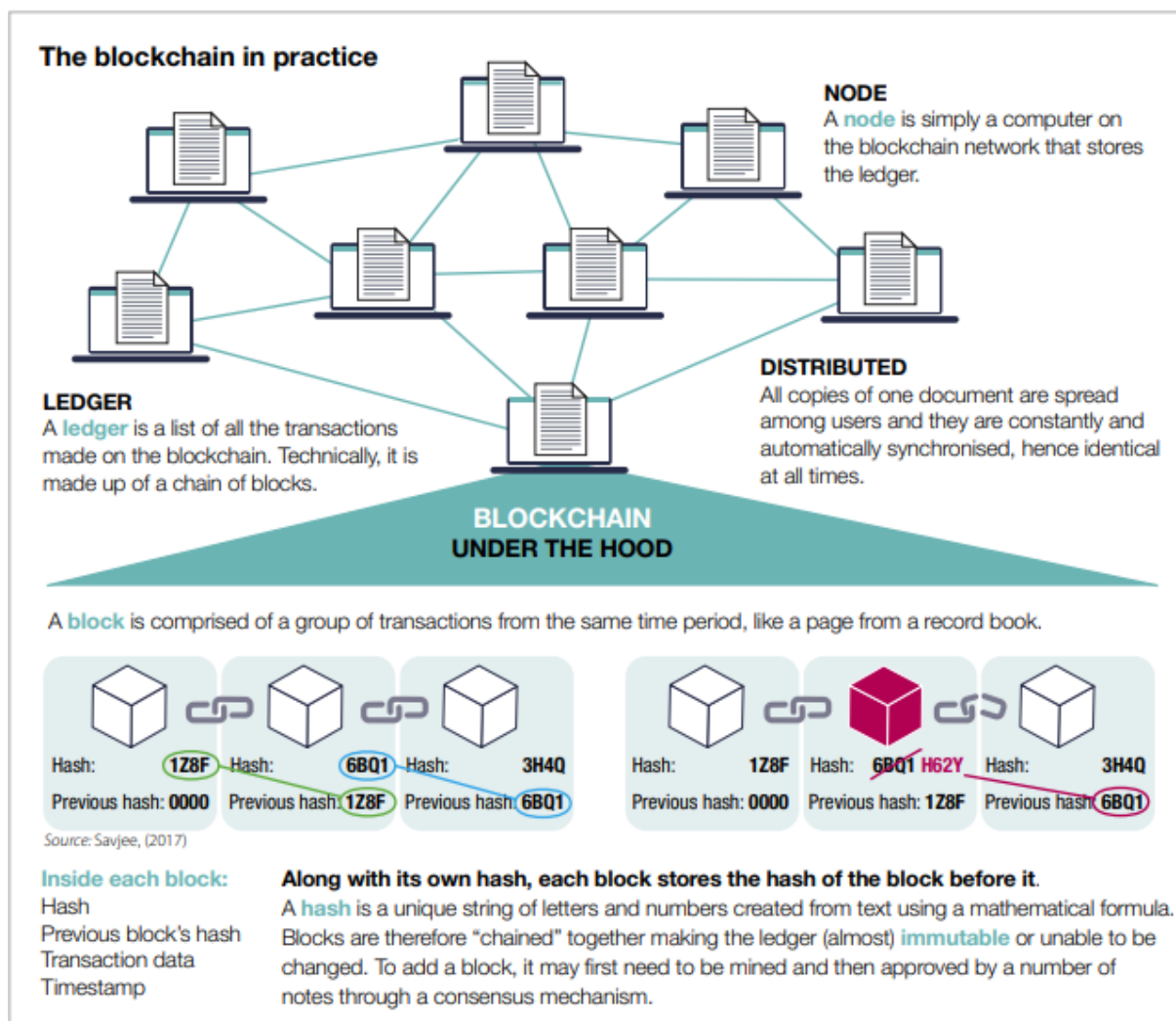
Užívateľ je softvér, ktorý ma prístup k transakciám Blockchainu a môže spracovávať tieto transakcie na lokálnom zariadení (počítači). Jedným z najznámejších príkladov užívateľa je softvérová peňaženka pre kryptomeny.

⁴ YAYMAN, D. Blockchain in Taxation. Dostupné na: http://m.www.na-businesspress.com/JAF/JAF21-4/10_YaymanFInal.pdf

⁵ HRABČÁK, L. Blockchain technológia ako činiteľ (faktor) ovplyvňujúci súčasnú podobu práva. ŠafárikPress : Košice. 2021, 17 s. ISBN 978-80-8152-983-2

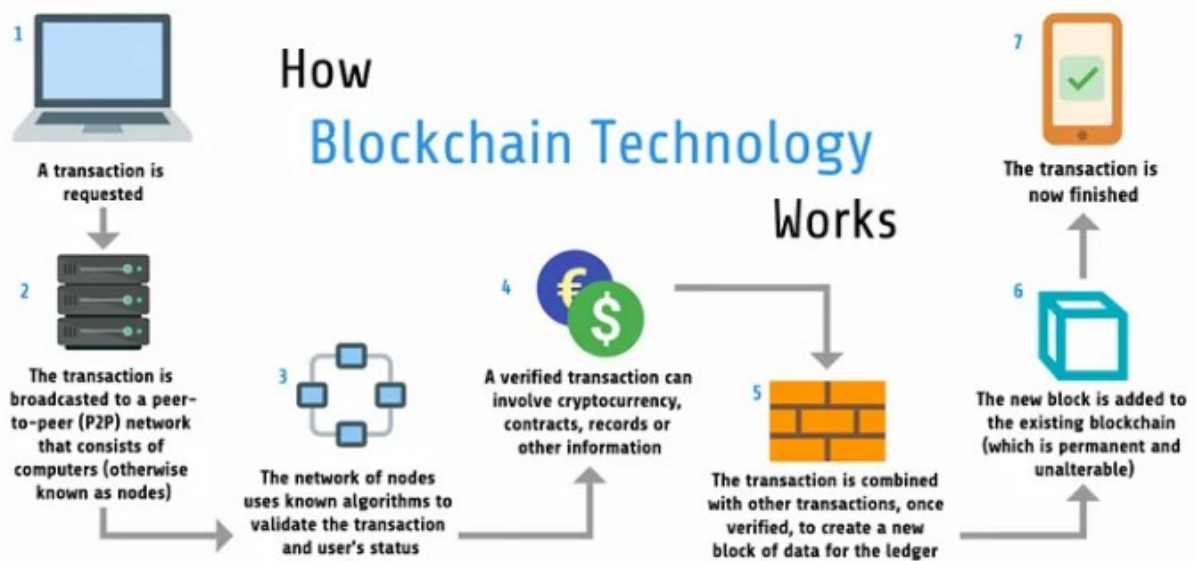
⁶ BECHER, B. What Are Blockchain Nodes and How Do They Work?. In: builtin.com [online]. 29.09.2022 [cit. 30.05.2023]. Dostupné na: <https://builtin.com/blockchain/blockchain-node>

Jednoduchšie a prehľadnejšie vysvetlenie vzťahov v rámci systému Blockchain znázorňuje **Obrázok č. 1**.

Zdroj: OECD Blockchain Primer. Dostupné na [online] : <https://www.oecd.org/finance/OECD-Blockchain-Primer.pdf> / cit. 30.05.2023

V súvislosti s čoraz aktuálnejším fenoménom kryptomien je vhodné poukázať aj na vzťahy v rámci systému Blockchain s participáciou transakcie kryptomeny, čo je znázornené na **Obrázku č. 2**.

Zdroj: How Blockchain Technology Works. Dostupné na [online] : <https://medium.com/@ipspecialist/how-blockchain-technology-works-e6109c033034> / cit. 30.05.2023

Výhody technológie Blockchain v rámci jej súkromnoprávneho využitia v súvislosti s vyššie uvedenými skutočnosťami tak nemožno poprieť, no otázkou, s ktorou sa musia vysporiadať verejnoprávne inštitúcie, príkladmo jednotlivé štáty, je samotná stálosť jej využitia. Úvahou vo vzťahu k bezpečnosti verejnoprávneho využitia tejto technológie je aj nežiadúci prístup tretích strán do tejto siete a možné aplikačné problémy v súvislosti so zámerom jej využitia.

Možným problémom vychádzajúcim z praxe a súčasných poznatkov je aj pravdepodobná nepripravenosť orgánov verejnej moci na samotnú aplikáciu tejto technológie, ako aj dĺžka procesu aplikácie technológie Blockchainu do samotného verejného sektora a právne vákuum vzniknulé v procese jej uplatňovania. Využitie technológie Blockchain v rámci verejného sektora tak nie je otázkou najbližších mesiacov, resp. rokov, no postupná edukácia, osвета a vytváranie podmienok na jej využitie výrazne urýchli nástup tohto digitálneho systému do verejného sektora.

1.3 Druhy technológie Blockchain

Rozdelenie technológie Blockchain, ktoré uvediem v rámci tejto podkapitoly, vyvádza z možného omylu, že každý tento systém je rovnaký. Pri pohľade na systém fungovania tejto technológie bez bližšieho štúdia sa môže zdať, že Blockchain funguje na rovnakom princípe v rámci každej sféry jeho využitia, no opak je pravdou. Nie každý blockchain je rovnaký. Aj keď existuje množstvo premenných funkcií, dve z najdôležitejších sú „otvorenosť“ platformy

(verejná alebo súkromná) a úroveň požadovaných povolení na pridanie informácie do Blockchainu (s povolením alebo bez povolenia).

V zmysle vyššie uvedeného tak možno rozdeliť systém Blockchain na a) verejný, b) neverejný a v súvislosti s existenciou úrovne povolenia na c) s povolením a d) bez povolenia.⁷

Verejný Blockchain, využívaný napríklad pri Bitcoine, je prístupný pre akúkoľvek osobu v rozsahu nazerania, zatiaľ čo do súkromného Blockchainu, je možné nazeráť len ak je užívateľ súčasťou obmedzenej a špecifickej skupiny užívateľov. Veľmi podobné je to pri delení na Blockchain s povolením a bez povolenia. Pri Blockchainoch s povolením sa prístup v rozsahu vykonania zmien a zadávania transakcií povoľuje iba vybranej skupine, napríklad pri zadaní transakcie, ktorú účtovná kniha zaznamenáva a následne overuje pre pridanie do bloku. Opozitum Blockchainu s povolením je práve Blockchain bez povolenia, nakoľko ten umožňuje vykonanie vyššie uvedených činností komukoľvek s užívateľov. Znárodnenie delenia Blockchainu uvádzam na **Obrázku č. 3** nižšie.

BLOCKCHAIN TYPES			READ	WRITE	COMMIT	EXAMPLE
BLOCKCHAIN TYPES	OPEN	Public permissionless	Open to anyone	Anyone	Anyone	Bitcoin, Ethereum
		Public permissioned	Open to anyone	Authorised participants	All or subset of authorised participants	Supply chain ledger for retail brand viewable by public
	CLOSED	Consortium	Restricted to an authorised set of participants	Authorised participants	All or subset of authorised participants	Multiple banks operating a shared ledger
		Private permissioned "enterprise"	Fully private or restricted to a limited set of authorised nodes	Network operator only	Network operator only	External bank ledger shared between parent company and subsidiaries

Zdroj: The OECD Blockchain Primer. Dostupné na [online] :
<https://www.oecd.org/finance/OECD-Blockchain-Primer.pdf> / cit. 31.05.2023

⁷ Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj. *The OECD Blockchain Primer*. Dostupné na: <https://www.oecd.org/finance/OECD-Blockchain-Primer.pdf>

2. POTENCIÁLNE VYUŽITIE TECHNOLOGIE BLOCKCHAIN V RÁMCI PRÁVNEHO PORIADKU SR

Možnosti potenciálneho využitia technológie Blockchain v rámci verejného sektora, resp. jej využitie orgánmi verejnej moci, vychádzajú priamo z vedúcich kvalít, ktorými táto technológia vyčnieva v digitálnom a digitalizovanom svete.

2.1 Blockchain a verejný register

Vyplývajú z podstaty procesu fungovania tejto technológie je jednou z prívých možností jej využitia v rámci verejných registrov, resp. registrov vedených orgánmi verejnej moci. Prečo je technológia blockchain vhodnou náhradou za terajší spôsob vedenia verejných registrov? Tak ako je uvedené v tejto publikácii, znakmi technológie blockchain sú jej zabezpečenosť, autentickosť a schopnosť zaznamenávať údaje predchádzajúcich, ako aj budúcich vstupov, v rámci fragmentovanej databázy, ktorá následne poskytuje subjektom s prístupom do tejto databázy autentické a overené údaje. Práve tieto vlastnosti sú signifikantné a potrebné pre správne a dôveryhodné vedenie príslušného registra, ktorého cieľom je práve zápis a uchovanie údajov.

2.2 Blockchain a účtovné doklady

Zaujímavé využitie technológie Blockchain uviedla spoločnosť Ernst & Young, a to v publikácii s názvom „*Štúdia možností a potenciálu technológie „blockchain“ pri zlepšovaní eGovernment riešení*“⁸, kde jedným z príkladov možného využitia je digitalizácia účtovných dokladov v súvislosti s nástupom tzv. shared service centier (SSC), pričom v rámci podrobnejšieho rozboru požiadaviek na kvalitu a bezpečnosť elektronicky spracúvaných a uchovávaných faktúr konštatujú, že toto využitie by spĺňalo podmienky uvedené v § 71 zákona č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty. Na základe vyššie uvedeného možno konštatovať, že technológia Blockchain nie len že spĺňa dané požiadavky, no tie sú aj jej hlavnou prednosťou. Spracovanie možností kontroly integrity predmetných údajov, ktoré ponúka Blockchain, možno porovnať s rozsahom kontroly vykonávanej audítorom finančných výkazov, čo len potvrdzuje komplexnosť tejto technológie.

2.3 Blockchain ako možný dôkazný prostriedok

Zákon č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“) v § 187 ods. 1 upravuje: „*Za dôkaz môže slúžiť všetko, čo môže prispieť k náležitému objasneniu veci a čo sa získalo zákonným spôsobom z dôkazných prostriedkov.*“ V zmysle demonštratívneho výpočtu podľa § 187 ods. 2 CSP je dôkazným prostriedkom najmä výsluch strany, výsluch svedka, listina, odborné vyjadrenie, znalecké dokazovanie a obhliadka. Vo vzťahu k vyššie uvedenému je potrebné ustáliť pojem dokazovanie. Dokazovanie je právom upravený postup civilného

⁸ EY. Štúdia možností a potenciálu technológie „blockchain“ pri zlepšovaní eGovernment riešení. 2019. 49 s.

súdu, ktorého cieľom je získanie skutkových aj právnych poznatkov potrebných pre rozhodnutie vo veci samej. (prof. JUDr. Ján Mazák, PhD.)

Podľa § 195 ods. 1 CSP: „Na návrh môže súd nariadiť výsluch strany o tvrdených skutočnostiach, ktoré v konaní vyšli najavo, ak ich nemožno preukázať inak; ustanovenie § 150 ods. 2 tým nie je dotknuté.“ Vo svetle samotného základu inštitútu výpovede strany v spojení s princípom kontradiktórnosti civilného sporového konania, ktorý predikuje právo/možnosť účastníka konania predložiť argumenty a reagovať na „protiargumenty“ protistrany⁹, sa naskytujú údaje z aktívneho systému Blockchain nie len ako prostriedok, ktorý dokazuje novú, v konaní ešte neuvedenú skutočnosť, ale aj ako prostriedok, ktorým možno preukázateľne a hodnoverne overiť už existujúce tvrdenia strany konania. Práve takáto kontrola tvrdení strany konania by bola vítaným prínosom najmä v súvislosti s nemožnosťou uplatnenia trestnoprávneho inštitútu krivej výpovede.

V súvislosti s dôkazom listinou súhlasím s názorom JUDr. Mareka Kundráta, LL.M., uvedeného v rámci článku „Blockchain technológia ako dôkazný prostriedok“¹⁰, kde uvádza, že informácie zachytené technológiou Blockchain nie sú prípustné v zmysle využitia dôkazného prostriedku – listiny, nakoľko nespĺňajú kritérium písomnej formy, t. j. písomného záznamu nesenej informácie a z tohto dôvodu „technickej nespôsobilosti“ ich nie je možné klasifikovať ako (elektronický) listinný dôkazný prostriedok v zmysle § 204 CSP.

Dôkazným prostriedkom, ktorý bude podľa môjho názoru najčastejšie spájaný so samotnou technológiou Blockchain, je znalecké dokazovanie. Už zo samotnej skutočnosti, že Blockchain je pomerne novou a v súvislosti s verejným sektorom ako aj právnym ponímaním, neprebádanou technológiou, mám za to, že v prípade prípustnosti využitia tejto technológie bude práve znalecké dokazovanie jediným dôkazným prostriedkom, ktorý dokáže hodnoverne overiť informácie/skutočnosti z tejto technológie vychádzajúce. V zmysle vyššie uvedeného tak budú znalci vykonávajúci svoju činnosť podľa zákona č. 382/2004 Z. z. o znalcoch, tlmočníkoch a prekladateľoch styčnými bodmi objasnenia skutočností vyplývajúcich z aplikácie tejto technológie.

2.4 Blockchain a advokácia

Činnosť advokátov, resp. právny rámec advokácie je upravený v zákone č. 586/2003 Z. z. o advokácii a parciálne aj v etickom kódexe advokáta, pričom možno ustáliť, že toto povolanie je značne rozmanité a v rámci problematiky uplatňovania a bránenia práva aj obzvlášť rozsiahle a individuálne. Napriek tejto skutočnosti mám za to, že istá automatizácia je základným kameňom fungovania každého advokáta. Jednou zo základných úloh advokáta je spracovávanie a organizácia údajov potrebných na riešenie tohto ktorého právneho prípadu. V zmysle uvedeného je tak využitie technologických vymožeností vhodným spôsobom, ako maximalizovať možnosti automatizovania základných, no podstatných úkonov. Práve

⁹ Nález Ústavného súdu SR z 7. júna 2016, sp. zn. III. ÚS 32/2015

¹⁰ KUNDRÁT, M., Blockchain technológia ako dôkazný prostriedok. Dostupné na: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/blockchain-technologie-ako-dokazny-prostriedok.htm>

Blockchain je vhodnou alternatívou pre automatizáciu činnosti advokáta, a to vzhľadom na nezmeniteľnosť vstupov do jeho databázy. Vyššie uvedené možno aplikovať pri kontrole dokumentov, ktoré môžu mať v niektorých prípadoch rádovo desiatky alebo stovky strán, a tak zaberajú nespočetné množstvo času v súvislosti s ich kontrolou. Blockchain dokáže prostredníctvom jeho vlastností rozpoznať obsah údajov v dokumente, porovnať ich a v rámci tohto procesu dať užívateľovi výstup, ktorý bude spočívať v zhode, resp. nezhode obsahu porovnávaných údajov. Automatizáciu pomocou Blockchainu možno využiť nie len pre prípady kontroly zmlúv, ale aj pre prípad vytvorenia súkromnej databázy advokáta s možnosťou autonómnej lustrácie a súčasného zabezpečenia voči vstupom tretích strán, čím by bola zachovaná ochrana osobných a citlivých údajov vedených v tejto databáze.

3. BLOCKCHAIN A PRÁVNÝ RÁMEC

Vedúcim zoskupením v rámci progresu uplatňovania technológie Blockchain je Európska únia, ktorej zámerom je vytváranie priestoru na zdieľanie a zaznamenávanie údajov pre platformy, organizácie a osoby, a to bez participácie neoverenej tretej strany.¹¹ Vytvorením a udržaním dôvery v bezpečnosť a autenticnosť technológie Blockchain tak môže dôjsť k situácii, kedy pod dohľadom a reguláciou zo strany Európskej únie budú môcť subjekty zdieľať informácie a vykonávať bezpečné digitálne transakcie.

Výsledkom činnosti Európskej únie v tejto problematike je vytvorenie Európskeho observatória a fóra pre blockchain (angl. EU Blockchain Observatory & Forum). Účelom tejto iniciatívy je identifikácia a skúmanie trendov v problematike Blockchainu a vytvorenie vhodnej reakcie na rapidný rozvoj digitálneho sveta prostredníctvom analyzovania aplikácie tejto technológie.

Ďalším pilotným projektom Európskej únie je vytvorenie iniciatívy The European Blockchain Partnership (EBP), ktorej cieľom je vytvorenie jednotnej stratégie a infraštruktúry Blockchainu, ktorý bude slúžiť širokej verejnosti.¹² EBP sa svojou činnosťou snaží sceliť využívanie Blockchainu prostredníctvom spolupráce s členskými štátmi Európskej únie. Na základe vyššie uvedeného ECB vytvára regulačné prostredie, ktoré je v súlade s prameňmi práva Európskej únie a má danú jasnú štruktúru so stanoveným riadením, čo napomáha samotnej aplikácii technológie Blockchainu s ohľadom na vzájomnú spoluprácu členských štátov.

Čo sa týka právnej úpravy v rámci slovenského právneho poriadku mám za to, že základným problémom je neexistencia konkrétneho vymedzenia Blockchainu v rámci záväzného právneho predpisu. Ďalším problémom je ustálenie pojmu, čo je Blockchain.

¹¹Európska komisia. Blockchain Strategy. Dostupné na: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/blockchain-strategy>

¹²Európska komisia. European Blockchain Partnership. Dostupné na: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/blockchain-partnership>

V rámci tohto príspevku som pre potrebu vysvetlenia súvislostí tejto technológie ustálil, že Blockchain je typom digitálnej (fragmentovanej) databázy, čo možno ďalej komparovať so slovenskému právu známymi inštitútmi.

Slovenskej právnej úprave známymi inštitútmi, ktoré možno prirovnať k definícii Blockchainu, podľa predchádzajúceho odseku, sú napríklad databáza alebo počítačový program.¹³ Pojem databázy je definovaný v § 130 ods. 1 zákona č. 182/2015 Z. z. Autorského zákona ako: „*Databázou je súbor navzájom nezávislých diel, údajov alebo iných navzájom nezávislých materiálov systematicky alebo metodicky usporiadaných a jednotlivo prístupných elektronickými alebo inými prostriedkami bez ohľadu na formu jeho vyjadrenia.*“ Odmysliac si špecifickosť definície určenej priamo pre konkrétny právny predpis a jeho účel, možno v rámci komparácie spozorovať viaceré priesečníky definovaných vlastností. Najvýraznejším priesečníkom je schopnosť uchovávať dáta, ktorú ma Blockchain tak isto ako databáza v zmysle Autorského zákona, pričom zákonodarca pri vymedzení pojmu databázy zvolil univerzálnu definíciu využívanú pre inštitút tvorivej (autorskej), ako aj netvorivej (neautorskej) databázy. Bližším skúmaním je však potrebné vylúčiť spojitosť s tvorivou databázou, nakoľko v rámci Blockchainu je nemožné vymedziť tvorivú činnosť, resp. definovať spôsob výberu alebo usporiadania obsahu databázy, ktorý je následne výsledkom tvorivej duševnej činnosti autora.¹⁴ Rovnakú metodiku skúmania možno uplatniť aj na prípad netvorivej databázy, nakoľko tá sa vzťahuje na obsah databázy, ak vykazuje kvalitatívne alebo kvantitatívne podstatný vklad do získania, overenia alebo predvedenia jej obsahu. V zmysle vyššie uvedeného tak možno vylúčiť zhodu s technológiou Blockchain, nakoľko táto databáza funguje na princípe otvoreného softvéru, čo značí možnosť voľne disponovať s jej zdrojovým kódom.

Definícia počítačového programu je tiež právne upravená v Autorskom zákone, a to konkrétne v § 87 ods. 1 ako: „...*je súbor príkazov a inštrukcií vyjadrených v akejkoľvek forme použitých priamo alebo nepriamo v počítači alebo v podobnom technickom zariadení ... Súčasťou počítačového programu je aj podkladový materiál použitý na jeho vytvorenie.*“ JUDr. Ladislav Hrabčák, PhD., vo svojej publikácii s názvom „*Blockchain technológia ako činiteľ (faktor) ovplyvňujúci súčasnú podobu práva*“ výstižne poznamenal, že pre komparáciu tohto inštitútu s Blockchainom je dôležitá práve posledná časť prvej vety zákonného ustanovenia v znení: „*je chránený podľa tohto zákona, ak je výsledkom tvorivej duševnej činnosti autora*“.¹⁵ V rámci tejto skutočnosti tak možno jednoducho vylúčiť spojitosť technológie Blockchain s týmto inštitútom.

V zmysle absencie jednotenej úpravy Blockchainu v rámci právneho poriadku Slovenskej republiky predpokladám, že zákonodarca vyčkáva na kroky ostatných členských štátov Európskej únie, resp. očakáva výstup zo spomínanej stratégie v rámci jednotného postupu

¹³ HRABČÁK, L. Blockchain technológia ako činiteľ (faktor) ovplyvňujúci súčasnú podobu práva. ŠafárikPress : Košice. 2021, 20 s. ISBN 978-80-8152-983-2

¹⁴ JURANOVÁ, J. Právna ochrana databázy. Dostupné na: <https://www.steinigers.sk/pravna-ochrana-databazy>

¹⁵ HRABČÁK, L. Blockchain technológia ako činiteľ (faktor) ovplyvňujúci súčasnú podobu práva. ŠafárikPress : Košice. 2021, 21 s. ISBN 978-80-8152-983-2

členských štátov Európskej únie, a to pod jej dozorom a reguláciou. Podľa môjho názoru je tento prístup zákonodarcu zvláštnym, ale v tejto situácii správnym krokom, nakoľko nie len Slovenská republika, ale aj ostatné členské štáty nedokázali na tento fenomén reagovať potrebnou rýchlosťou. Bez pochyb možno konštatovať, že rýchlosť rastu technológie Blockchain v rámci digitálneho sveta prevyšuje rýchlosť reakcie legislatívy na tieto zmeny. Odpoveďou na pomalý prístup členských štátov k problematike Blockchainu konvaliduje svojou činnosťou práve Európska únia, ktorá do skúmania tejto technológie investuje nemalý čas a finančné prostriedky.

4. AKO OVPLYVNIL BLOCKCHAIN DAŇOVÉ PRÁVO?

Technológia Blockchain v rámci svojho uplatnenia transformuje základné piliere fungovania, a to nie len v právnych odvetviach, pričom vlastnosti tejto technológie sú zdá sa byť, vhodným prostriedkom na postupný presun k digitalizácii nášho prostredia. Tieto skutočnosti dokazuje aj aktívna participácia Európskej únie vzťahujúca sa nie len na poznanie tejto technológie, ale aj na zisťovanie jej pôsobenia v jednotlivých štátoch so zámerom vytvorenia verejnej siete na úrovni únie.

Tak ako to už býva, výnimkou nie je ani daňové právo. Momentálna nepriaznivá situácia vo svete, spočívajúca v skončení dlhotrvajúceho obdobia pandémie COVID – 19, ktorá vážnym spôsobom zasiahla podnikateľské prostredie, a vypuknutí vojny na Ukrajine a s tým spojenými hospodárskymi dôsledkami pre celosvetovú ekonomiku, narušila už i tak krehkú stabilitu v štátnych rozpočtoch. Nakoľko došlo k vážnemu zásahu do týchto štátnych rozpočtov, jedinou možnou odpoveďou jednotlivých štátov je založenie procesov na ich opätovnú obnovu. Vychádzajúc z premisy, že hlavný príjem štátnych rozpočtov tvoria vybrané/odvedené dane, nie je ťažkou úlohou predstaviť si, akým smerom sa uberá iniciatíva tých ktorých štátov. Daň je platbou fyzických alebo právnických osôb, ktorá je vynútiteľná, nenávratná, spravidla neúčelová, zákonom určená a pravidelne sa opakujúca, a ktorú vyberá štát a orgány miestnej samosprávy v prospech verejných rozpočtov a účelových fondov na úhradu verejných výdavkov vo vopred určenej výške a s presne určeným termínom splatnosti.¹⁶

Najznámejšou a v rámci Európskej únie jednotne riešenou daňou je daň z pridanej hodnoty. Daň z pridanej hodnoty, ako univerzálny typ dane z konečnej spotreby¹⁷, je najčastejším terčom daňových únikov. Často vyskytujúcim sa fenoménom v rámci tejto nepriamej dane sú daňové úniky alebo daňové podvody súvisiace so zneužitím systému dane z pridanej hodnoty. Členské štáty Európskej únie boli v priebehu ostatných rokov postupne nútené zaujať voči trendu daňových únikov a vyhýbaniu sa daňovým povinnostiam tvrdší

¹⁶ Daň. In: KRÁLIK, Jozef; JAKUBOVIČ, Daniel. Slovník finančného práva. 1. vyd. Bratislava : Veda, 2004. 283 s. ISBN 80-224-0814-X. S. 47 – 49.

¹⁷ BABČÁK, V. a kol. Daňové úniky a daňové podvody a právne možnosti ich predchádzania (inštitútmi daňového, obchodného a trestného práva). UPJS, Košice, 2018, 157 s. ISBN 978-80-8152-661-9

postoj.¹⁸ Práve technológia Blockchain sa javí ako prostriedok, ktorým možno eliminovať daňové úniky alebo zabrániť subjektom obchádzať daňovo-právne predpisy, resp. ich daňové povinnosti. Správne uplatnenie Blockchainu v rámci daňovo-právnych vzťahov, v súvislosti s daňou z pridanej hodnoty, by výrazným spôsobom mohlo eliminovať alebo prinajmenšom zmenšiť dopad daňových únikov na dani z pridanej hodnoty na príjmovú stránku štátu. Podľa JUDr. Ladislava Hrabčáka, PhD. a JUDr. Moniky Stojákovej, PhD., by vyššie uvedené mohlo byť realizované prostredníctvom využitia multilaterálneho smart contractu¹⁹ v zmysle ktorého by boli predávajúci, kupujúci, príslušný správca dane a banky predávajúceho a kupujúceho zmluvnými stranami. Práve banka kupujúceho by následne odvieďla daň z pridanej hodnoty vyplývajúcej z „kúpnej ceny“ priamo príslušnému správcovi dane a samotnú kúpnu cenu by následne previedla na účet predávajúceho.²⁰ Pri porovnaní s terajšou právnou úpravou by tak došlo k preneseniu povinnosti odvieť daň z pridanej z platiteľa dane na tú ktorú banku kupujúceho. V rámci tejto skutočnosti by tak s pomocou Blockchainu vznikol zabezpečený a autentický systém, ktorý by pomáhal predchádzať situáciám, v ktorých dôjde k nesprávnemu odvedeniu dane, resp. k daňovým únikom.

V súvislosti s vyššie uvedeným sa tak zdá, že problematika daňových únikov na dani z pridanej hodnoty je uplatnením schémy, obsiahnutej v predchádzajúcom odseku, vyriešená. Vymyslenie schémy a definovanie komponentov na jej úspešnú aplikáciu je však len prvým krokom k samotnému úspechu. Prvým a zatiaľ nevyriešeným problémom je doposiaľ nie veľmi úspešná aplikácia „smart contracts“ v praxi. Predmetom úvah je taktiež schopnosť Blockchainu obsiahnuť takéto množstvo dát v rámci jeho siete, čo nadväzuje priamo na stratégiu Európskej únie s cieľom vytvoriť jednotnú sieť Blockchain v rámci členských štátov. V praxi nebolo odskúšané, aký dopad by malo takéto enormné zaťaženie na fungovanie Blockchainu, pričom sa vynárajú pochybnosti o možnom preťažení siete. Napriek obavám z riadneho fungovania Blockchainu v rámci jeho verejnoprávneho využitia sa stále domnievam, že zavedenie tejto technológie pri správnom nastavení a riadení by malo prelomový vplyv na samotnú správu daní. V zmysle § 2 písm. a) zákona č. 563/2009 Daňového poriadku je správnu daní: „*postup súvisiaci so správnym zistením dane a zabezpečením úhrady dane a ďalšie činnosti podľa tohto zákona alebo osobitných predpisov.*“ Vychádzajúc z praxe možno ustáliť, že správcovia dane, pri aktuálnom nastavení daňovo-právnych predpisov, vyžadujú od daňových subjektov, pre naplnenie účelu správy daní, presné a komplexné vedenie účtovníctva, resp. účtovných/daňových dokladov, čo sa odráža na samotnej náročnosti následných daňových kontrol, a to vzhľadom na personálny substrát správcu dane ako aj osobu daňového subjektu. Využitie Blockchainu by tak umožnilo zvýšiť prehľad správcu dane vo vzťahu k účtovným/daňovým dokladom ako aj jednoduchšie overenie ich pravosti a správnosti. Neopomenuteľným faktom je aj možnosť využitia Blockchainu k detekovaniu daňových

¹⁸ HRABČÁK, L. a kol.: Blockchain technológia ako činiteľ (faktor) ovplyvňujúci súčasnú podobu práva. 1. vyd. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021. 23 s. ISBN 978-80-8152-983-2

¹⁹ Smart contract – zmluvy, v ktorých sa dohodnuté podmienky medzi zmluvnými stranami zapisujú priamo do kódu blockchainu.

²⁰ HRABČÁK, L., STOJÁKOVÁ, M. Blockchain Technology – Current Status, Challenges and Perspectives in Tax and Customs Law. Ludovika University Press : Budapešť. 2019

únikov alebo podvodov. Prínos využitia technológie Blockchain tak nemožno reštriktívne vymedzovať len na vzťah správca dane – daňový subjekt, nakoľko zo zvýšenia prehľadnosti, správnosti a rýchlosti správy dani profituje aj samotný štát, a to v rámci jeho príjmovej stránky.

Blockchain taktiež umožňuje jednoduchšie odhaľovanie porušení daňovo-právnych predpisov, nakoľko správcovi dane poskytuje transparentné informácie o transakciách a iných úkonoch v rámci jeho siete. Je potrebné zdôrazniť, že využitie Blockchainu by tak mohlo byť najužitočnejšie v súvislosti so sledovaním procesu odvádzania dane z pridanej hodnoty, nakoľko by bolo možné hodnoverne ustáliť, kde a či vôbec bola daň z pridanej hodnoty odvedená.²¹ V súvislosti s vyššie uvedeným by tak bolo Blockchainu umožnené pôsobiť na daňové subjekty (zdaniteľné osoby v prípade dane z pridanej hodnoty) preventívne, a to vo vzťahu k vyššiemu riziku odhalenia protiprávnej činnosti tohto ktorého subjektu.

ZÁVER

Rozvoj digitálneho sveta, tak ako už bolo v úvode spomenuté, prináša zjavné výhody do verejnoprávnej ako aj súkromnoprávnej sféry života, pričom jeho správna aplikácia umožňuje tejto spoločnosti rásť a dosiahnuť ciele, ktoré boli pre spoločnosť v predchádzajúcich desaťročiach nemožné. Samotná existencia možností ponúkaných digitalizáciou oblastí však nestačí na to, aby došlo k zmene prostredia, ako ho poznáme. Proces digitalizácie bude dovŕšený až v momente, keď spoločnosť bude schopná naň správne reagovať a vytvorí legislatívny priestor pre jeho uplatnenie.

Základným cieľom tejto publikácie bolo vymedziť pojem Blockchainu, ozrejmiť proces jeho fungovania a analýzou získať poznatky o spôsoboch jeho možného využitia, a to s dôrazom na právne oblasti, konkrétne daňové právo. Prostredníctvom komparácie s už existujúcimi inštitútmi v rámci právneho poriadku Slovenskej republiky som došiel k názoru, že síce nemáme vytvorený legislatívny priestor na momentálnu aplikáciu tejto technológie, avšak táto skutočnosť nie je ojedinelým prvkom v rámci členských štátov Európskej únie. V zmysle zistených skutočností som tak dospel k názoru, že jediný spôsob, ako správne zaviesť Blockchain do vnútroštátnych poriadkov jednotlivých štátov, spočíva vo vymedzení stratégie na úrovni Európskej únie, resp. zavedení technológie Blockchain do vnútroštátnych poriadkov prostredníctvom prameňom práva na úrovni Európskej únie.

Blockchain sa vo svetle uvedených skutočností javí ako riešenie pre zmenu spôsobu správy daní, no podľa môjho názoru je Blockchain iba nástrojom pre zmenu, nie však jej komplexným riešením. Aj napriek tejto skutočnosti by Blockchain mohol zmeniť spôsob výberu daní, pričom aplikáciou tejto technológie by mohlo napríklad dôjsť k prechodu

²¹ PricewaterhouseCoopers. How blockchain technology could improve the tax system. 2016. 161205-171727-LL-OS

zodpovednosti za výber daní z daňových úradov na samotné daňové subjekty v rámci zdieľanej ekonomiky.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BABČÁK, V. a kol. Daňové úniky a daňové podvody a právne možnosti ich predchádzania (inštitútmi daňového, obchodného a trestného práva). UPJS, Košice, 2018, 157 s. ISBN 978-80-8152-661-9
2. BECHER, B. What Are Blockchain Nodes and How Do They Work?. In: builtin.com [online]. 29.09.2022 [cit. 30.05.2023]. Dostupné na: <https://builtin.com/blockchain/blockchain-node>
3. Daň. In: KRÁLIK, Jozef; JAKUBOVIČ, Daniel. Slovník finančného práva. 1. vyd. Bratislava : Veda, 2004. 47 – 49 s. ISBN 80-224-0814-X
4. Európska komisia. European Blockchain Partnership. Dostupné na: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/blockchain-partnership>
5. Európska komisia. Blockchain Strategy. Dostupné na: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/blockchain-strategy>
6. EY. Štúdia možností a potenciálu technológie „blockchain“ pri zlepšovaní eGovernment riešení. 2019. 49 s.
7. HRABČÁK, L. Blockchain technológia ako činiteľ (faktor) ovplyvňujúci súčasnú podobu práva. ŠafárikPress : Košice. 2021, 17 s. ISBN 978-80-8152-983-2
8. HRABČÁK, L., STOJÁKOVÁ, M. Blockchain Technology – Current Status, Challenges and Perspectives in Tax and Customs Law. Ludovika University Press : Budapešť. 2019
9. JURANOVÁ, J. Právna ochrana databázy. Dostupné na: <https://www.steinigers.sk/pravna-ochrana-databazy>
10. Metodické usmernenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. MF/10386/2018-721 k postupu zdaňovania virtuálnych mien. Dostupné na: <https://www.mfsr.sk/files/archiv/financny-spravodajca/4577/2/Usmernenie-k-virtualnym-menam.pdf>
11. Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj. The OECD Blockchain Primer. Dostupné na: <https://www.oecd.org/finance/OECD-Blockchain-Primer.pdf>
12. KUNDRÁT, M., Blockchain technológia ako dôkazný prostriedok. Dostupné na: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/blockchain-technologie-ako-dokazny-prostriedok.htm>
13. ŠTRKOLEC, M. VIRTUÁLNE MENY (PRÁVNA PODSTATA, REGULAČNÝ RÁMEC A ZDAŇOVANIE). ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – IURIDICA 4, 2022. 100 s. ORCID: 0000-0001-8712-1945
14. YAYMAN, D. Blockchain in Taxation. Dostupné na: http://m.www.na-businesspress.com/JAF/JAF21-4/10_YaymanFInal.pdf
15. PRICEWATERHOUSECOOPERS. How blockchain technology could improve the tax system. 2016. 161205-171727-LL-OS
16. Nález Ústavného súdu SR z 7. júna 2016, sp. zn. III. ÚS 32/2015

KONTAKT NA AUTORA

jakub.hoholko01@gmail.com

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Kováčska 26

040 75 Košice

Slovenská republika

Zdaňovanie zdieľanej ekonomiky

Taxation of the collaborative economy

Bc. Martin Jurašek

Abstrakt

Predkladaný príspevok skúma možnosti priameho zdaňovania zdieľanej ekonomiky v podmienkach Slovenskej republiky. Zaoberá sa vymedzením a chápaním pojmu zdieľaná ekonomika ako kardinálneho pojmu celého príspevku, nájdením jeho definičných znakov s dôsledkami pre uplatňovanie priamych daní daňovej sústavy. Ponúka stručnú analýzu možnosti uplatnenia dane z príjmu ako aj kategorizácie príjmov plynúcich z činností fyzických osôb v oblasti zdieľanej ekonomiky. V neposlednom rade skúma aj možnosť uplatnenia dane za ubytovanie poskytované prostredníctvom platforiem prítomných v zdieľanej ekonomike.

Kľúčové slová:

zdieľaná ekonomika, zdaňovanie, daň z príjmu

Abstract

The presented article examines the possibilities of direct taxation of the collaborative economy in the conditions of the Slovak Republic. The article deals with the definition and understanding of the term „collaborative economy“ as it is a cardinal term of the entire article, it also deals with finding defining features of shared economy with consequences for the application of direct taxes of the tax system. It offers a brief analysis of the possibility of applying income tax as well as the categorization of income made from the activities of natural persons in the area of the shared economy. Last but not least, it also examines the possibility of applying tax for accommodation provided through platforms present in the shared economy.

Key words:

collaborative economy, taxation, income tax

ÚVOD

Už notorický známym je tvrdenie, že neúspech jedného je príležitosťou pre druhého. Inými slovami, že negatívny jav pre jeden subjekt môže mať pozitívne dopady na iné subjekty, ktoré sa, tak povediac, chytia príležitosti. Inak to nebolo ani pri vzniku zdieľanej ekonomiky, resp. modernej zdieľanej ekonomiky. Písal sa rok 2007 a v San Franciscu bol nedostatok

ubytovacích jednotiek. Táto situácia neunikla pozornosti dvoch spolubývajúcich, ktorí sa rozhodli prenajímať voľné lôžka v ich byte. Tento jednoduchý koncept mal už o 8 rokov neskôr hodnotu 25 miliárd dolárov.¹ Dnes ho poznáme pod názvom Airbnb.

Táto jednoduchá, no zároveň vo svojom zmysle geniálna, myšlienka znovuobjavila zdieľanie už jestvujúcich statkov a prispôsobila ho reáliám 21. storočia. Tento koncept v sebe snúbil snáď všetko problematické z pohľadu (daňového) práva. Nemateriálnosť, jednoduchosť používania, cezhraničnosť, používanie moderných technológií a pod. Veď sama Európska komisia konštatuje, že súčasný daňový systém bol vytvorený pre „brick – and – mortar“ podniky, teda pre podniky a činnosti fyzicky prítomné na konkrétnom území.²

Ako sa, teda, vporadúva zastaralý daňový systém s takým moderným fenoménom ako je zdieľaná ekonomika?

1. ZDIEĽANÁ EKONOMIKA – POJEM A JEHO CHÁPANIE

Na prvý pohľad sa môže zdať, že teoretické úvahy okolo pojmu zdieľaná, resp. kolaboratívna ekonomika sú nepotrebné, keďže s fenoménom zdieľanej ekonomiky, viac či menej, prichádzame do kontaktu na dennej báze a aj napriek absencii subjektívnej vedomosti o obsahu tohto pojmu, tento vo vonkajšom svete bezproblémovo, efektívne a jednoducho funguje, a teda, logicky, nemôže vytvárať žiadne problémy. No uvedené je, pri zamyslení sa nad súvislosťami, práve dôkazom opaku. Práve jednoduchosť, dostupnosť, užívateľská príjemnosť a, obrazne povedané, všadeprítomnosť zdieľanej ekonomiky z nej vytvárajú taký silný fenomén, že obsah a ešte väčšmi jeho chápanie nemôže ostať na okraji pozornosti subjektov skúmajúcich tento jav. Nazdávame sa, že fenomén, ktorého valuácia sa v roku 2014 pohybovala na úrovni 14 miliárd dolárov a súčasne, ktorý má odhadovaná konzervatívnu valuáciu na úrovni 335 miliárd dolárov už v roku 2025,³ dokonca optimistickú valuáciu na úrovni až 570 miliárd dolárov⁴ nemôže byť obsahovo nejasný.

Záporné vlastnosti obsahovej nejasnosti sú, podľa nášho názoru, ešte umocnené v oblasti práva, daňové právo nevynímajúc, a to najmä s ohľadom na zachovanie základného princípu, na ktorom je vybudovaný právny štát – právnej istoty. Sme presvedčení, že nie je spravodlivé a ani prípustné rozhodovať a ukladať povinnosti daňovým subjektom (povinným subjektom)

¹ KERNER, L., J. Challenges of Taxing the Sharing Economy, dostupné online na: <https://www.lexisnexis.com/community/insights/legal/practical-guidance-journal/b/pa/posts/challenges-of-taxing-the-sharing-economy>

² Questions and Answers on a Fair and Efficient Tax System in the EU for the Digital Single Market, dostupné online na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_18_2141

³ Sharing or paring? Growth of the sharing economy, dostupné online na: <https://www.pwc.com/hu/en/kiadvanyok/assets/pdf/sharing-economy-en.pdf>

⁴ The sharing economy presents Europe with a €570 billion opportunity, dostupné online na: https://www.pwc.com/hu/en/pressroom/2016/sharing_economy_europe.html

v prípade, ak ani konkrétny potenciálny povinný subjekt nedisponuje vedomosťou, či spĺňa kritéria na to, aby sa takýmto povinným subjektom reálne stal.

Bez ohľadu na doteraz uvedené, avšak, možno konštatovať, že pojem zdieľaná ekonomika nebude jednotne a jednoznačne definovaný. Taktiež je možné uviesť, že pojem zdieľaná ekonomika ani nie je pojmom novým, ale pojmom, ktorý s ohľadom na svoj sémantický zmysel, je prítomný v spoločnosti už relatívne dlhú dobu.

Krátky historický exkurz nás môže zaviesť, napríklad, na územie dnešného Izraela na absolútnom začiatku 20. storočia. Teda ešte pred vznikom samotného štátu sa na jeho území nachádzali tzv. kibuci. Pod týmto termínom rozumieme poľnohospodárske alebo priemyselné osady, v ktorých sa nadobudnuté bohatstvo užívalo spoločne, kde zisky osady boli investované naspäť do osady ako celku a kde jej členom bolo poskytované jedlo, oblečenie, ubytovanie ale aj zdravotnícke služby úplne zadarmo. Dokonca, deti členov kibucu bývali v samostatných budovách a ich výchova bola záležitosť kibucu ako takého.⁵ Samozrejme, tento príklad je príkladom, tak povediac, extrémnej zdieľanej ekonomiky, kedy sa zdieľa všetko, dokonca aj výchova detí.

Je nepochybné, že v dnešnej dobe bude potrebné pod pojmom zdieľaná ekonomika rozumieť niečo iné. No ako už bolo uvádzané, nie je možné konštatovať jednoznačnosť či jednotnosť definície zdieľanej ekonomiky. Na druhej strane, jedným dychom bude možné uviesť, že jestvujú aj názory, ktoré majú výhrady voči označeniu „zdieľaná ekonomika“ používaného ako terminus technicus. Napríklad Pichrt je zástancom označenia ekonomika zdieľania, ktorý, podľa jeho názoru, je takto „priliehavejší“ z jazykového hľadiska.⁶

Zároveň je možné konštatovať existenciu snáh o zadefinovanie zdieľanej ekonomiky. OECD, aj napriek konštatácii o vývoji obsahu pojmu zdieľaná ekonomika v čase, rozumie pod týmto pojmom na dostupnosti založený socio – ekonomický model uvádzaný do života prostredníctvom pokročilých technologických nástrojov alebo riešení, kde sú ľudské alebo fyzické zdroje (aktíva) buď zdieľané alebo dostupné na dočasné použitie medzi jednotlivcami, a to buď za peňažné alebo nepeňažné plnenia alebo kombináciu týchto.⁷ Európska komisia rozumie zdieľanou ekonomikou biznis model jednotlivcov, ktorého fungovanie je zabezpečované online platformou, ktorá takto vytvára otvorený trh pre dočasné použitie (využitie) tovaru alebo služieb.⁸ Spoločnosť Deloitte vo svojej analýze chápe modernú zdieľanú

⁵ Počuli ste už slovo kibuc?, dostupné online na: <https://www.icej.sk/poculi-ste-uz-slovo-kibuc/>

⁶ Problematika sdílene ekonomiky a ochrana výkonu závisle práce, dostupné online na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/problematika-sdilene-ekonomiky-a-ochrana-vykonu-zavisle-prace#note-2>

⁷ OECD, The Impact of the Growth of the Sharing and Gig Economy on VAT/ GST Policy and Administration, dostupné online na: <https://www.oecd-ilibrary.org/sites/51825505-en/1/3/1/index.html?itemId=/content/publication/51825505-en&csp=5993a00b2bb4ae6447753d22b1d3f741&itemIGO=oecd&itemContentType=book>

⁸ EURÓPSKA KOMISIA, European agenda for the collaborative economy – supporting analysis, dostupné online na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016SC0184>

ekonomiku v širšom zmysle ako uprednostňovanie prístupu k tovaru dlhodobej spotreby a výrobným faktorom pomocou digitálnych platforiem skôr než ako vlastníctvo tohto tovaru a výrobných faktorov.⁹ V neposlednom rade, internetové zdroje rozumejú zdieľanou ekonomikou ekonomický model založený na zdieľaní, požičiavaní, prenájme či výmene produktov, kedy bude možné povedať, že zdieľaná ekonomika je opakom vlastníctva.¹⁰

Nazdávame sa, že z uvedeného demonštratívneho výpočtu výsledkov snáh o definíciu zdieľanej ekonomiky je zrejmé, že tieto sa svojim charakterom rôznia aj keď, nepochybne, majú aj spoločné znaky. Ako argument podporujúci tvrdenie nesúrodosti definícií zdieľanej ekonomiky je možné použiť poukázanie na rôznorodosť štúdií skúmajúcich zdieľanú ekonomiku ako jav, a to v tom zmysle, že tieto štúdie operujú s rôznou obsahovou náplňou pojmu zdieľaná ekonomika,¹¹ a teda majú rôzny obsah aj napriek zamýšľanému rovnakému predmetu skúmania.

Podľa nášho názoru je rozumné konštatovať, že v tomto období, s ohľadom na neustály vývoj v tejto oblasti, ani nie je dobré uchopiť pojem zdieľaná ekonomika definíčne. Z nášho pohľadu je lepšou cestou vymedzenie zdieľanej ekonomiky prostredníctvom pojmových znakov. Domnievame sa, že zdieľanú ekonomiku charakterizujú tieto znaky:

- a) Dočasné využívanie tovarov alebo služieb, a to za odplatu alebo bezodplatne,
- b) Peer – to – Peer vzťahy, resp. vzťahy vznikajúce pri C2C transakciách,
- c) Prítomnosť digitálnej platformy, ktorá sprostredkúva vzťah medzi dopytom a ponukou (v zahraničí označovaná ako intermediary).

Takmer záverom možno uviesť, že zdieľaná ekonomika nie je ani legislatívne definovaná. Uvedené nepovažujeme za nejaký významný nedostatok, keďže, podľa nášho názoru, je postačujúce ak budú zákonne upravené konania spadajúce pod teoretický termín zdieľaná ekonomika, teda bez potreby charakterizovať zdieľanú ekonomiku ako takú. Týmto spôsobom sa, podľa nášho názoru, je možné vyhnúť potenciálnym neskorším nevyhnutným legislatívnym zmenám pri zmene, rozšírení či zúžení chápania pojmu zdieľaná ekonomika.

Na tomto mieste si nemôžeme odpustiť poznámku, že zdieľaná ekonomika si už asi ani zrejme nezaslúži svoje pomenovanie. Od vzniku, tak povediac, modernej zdieľanej ekonomiky si táto prešla takým vývojom, že v dnešných dňoch môže slovíčko zdieľaná vyznieť úsmevne. Tento názor zastávame z jednoduchého dôvodu. Síce idea za vznikom zdieľanej ekonomiky je naozaj až ušľachtilá (zdieľanie nevyužívaných prostriedkov, zvýšenie efektivity existujúcich

⁹ MAREK, D., FRANČE, V., NĚMEC, P., BOLKOVÁ, E., NOVOTNÁ, K., KRCHNIVÁ, K., Sdílená ekonomika. Bohatství bez vlastnictví, dostupné online na: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cz/Documents/deloitte-analytics/Sdilená-ekonomika.pdf>

¹⁰ Ekonomika sdílení (Sharing Economy), dostupné online na: <https://managementmania.com/cs/ekonomika-sdileni>

¹¹ BEEBE, J., How Should We Tax the Sharing Economy, dostupné online na: <https://www.bakerinstitute.org/research/taxing-sharing-economy>. Niektoré štúdie zahŕňajú do pojmu zdieľanej ekonomiky výlučne P2P (C2C) transakcie, niektoré kombinujú P2P transakcie s klasickými B2C transakciami, niektoré zasa rozumejú zdieľanou ekonomikou výlučne činnosť digitálnych platforiem a pod.

statkov, ekológia a pod.), no v dnešných dňoch je hnacím motorom zdieľanej ekonomiky a, dovoľme si tvrdiť, aj dôvodom jej veľkej rozšírenosti miera zisku, ktorú je zdieľaná ekonomika schopná priniesť konkrétnemu jednotlivcovi. V tomto sa absolútne stotožňujeme s Pichrtom, ktorý aplikujúc dopady zdieľanej ekonomiky na pražské reálie a berúc do úvahy pôvodnú myšlienku zdieľanej ekonomiky uvádza, že „Co a kým je přesně „sdíleno“ např. v případech, kdy pro Vás přijede ukrajinský řidič, který je zde na turistické vízum, přesto zde načerno pracuje „od nevidím do nevidím“ jako pražský „taxikář bez licence“ a navíc v autě, které není ani jeho a bylo mu zde „někým“ zapůjčeno? Kde nalézt onen původní étos sdílené ekonomiky v případech, kdy si fyzická osoba koupí 10 bytů v dokončeném developerském projektu a udělá z celého patra či domu malý „alternativní hotel“?“¹²

Z dôvodu, že zdieľaná ekonomika je fenomén, ktorý prináša zisk do rúk konkrétnych osôb je potrebné a nevyhnutné, aby štát tieto zisky prinášajúce aktivity aj primerane zdaňoval, a teda, aby subjekty podnikajúce klasickým spôsobom a nie prostredníctvom zdieľanej ekonomiky neboli znevýhodňované. Inými slovami, aby nedochádzalo ku kriveniu podnikateľského prostredia ako takého, a to vzhľadom na to, že dane sú neproduktívnym nákladom konkrétneho subjektu, ktoré determinujú jednak cenu konkrétneho produktu ako aj existenciu voľných prostriedkov (čistého zárobku) konkrétneho subjektu.¹³

Akými možnosťami zdanenia zdieľanej ekonomiky disponuje štát?

2. ZDAŇOVANIE ZDIEĽANEJ EKONOMIKY

Pod zdaňovaním zdieľanej ekonomiky budeme rozumieť uplatnenie, aplikáciu relevantných daní daňovej sústavy na transakcie, ktoré budú naplňovať obsah pojmu zdieľaná ekonomika tak, ako bol vymedzený v predchádzajúcej kapitole. Avšak, v tomto článku sa budeme zaoberať možnou aplikáciou výlučne relevantných priamych daní z rámca daňovej sústavy na zdieľanú ekonomiku, potenciálnej aplikácii nepriamych daní sa venovať nebudeme. V ďalšom texte sa, teda, budeme zaoberať možnou aplikáciou dane z príjmov a dane za ubytovanie.

No ešte pred zaoberaním sa konkrétnymi daňami je potrebné charakterizovať transakcie vznikajúce v prostredí zdieľanej ekonomiky a posúdiť, či majú charakter zdaniteľného plnenia vo všeobecnosti.

2.1 Typy transakcií vznikajúcich v zdieľanej ekonomike

¹² RUCKLOVÁ, K., PICHRT, J. Rozhovor: prof. Jan Pichrt – Nedodržování pravidel generuje na straně akterů sdílené ekonomiky neoprávněné výhody, dostupné online na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/rozhovor-prof-jan-pichrt-pravni-prostor-2018>

¹³ HIGHGATE GROUP, Platenie daní, daňové optimalizácie a iné osobitosti okolo platforiem tzv. zdieľanej ekonomiky, dostupné online na: <https://www.highgate.sk/platenie-dani-danove-optimalizacie-a-ine-osobitosti-okolo-platforiem-tzv-zdieľanej-ekonomiky/>

Bonk, poukazujúc na zahraničnú literatúru, uvádza, že transakcie tvoriace, resp. vznikajúce v oblasti zdieľanej ekonomiky možno rozdeliť do štyroch hlavných skupín, a to:

- a) Peňažné transakcie
- b) Vymieňanie (barter)
- c) Transakcie, prostredníctvom ktorých sa zdieľajú náklady (cost-sharing)
- d) Darovania/ príspevky¹⁴

Peňažnými transakciami rozumieme prípady, kedy jednotlivci neprofesionálne poskytujú tovary alebo služby prostredníctvom online platformy. Zároveň to budú také prípady, ktoré budú v sebe inkorporovať ako prvok zdieľania tak aj prvok dosahovania protihodnoty/zisku.¹⁵

Vymieňaním rozumieme transakcie, pre ktoré nie je vlastné peňažné protiplnenie, ale určitá forma poskytovania služby za službu,¹⁶ tovaru za tovar, teda, určitá forma výmeny statkov.

Podstatou **Cost-sharing** transakcií nie je dosahovanie zisku, ale zdieľanie, rozloženie a prípadná úhrada nákladov vznikajúcich pri tej-ktorej konkrétnej transakcií. Tento typ transakcií je odlišiteľný od skupiny „Peňažné transakcie“ tým, že v rámci cost-sharing transakcií nedochádza k vzniku zisku na strane poskytovateľa služby alebo tovaru.¹⁷

Darovania/ príspevky sú také transakcie, ktoré majú nablížšie k pôvodnej myšlienke zdieľanej ekonomiky. Sú to, teda, transakcie, pri ktorých dochádza k poskytovaniu služieb alebo tovarov na základe poskytnutia darov, dobrovoľných príspevkov alebo bezodplatne.¹⁸

Z takejto, tak povediac, vnútornej všeobecnej typológie transakcií vznikajúcich v oblasti zdieľanej ekonomiky je zrejmé, podľa nášho názoru, že nie všetky plnenia v zdieľanej ekonomike bude možné zdaniteľ, resp. zaradiť pod pojem zdaniteľné plnenie. Máme za to, že pri posudzovaní, ktorá transakcia je zdaniteľným plnením a ktorá, naopak, nie, je nevyhnutné brať do úvahy všeobecnú zásadu v oblasti zdaňovania, a teda, že reálne zdaniteľným bude také plnenie, ktoré bude minimálne prevyšovať náklady potrebné na zabezpečenie poskytnutého plnenia.

Aplikujúc práve uvedené na menované skupiny transakcií, domnievame sa, že zdaniteľnými (aj v čisto teoretickej rovine) budú výhradne peňažné transakcie a vymieňanie.

¹⁴ BONK, F., O zdaňovaní príjmov v kontextoch zdieľanej ekonomiky, dostupné online na: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/O-zdanovani-prijmov-v-kontextoch-zdielanej-ekonomiky.htm>

¹⁵ KWONG, N.: The Taxation of Sharing Economy Activities; in: Taxation in a Global Digital Economy, Vienna: Linde, 2017, s. 65.

¹⁶ HUČKOVÁ, R., BONK, F., RÓZENFELDOVÁ, L., Zdieľané hospodárstvo – otvorené problémy a diskusia (najmä s prihliadnutím na obchodnoprávne a daňovoprávne súvislosti) In STUDIA IURIDICA Cassoviensia, ISSN 1339-3995, ročník 6.2018, číslo 2, str. 125 – 140, dostupné online na: http://sic.pravo.upjs.sk/files/12_huckova_kolaborativna_ekonomika_revizia.pdf

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ibidem.

Nazdávame sa, že len tieto typy transakcií sú schopné, s ohľadom na svoju povahu, nejakým spôsobom vytvoriť príjem – prevýšiť náklady vynaložené poskytovateľom na tovar alebo službu – a teda podliehať zdaneniu ako takému. No zároveň, je nám zrejmé, že v prípade vymieňania bude praktická stránka zdaňovania týchto transakcií problematická.

2.2 Daň z príjmu a zdieľaná ekonomika

Právnym predpisom upravujúcim problematiku podmienok zdaňovania príjmov v podmienkach Slovenskej republiky je zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov (ďalej len „**zákon o dani z príjmov**“). Ten, okrem iného, vymedzuje pojem daňovníka, predmetu dane z príjmov ako aj pojem príjem ako taký.

Podľa § 2 písm. a) zákona o dani z príjmov daňovníkom je fyzická osoba alebo právnická osoba. Ustanovenie § 2 písm. b) stanovuje, že „*predmetom dane príjem (výnos) z činnosti daňovníka a z nakladania s majetkom daňovníka okrem osobitne vymedzeného predmetu dane podľa § 12*“. V neposlednom rade, ustanovenie § 2 písm. c) hovorí, že „*príjmom peňažné plnenie a nepeňažné plnenie dosiahnuté aj zámenou, ocenené cenami bežne používanými v mieste a v čase plnenia alebo spotreby, a to podľa druhu, kvality, prípadne miery opotrebenia predmetného plnenia, ak tento zákon neustanovuje inak; ...*“

Z uvedeného, pre účely tohto článku, je potrebné vyabstrahovať, v súvislosti so zdieľanou ekonomikou, nevyhnutnosť zamerania sa na zdaňovanie fyzických osôb (kvôli pojmovému znaku zdieľanej ekonomiky – neprofesionálne poskytovanie služieb), a to ako v peňažných transakciách tak aj v skupine transakcií – vymieňanie.

Ak hovoríme o vymieňaní, resp. zámene tovaru za tovar, domnievame sa, že síce v teoretickej rovine takáto transakcia bude zdaniteľným plnením, teda mala by podliehať dani v príslušnej sadzbe, avšak, v reálnej rovine si dokážeme uvedené len ťažko predstaviť. Rovnakého názoru je aj Bonk, ktorý uvádza, že zabezpečenie faktického zdanenia tohto druhu transakcií realizovaných v zdieľanej ekonomike nie je v podmienkach Slovenskej republiky obvyklé a nateraz aj prakticky ťažko predstaviteľné.¹⁹

Pri peňažných transakciách je zrejmé, že tieto budú zdaniteľnými príjmami. Z toho dôvodu je potrebné tento zdaniteľný príjem zaradiť do „kategórie“ zdaniteľného príjmu, a teda či pôjde o príjem zo závislej činnosti, podnikania a pod. Domnievame sa, že v súvislosti so zdieľanou ekonomikou prichádza do úvahy používanie dvoch kategórií, konkrétne príjmy z podnikania z inej samostatnej zárobkovej činnosti, prenájmu a z použitia umeleckého výkonu i taktiež kategória ostatné príjmy.

Podľa § 6 ods. 3 zákona o dani z príjmov sú príjmami z prenájmu „*príjmy z prenájmu nehnuteľností vrátane príjmov z prenájmu hnutel'nych vecí, ktoré sa prenajímajú ako*

¹⁹ BONK, F., O zdaňovaní príjmov v kontextoch zdieľanej ekonomiky, dostupné online na: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/O-zdanovani-prijmov-v-kontextoch-zdielanej-ekonomiky.htm>

príslušenstvo nehnuteľnosti“. Vyplývajú z uvedeného, príjmy, ktoré bude dosahovať fyzická osoba z prenájmu svojej nehnuteľnosti (aj prostredníctvom digitálnej platformy) je potrebné zaradiť do kategórie príjmy z prenájmu, a teda aj zdať v príslušnej sadzbe dane. No zároveň je potrebné brať do úvahy aj znenie ustanovenia § 9 písm. g) zákona o dani z príjmov, ktorý takto kategorizované príjmy do výšky 500 € oslobodzuje od dane. Avšak, príjmy presahujúce túto sumu bude potrebné riadne priznať i takisto zdať v sadzbe buď 19% alebo 25% v závislosti od výšky príjmu.²⁰

V rámci kategórie ostatné príjmy je potrebné poukázať, nazdávame sa, najmä na príjmy z príležitostných činností ako aj príjmy z predaja hnuťel'ných vecí.

Teda, v prípade, ak by konkrétna fyzická osoba ponúkala na predaj určitú hnuťel'nú vec prostredníctvom digitálnej platformy išlo by, podľa nášho názoru, o zdaniteľné plnenie, ktoré je potrebné zaradiť do kategórie ostatné príjmy, predaj hnuťel'nej veci. V takomto prípade zákon o dani z príjmov oslobodzuje príjem nadobudnutý z predaja hnuťel'nej veci, a to bez ohľadu na výšku plnenia. No považujeme za potrebné dodať, že predávanie hnuťel'ných vecí prostredníctvom digitálnych platforiem by, myslíme si, malo byť skôr „príležitostnou“ činnosťou tej-ktorej fyzickej osoby, nakoľko ak by išlo o pravidelnú činnosť s cieľom dosahovať zisk bolo by potrebné hovoriť už o podnikaní s využívaním platformy ako prostriedku na propagáciu produktu, resp. na podnikateľskú činnosť, kedy by už takéto príjmy nebolo možné zaradiť do kategórie predaj hnuťel'ných vecí, ale skôr do kategórie príjmy z podnikateľskej činnosti.

Iným prípadom je, napríklad, ak by fyzická osoba prostredníctvom digitálnej platformy ponúkala napríklad doučovanie na príjmacie pohovory alebo služby hodinového manžela a pod. V takomto prípade, domnievame sa, je potrebné zaradiť príjem z tejto činnosti plynúci do kategórie ostatné príjmy, príjmy z príležitostných činností. Zákonodarca pri týchto príjmoch, rovnako ako pri príjmoch z prenájmu nehnuteľností, oslobodil plnenia do výšky 500 €. ²¹ No príjmy presahujúce túto sumu je potrebné priznať a zdať v sadzbe 19% alebo 25% v závislosti od výšky dosiahnutého príjmu. ²²

V neposlednom rade možno uviesť, že nedávny trend nepriznávania a neplatenia daní z príjmov dosiahnutých prostredníctvom digitálnych platforiem fyzickými osobami je už zrejme minulosťou. Od 1.1.2023 sú v účinnosti nové ustanovenia zákona č. 442/2012 Z. z. o medzinárodnej pomoci a spolupráci pri správe daní, konkrétne ustanovenia § 22h a nasl., ktoré pojednávajú o nových povinnostiach prevádzkovateľov digitálnych platforiem vo vzťahu k správcovi dane. Zjednodušene možno konštatovať, že tieto nové povinnosti, ktoré sú implementáciou ustanovení Smernice Rady EÚ 2021/514, ktorou sa mení smernica 2011/16/EÚ o administratívnej spolupráci v oblasti daní zakladajú povinnosť prevádzkovateľa digitálnej platformy nahlasovať údaje správcovi dane v rozsahu potrebnom pre primeranú

²⁰ § 15 písm. a) 1. bod zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov

²¹ § 9 ods. 1 písm. g) zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov

²² § 15 písm. a) 1. bod zákona č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov

kontrolu správnosti priznania a platenia vlastnej daňovej povinnosti fyzických osôb, resp. v rozsahu potrebnom na vyrubenie dane pri neplnení si povinností fyzickými osobami, ktoré vyplývajú z daňových predpisov.

2.3 Daň za ubytovanie a zdieľaná ekonomika

Daň za ubytovanie je upravená v rámci zákona č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady (ďalej len ako „**zákon o miestnych daniach**“). V ustanoveniach § 37 a nasl. zákona o miestnych daniach sú upravené daňovo-právne vzťahy vznikajúce v tejto oblasti.

Základom pre vznik akéhokoľvek právneho vzťahu je naplnenie určitých základných kritérií. V konkrétnom prípade, pre vznik daňovo-právneho vzťahu v oblasti dani za ubytovanie, je potrebné kumulatívne naplnenie dvoch podmienok, a teda poskytnutie odplatného prechodného ubytovania fyzickej osobe na základe zmluvy o ubytovaní a poskytnutie takéhoto ubytovania v rámci konkrétneho ubytovacieho zariadenia.²³ Zároveň možno uviesť, že chápanie pojmu ubytovacie zariadenie v režime zákona o miestnych daniach je také široké, že do jeho obsahu nespádajú len klasické subjekty ako hotely, motely, penzióny a pod., ale aj ubytovanie fyzickej osoby v byte, či napríklad v dome.

V prípade, ak konkrétna fyzická osoba ponúka ubytovacie služby prostredníctvom digitálnej platformy, bude potrebné uplatniť nie len daň z príjmov, ale aj daň za ubytovanie. V tejto súvislosti možno uviesť, že pri dani za ubytovanie je potrebné rozoznávať daňovníka a platiteľa dane. Daňovníkom, teda osobou, ktorá bude majetkovo znášať daň²⁴ je osoba, ktorá sa v tom-ktorom zariadení odplatne ubytovala. Fyzická osoba, ktorá ponúka ubytovacie služby bude platiteľom dane, a teda bude zodpovedná za odvedenie tejto dane konkrétnemu oprávnenému subjektu, obci, ak táto má na svojom území túto daň zavedenú.²⁵

Zhrňujúc uvedené, fyzická osoba poskytujúca ubytovacie služby prostredníctvom digitálnej platformy je povinná odvieť daň za ubytovanie konkrétnej obci.

V súvislosti s digitálnymi platformami zdieľanej ekonomiky a dane za ubytovanie je ešte potrebné poukázať na inštitút zástupcu platiteľa dane. Zástupcom platiteľa dane sa rozumie fyzická alebo právnická osoba, ktorá sprostredkuje odplatné prechodné ubytovanie medzi platiteľom dane a daňovníkom prostredníctvom prevádzkovania digitálnej platformy s ponukou zariadení na území obce poskytujúcich odplatné prechodné ubytovanie.²⁶ Zákon o miestnych

²³ § 37 ods. 1 zákona č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady

²⁴ BABČÁK, V.: dane a daňové právo na Slovensku (teória a legislatíva). Ružomberok, Vydavateľstvo EPOS, 2022, ISBN 978-80-562-0339-2, str. 107

²⁵ § 43 zákona č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady miestne dane

²⁶ § 38 ods. 3 zákona č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady

daniach umožňuje správcovi dane (obci) uzatvoriť dohodu so zástupcom platiteľa dane, a to v tom zmysle, že zástupca platiteľa dane môže vyberať sumu zodpovedajúcu dani za ubytovanie od daňovníka (ubytovanej fyzickej osoby) a túto odvádzať správcovi dane, kedy takto zaplatená daň sa bude považovať za odvedenú.²⁷

ZÁVER

Zdieľaná ekonomika je pojmom, o ktorom možno povedať, že nemá ešte jasne ustanovené svoje hranice, a teda ani pevne stanovený svoj obsah. V rámci tohto článku sme sa priklonili k chápaniu pojmu zdieľaná ekonomika v zmysle neprofesionálneho poskytovania služieb a tovarov, kde vznikajú peer-to-peer vzťahy ako opaku k vzťahom vznikajúcim v rámci podnikateľského prostredia, ktoré je charakteristické vzťahmi profesionálneho predávajúceho a laika kupujúceho. Domnievame sa, že takéto vymedzenie pojmu zdieľaná ekonomika je „správnejšie“, a to z toho dôvodu, že v prípade profesionálnych predajcov by už bolo potrebné hovoriť o klasickej podnikateľskej činnosti, ktorá využíva online priestor, digitálne platformy pre marketing svojho produktu, resp. pre lepšiu interakciu so svojimi potenciálnymi zákazníkmi a nie využívanie už jestvujúcich statkov efektívnejšie.

No aj napriek uvedenému možno uviesť, že zdieľaná ekonomika je fenoménom s výraznou obsahovou šírkou. Z toho dôvodu, pre jednoduchšie nazeranie na uplatňovanie relevantných daní sme poukázali na možné členenie transakcií vznikajúcich v zdieľanej ekonomike. Ako sme už uvádzali, za zdaniteľné transakcie sme považovali transakcie peňažné a transakcie označené ako vymieňanie.

Z toho dôvodu sme pristúpili ku skúmaniu možných uplatniteľných daní na tieto transakcie, a to stále berúc do úvahy neprofesionalitu poskytovania služieb a tovarov ako definičný znak zdieľanej ekonomiky. Preto sme, napríklad, neskúmali daň z motorových vozidiel, keďže táto je naviazaná na výkon podnikateľskej činnosti, a teda profesionalizáciu poskytovaných služieb. Dospeli sme k záveru, že z rámca daňovej sústavy je relevantnou daň z príjmov i taktiež daň za ubytovanie.

Je nepochybné, že plnenia vznikajúce v zdieľanej ekonomike, ktoré budú v sebe obsahovať peňažné plnenie, a zároveň kedy toto peňažné plnenie bude presahovať vynaložené náklady, t.j. prinášať zisk, je nevyhnutné zdaňovať podľa zákona o dani z príjmov. Z toho dôvodu sme bližšie elaborovali kategorizácie príjmov a ich možnosť využitia na príjmy pochádzajúce zo zdieľanej ekonomiky ako aj uplatnenie relevantných sadzieb dane.

Jednou z možných činností v oblasti zdieľanej ekonomiky je aj prenájom priestorov na krátkodobé ubytovanie. Vzhľadom na to, že v rámci našej daňovej sústavy jestvuje daň, ktorá zdaňuje takúto činnosť, bolo nevyhnutné sa zaoberať aj jej uplatniteľnosťou na zdieľanú ekonomiku. Možno uviesť, že pri prenájme priestorov na krátke ubytovanie aj v

²⁷ § 41c zákona č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady

oblasti zdieľanej ekonomiky bude potrebné túto daň uplatňovať, a teda odvádzať konkrétnu daň správcovi dane, obci.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BABČÁK, V.: dane a daňové právo na Slovensku (teória a legislatíva). Ružomberok, Vydavateľstvo EPOS, 2022, ISBN 978-80-562-0339-2, str. 107
2. BEEBE, J., How Should We Tax the Sharing Economy, dostupné online na: <https://www.bakerinstitute.org/research/taxing-sharing-economy> .
3. BONK, F., O zdaňovaní príjmov v kontextoch zdieľanej ekonomiky, dostupné online na: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/O-zdanovani-prijmov-v-kontextoch-zdielanej-ekonomiky.htm>
4. Ekonomika sdílení (Sharing Economy), dostupné online na: <https://managementmania.com/cs/ekonomika-sdileni>
5. EURÓPSKA KOMISIA, European agenda for the collaborative economy – supporting analysis, dostupné online na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016SC0184>
6. HIGHGATE GROUP, Platenie daní, daňové optimalizácie a iné osobitosti okolo platforiem tzv. zdieľanej ekonomiky, dostupné online na: <https://www.highgate.sk/platenie-dani-danove-optimalizacie-a-ine-osobitosti-okolo-platforiem-tzv-zdielanej-ekonomiky/>
7. HUČKOVÁ, R., BONK, F., RÓZENFELDOVÁ, L., Zdieľané hospodárstvo – otvorené problémy a diskusia (najmä s prihliadnutím na obchodnoprávne a daňovoprávne súvislosti) In STUDIA IURIDICA Cassoviensia, ISSN 1339-3995, ročník 6.2018, číslo 2, str. 125 – 140, dostupné online na: http://sic.pravo.upjs.sk/files/12_huckova_kolaborativna_ekonomika_revizia.pdf
8. KERNER, L., J. Challaenges of Taxing the Sharing Economy, dostupné online na: <https://www.lexisnexis.com/community/insights/legal/practical-guidance-journal/b/pa/posts/challenges-of-taxing-the-sharing-economy>
9. KWONG, N.: The Taxation of Sharing Economy Activities; in: Taxation in a Global Digital Economy, Vienna: Linde, 2017, s. 65.
10. MAREK, D., FRANČE, V., NĚMEC, P., BOLKOVÁ, E., NOVOTNÁ, K., KRCHNIVÁ, K., Sdílená ekonomika. Bohatství bez vlastnictví, dostupné online na: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/cz/Documents/deloitte-analytics/Sdilena-ekonomika.pdf>
11. OECD, The Impact of the Growth of the Sharing and Gig Economy on VAT/ GST Policy and Administration, dostupné online na: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/51825505-en/1/3/1/index.html?itemId=/content/publication/51825505-en&_csp_=5993a00b2bb4ae6447753d22b1d3f741&itemIGO=oecd&itemContentType=book
12. Počuli ste už slovo kibuc?, dostupné online na: <https://www.icej.sk/poculi-ste-uz-slovo-kibuc/>
13. Problematika sdílene ekonomiky a ochrana výkonu závisle práce, dostupné online na: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/problematika-sdilene-ekonomiky-a-ochrana-vykonu-zavisle-prace#note-2>

14. Questions and Answers on a Fair and Efficient Tax System in the EU for the Digital Single Market, dostupné online na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_18_2141
15. RUCKLOVÁ, K., PICHRT, J. Rozhovor: prof. Jan Pichrt – Nedodržovanie pravidiel generuje na strane aktérov sdílanej ekonomiky neoprávnené výhody, dostupné online na? <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/rozhovor-prof-jan-pichrt-pravni-prostor-2018>
16. Sharing or paring? Growth of the sharing economy, dostupné online na: <https://www.pwc.com/hu/en/kiadvanyok/assets/pdf/sharing-economy-en.pdf>
17. The sharing economy presents Europe with a €570 billion opportunity, dostupné online na: https://www.pwc.com/hu/en/pressroom/2016/sharing_economy_europe.html
18. Zákon č. 442/2012 Z. z. o medzinárodnej pomoci a spolupráci pri správe daní
19. Zákon č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady
20. Zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov

KONTAKT NA AUTORA

martin.jurasek@student.upjs.sk

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Kováčska 26

040 75 Košice

Slovenská republika

Virtuálne platidlá (Bitcoin, Ethereum a pod.) a ich zdaňovanie v SR a vo svete

Virtual currencies (Bitcoin, Ethereum, etc.) and their taxation in the Slovak Republic and in the world

Bc. Lukáš Pekarčík

Abstrakt

Je to už takmer 15 rokov čo existujú kryptoaktíva resp. virtuálne meny. Dnes ich je v obehu viac ako 20 tisíc a čo raz viac prenikajú do každodenného života občanov. Zároveň sme svedkami nárastu objemu alokovaných finančných zdrojov do kryptoaktív, ktorých zdaňovanie predstavuje potenciálny príjem do štátnych rozpočtov. Preto je nevyhnutné venovať pozornosť úlohám štátu pri ich regulácií a zdaňovania príjmov z nich plynúcich. Na základe toho, má predkladaný príspevok za cieľ analyzovať postavenie kryptoaktív a virtuálnych mien so špecifickým zreteľom na zdaňovanie príjmov plynúcich z ich predaja. Táto analýza je orientovaná na podmienky Slovenskej republiky, kde hodnotí právny rámec ich zdaňovania. Zároveň komparatívne hodnotí daňovú úpravu virtuálnych mien vo vybraných krajinách, ako USA a Japonsko.

Kľúčové slová:

kryptoaktíva, virtuálna mena, zdaňovanie, krypto-daň

Abstract

It has been almost 15 years since crypto-assets or virtual currencies have existed. Today, there are more than 20 000 of them in circulation and they are increasingly penetrating the everyday lives of citizens. At the same time, we are witnessing an increase in the volume of financial resources allocated to crypto-assets, which, when taxed, represent potential revenue for state budgets. It is therefore essential to pay attention to the role of the state in regulating them and in taxing the income generated by them. On this basis, the present paper aims to analyse the status of crypto-assets and virtual currencies with specific regard to the taxation of the income derived from their sale. This analysis is oriented towards the conditions of the Slovak Republic, where it assesses the legal framework of their taxation. It also comparatively assesses the tax treatment of virtual currencies in selected countries such as the USA and Japan.

Key words:

cryptoasset, cryptocurrency, taxation, crypto tax

ÚVOD

Prešlo už pätnásť rokov od publikovania práce z roku 2008, ktorá prišla s elegantným a unikátnym riešením digitálnych resp. virtuálnych peňazí. Tento príspevok sa stal základom Bitcoinu (BTC), ktorý sa stal prvým digitálnym platidlom, jednoduchým konceptom digitálnych peňazí, ktoré umožňujú bezpečný prevod medzi dvoma osobami na internete (tzv. peer-to-peer). Vynález Bitcoinu bol prelomom v kryptografii (najmä vďaka kľúčovej inovácii, resp. softvéru s názvom blockchain) a predznamenal revolúciu vo svete digitálnych platidiel a rovnako aj kryptoaktív. Je potrebné rozlišovať medzi kryptoaktívami a virtuálnymi menami, nakoľko niektoré kryptoaktíva môžu byť považované za určitú formu digitálnej, teda virtuálnej meny a *vice versa* niektoré virtuálne meny nemusia byť kryptoaktívami, ako napríklad meny tvorené centrálnymi bankami. Bližšie teoretické (ekonomické a právne) aspekty týchto pojmov detailne predkladáme v nasledujúcej kapitole.

Jedným z kryptoaktív je napríklad Bitcoin a okrem neho je k dnešnému dňu (29. máj 2023) v obehú viac ako 20 tisíc kryptoaktív. Konkurencia prispela k tomu, že došlo k diverzifikácii medzi jednotlivými typmi kryptoaktív, rovnako aj k zmene charakteru a účelu jednotlivých typov. Vzhľadom na ich stále rastúci počet, rovnako ako aj ich stále sa zväčšujúcu hodnotu sa zväčšuje aj potreba ich regulácie, ktorá by kryptoaktíva komplexne zadefinovala, stanovila pravidlá pre subjekty, ktoré poskytujú služby na trhu, vrátane emitentov kryptoaktív a zaviedla aj potrebný rámec ochrany pre spotrebiteľov.

Hoci trh s kryptoaktívami je stále pomerne malý, objavila sa nová podskupina kryptoaktív, tzv. stablecoin, ktorej cieľom je zachovanie hodnoty naviazaním (krytím) konkrétnym aktívom (napr.: zákonným platidlom, komoditou obchodovanou na burze a i.). Práve tento typ kryptoaktív môže spôsobiť, že jeho držitelia ho budú môcť používať ako platobný prostriedok na nákup tovaru a služieb, alebo ako prostriedok zachovania hodnoty. Takýto vývoj by mohol byť prijatý širokou verejnosťou a môže predstavovať nový spôsob rýchlejších a efektívnejších platieb, bez väčšieho počtu sprostredkovateľov.

Nakoľko objem finančných operácií v rámci kryptoaktív naberá na sile, je preto pochopiteľné, že štáty venujú čo raz väčšiu pozornosť nie len ochrane spotrebiteľov, teda svojich občanov ale identifikujú aj potenciálny nový zdroj príjmov. Preto je neoddeliteľnou súčasťou právnej regulácie aj otázka zdaňovania kryptoaktív, resp. príjmu ktorý plynie z obchodovania s kryptoaktívami. Cieľom tohto príspevku je vymedzenie právnej podstaty kryptoaktív a následný opis a analýza zdaňovania kryptoaktív nielen na Slovensku, ale aj vo vybraných krajinách.

Príspevok je rozdelený do troch kapitol, a jednotlivých podkapitol, ktoré na seba logicky nadväzujú a poskytujú tak pohľad na postavenie kryptoaktív, virtuálnych mien a ich právnej úpravy. V prvej kapitole teoreticky mapujeme virtuálne platidlá - kryptoaktíva. V druhej kapitole predkladáme právny rámec zdaňovania kryptoaktív na Slovensku. V tretej kapitole poskytujeme komparatívny pohľad na ich zdaňovanie vo vybraných krajinách ako je Japonsko,

USA a Nemecko, kde poukážeme na rozdielny prístup k zdaňovaniu kryptoaktív. Následne prinášame záver a hodnotenia získaných výsledkov.

1. VIRTUÁLNE PLATIDLÁ

V prvej kapitole predkladáme teoretické vymedzenie základných pojmov virtuálnych platidiel/mien a kryptoaktív. Poukážeme na nepresné vyjadrenie virtuálnych mien a opodstatnenosť využívania pojmu kryptoaktív. Zároveň bližšie predstavíme možnú definíciu kryptoaktív na úrovni Európskej únie (EÚ).

1.1 Peniaze a mena

Pri analýze virtuálnych platidiel je nevyhnutné venovať pozornosť aj základným úlohám peňazí v ekonomike a právnomu postaveniu meny v štáte. Peniaze sú ekonomickou kategóriou, a možno ich vymedziť identifikovaním ich podstaty a funkcií. Prvou funkciou a znakom peňazí je ich postavenie univerzálneho meradla ostatných hodnôt, teda určovanie hodnoty ostatných statkov. Druhou funkciou a podstatou peňazí je, že slúžia ako všeobecný prostriedok výmeny v spoločnosti (tzv. obeživo), a slúžia na kúpu tovarov a služieb, pričom všetky subjekty, peniaze ako výmenný prostriedok akceptujú. Tretím znakom je ich postavenie, ako všeobecného prostriedku, ktorý slúži na úhradu záväzkov. Posledným znakom s ktorým pracuje klasická odborná literatúra, ktorý sa dnes už neuplatňuje v plnej miere, je chápanie peňazí ako nositeľov a uschovávatel'ov hodnôt.¹

Po vymedzení ekonomickej kategórie ktorou sú peniaze, je potrebné zadefinovať aj právnu kategóriu peňazí, ktorou je mena.² Mena je právnou kategóriou, ktorou rozumieme konkrétnu formu peňazí, zavedenú v určitom štáte (alebo integračnom zoskupení štátov) a upravenú právnym poriadok tohto štátu (integračnou skupinou štátov). Rovnako, ako v prípade peňazí aj v prípade meny možno hovoriť o jej základných znakoch. Základným a už vyššie spomínaným znakom je, že ide o právnu kategóriu. Existencia meny tak nastáva až v momente, keď dochádza k jej zavedeniu štátom (alebo zoskupenia štátov) prostredníctvom vytvorenia právnej kategórie, a teda dôjde k úprave meny v právnych predpisoch, spolu s definovaním podmienok a pravidiel realizovania menovo-právnych vzťahov. Ďalším znakom meny, ktorý bol vyššie spomenutý je chápanie meny, ako vyjadrenia konkrétnej sústavy peňazí. Okrem vyššie uvedených znakov možno doplniť ako ďalší nie však posledný znak, menu ako sústavu peňazí, ktorá obieha na určitom ohraničenom území, a na tomto území slúži na plnenie záväzkov. Odborná literatúra spomína aj ďalšie znaky o ktorých sa však v rámci rozsahu tohto

¹BABČÁK, V., ČAKOCI, K., ŠTRKOLEC, M. *Základy slovenského finančného práva*. Ružomberok: Vydavateľstvo EPOS, 2022, s. 442

²BAKEŠ, M. a kol. *Finanční právo. 6. upravené vydání*. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 336.

príspevku nie je potrebné zaoberať, je však nevyhnutné dodať, že existujú aj meny, ktoré sú odvodené od inej autority ako je štát.³

Po definícii všeobecnej ekonomickej (peniaze) a právnej (mena) kategórie, s ktorou súvisia virtuálne platidlá je potrebné odpoveď na otázku či možno virtuálne platidlá pod tieto kategórie subsumovať. Pôvod slovného spojenia virtuálna mena, ktorým sa zvyknú označovať virtuálne platidlá akými sú Bitcoin (BTC), Ethereum (ETH), USD Tether (USDT) ai., sa v slovenskom jazyku začal používať nekritickým prekladom anglického slova *cryptocurrency*. Okrem pojmu virtuálna mena, ktorá poukazuje na fakt, že nejde o menu skutočnú ale virtuálnu, sa zvyknú používať aj označenia ako digitálna mena, kryptomena alebo pojem kryptoaktívum. Problematike či možno virtuálne platidla považovať za meny v pravom slova zmysle, podobne ako aj peniaze sa venovali autori vo viacerých článkoch. Pri hľadaní odpovede na túto otázku je potrebné zohľadniť finančno-právne aspekty meny.

Na základe toho je nevyhnutné analyzovať či sú virtuálne platidlá platidlami resp. peniazmi, tak ako ich definuje odborná literatúra. Rovnako, ako pri peniazoch aj v prípade virtuálnych platidiel možno konštatovať, že pri realizácii vzťahov s nimi súvisiacich dochádza k realizácii ekonomických vzťahov a teda pôjde o ekonomickú kategóriu (či už budeme hovoriť o investičnom nástroji, komodite alebo platidle). Ďalším znakom peňazí, ktorý sme teoreticky predložili, je jeho postavenie ako univerzálneho meradla ostatných hodnôt resp. statkov. V prípade virtuálnych platidiel je tento znak prítomný len obmedzene. Dôvodom tohto konštatovania je vysoká miera volatility, inými slovami nízkej miery stability ich hodnoty v priebehu času, ktorou sa virtuálne meny vyznačujú. Tento dôvod bude vplývať aj na nasledujúci znak, a to chápanie virtuálnych platidiel ako všeobecného prostriedku výmeny (tzv. obeživo).⁴ Satoshi Nakamoto v svojej práci z roku 2008, ktorá sa stala základom Bitcoinu hovorí o potrebe vytvorenia systému elektronických platieb založených na kryptografických záznamoch. Podľa nášho názoru možno konštatovať, že virtuálne platidlá (v zastúpení Bitcoinu) tak vznikli za tým účelom, aby sa stali všeobecným prostriedkom výmeny.⁵ Je však potrebné uviesť, že tento účel nezačali naplňovať hneď, a tento proces je stále vo vývoji, pričom už spomínané stablecoin-y majú potenciál tento proces úspešne naplniť. V súčasnosti sú virtuálne platidlá akceptované na mnohých miestach naprieč svetom a stále pribúdajú, ako možno vidieť na internetovej stránke coinmap.org.⁶ Ako sme však uviedli, vysoká miera volatility má za následok, že virtuálne platidlá nie sú široko resp. všeobecne akceptované a používané ako obeživo. Možno však predpokladať, že postupom času a zlepšovaním technológií dôjde k rozšíreniu používania, dovedy tak ostáva tento znak naplnený len čiastočne. Nasledujúcim znakom je vnímanie virtuálnych platidiel, ako univerzálneho platobného prostriedku, teda nástroji na úhradu záväzkov. Obdobne, ako pri predchádzajúcom znaku je potrebné

³BABČÁK, V., ČAKOCI, K., ŠTRKOLEC, M. Finančné právo na Slovensku. Bratislava: Vydavateľstvo EPOS, 2017, s. 454

⁴POPOVIČ, A., SÁBO, J., ŠTRKOLEC, M. Bitcoin a jeho finančno-právne východiská. In: SUCHOŽA, J., HUSÁR, J., HUČKOVÁ, R. (eds.). Právo – obchod – ekonomika. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2020, s. 225.

⁵NAKAMOTO, S. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System, 2008

⁶<https://coinmap.org/>

konštatovať, že napriek pokroku ktorý virtuálne platidlá zaznamenávajú o univerzálnosti zatiaľ nemožno hovoriť. Posledným uvedeným znakom bola funkcia nositeľa a uchovávateľa hodnoty, pričom táto funkcia sa pri virtuálnych platidlách uplatňuje v ešte menšom rozsahu, z dôvodu vysokej volatility.

Záverom tejto časti je potrebné poznamenať, že okrem naplnenia týchto formálnych znakov peňazí je potrebné naplniť aj tzv. materiálny korektív, ktorý spočíva vo všeobecnej a dostatočnej dôvere používateľov virtuálnych platidiel pri ich používaní, rovnako ako všeobecného presvedčenia, že to-ktore virtuálne platidlo je platidlom a je možné ju používať vo vopred neurčenom kruhu osôb.⁷

Rovnakým spôsobom, akým sme analyzovali možnosť považovať virtuálne platidlá za platidlá resp. peniaze, musíme postupovať aj v prípade meny. Dôležitým a významným znakom virtuálnych platidiel je ich decentralizácia, teda fakt, že za tvorcom a regulátorom nie je (spravidla) štát resp. zoskupenie štátov. Virtuálne platidlá tak nie sú štátom regulovaná konkrétna forma peňazí. Ďalším znakom meny bolo jej ohraničenie na určitom území, na ktorom zabezpečuje platenie záväzkov. Tento znak meny v prípade virtuálnych platidiel opäť absentuje, vzhľadom na skutočnosť, že virtuálne platidlá nie sú nijako ohraničené a pôsobia celosvetovo. Okrem týchto znakov však možno poukázať aj na (zatiaľ) chýbajúcu právnu reguláciu v oblasti virtuálnych platidiel, ktorá je pre menové právo netypická.⁸ Záverom tak možno konštatovať, že virtuálne platidlá za meny aktuálne považovať nemožno.⁹

1.2 Kryptoaktíva

Ako sme rozobrali v predchádzajúcich kapitolách názov „virtuálna mena“ bol podrobený kritike odbornej verejnosti, a začal sa tak používať nový vhodnejší pojem - kryptoaktíva, ktorý sa stal všeobecne aj odborne uznávaným. V súčasnosti neexistuje medzinárodne uznávaná definícia kryptoaktív. Podľa nášho názoru sa však na úrovni EÚ blíži tento stav k svojmu koncu vzhľadom na aktuálne prebiehajúci proces prijímania *Nariadenia Európskeho Parlamentu a Rady o trhoch s kryptoaktívami a o zmene smernice (EÚ) 2019/1937* (ďalej označované len „Nariadenie o kryptoaktívach“). Práve v návrhu tohto Nariadenia o kryptoaktívach sa v článku 3 ods. 1 bod 2. nachádza definícia kryptoaktíva (na účely nariadenia) ktorá sa však s veľkou pravdepodobnosťou premietne aj na úroveň členských štátov Európskej únie. EÚ tak navrhuje definíciu kryptoaktíva ako:

⁷POPOVIČ, A., SÁBO, J., ŠTRKOLEC, M. Bitcoin a jeho finančno-právne východiská. In: SUCHOŽA, J., HUSÁR, J., HUČKOVÁ, R. (eds.). *Právo – obchod – ekonomika*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2020, s. 225.

⁸POPOVIČ, A., SÁBO, J., ŠTRKOLEC, M. Bitcoin a jeho finančno-právne východiská. In: SUCHOŽA, J., HUSÁR, J., HUČKOVÁ, R. (eds.). *Právo – obchod – ekonomika*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2020, s. 225.

⁹PUTERA, M. Finančnoprávne aspekty kryptoaktív. In: ŠTRKOLEC, M., VARTAŠOVÁ, A., STOJÁKOVÁ, M., SIMIČ, S. (eds.). *IV. slovensko-české dni daňového práva: zdaňovanie virtuálnych platidiel a digitálnych služieb: COVID-19 a iné aktuálne výzvy pre daňové právo*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021, s. 307

- „digitálneho vyjadrenia hodnoty alebo práv, ktoré možno prenášať a elektronicky uchovávať s použitím technológie distribuovanej databázy alebo podobnej technológie.“¹⁰

Po definovaní kryptoaktív, ako takých, je potrebné analyzovať aj ich jednotlivé podkategórie. Tie možno hneď v úvode rozdeliť na:

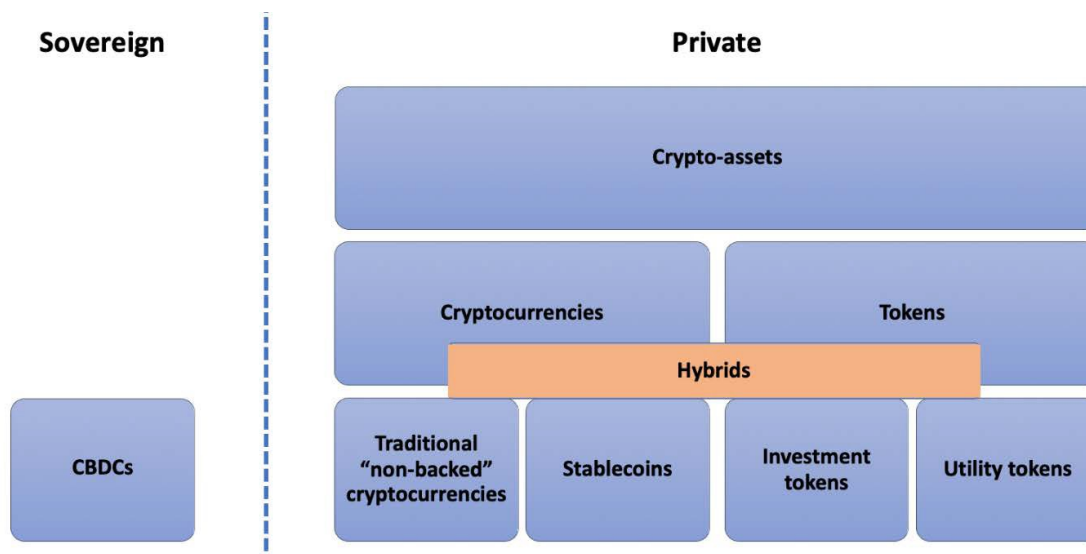
1. kryptomeny a
2. tokeny.

Kryptomeny, ako sú Bitcoin (BTC) a i. sú navrhnuté za účelom plnenia úloh, ako meny, v pravom zmysle slova t. j. fungovať ako univerzálny prostriedok výmeny, uchovávateľ hodnoty a účtovná jednotka. Na druhej strane tokeny sa zvyknú nazývať aj druhou generáciou kryptomien, ktoré sa stali populárne okolo roku 2017 a tento trend pretrváva dodnes. Vo svojej podstate tokeny ponúkajú svojim držiteľom určité ekonomické a/alebo správcovské a/alebo úžitkové/spotrebné práva. Možno konštatovať, že ide o digitálne vyjadrenia práv k určitým produktom, aktívam alebo službám. Tieto kategórie kryptoaktív sa ďalej delia a členia.¹¹ Záverom tejto časti je potrebné dodať, že uvedené členenie nie je úplné, rovnako nie je ani jediné vyskytujúce sa. Ako sme už viac krát poznamenali, problematika virtuálnych platidiel je pomerne roztrieštená a rôzni autori uvádzajú rôzne členenia, najmä s prihliadnutím na oblasť, ktorou sa ten-ktorý autor zaoberá (právo/ekonomika/informačné technológie/ai.). Z toho dôvodu, pre vytvorenie jasnejšej predstavy, predkladáme Obrázok č. 1 na ktorom je graficky znázornené členenie kryptoaktív podľa štúdie vytvorenej Európskym parlamentom.

¹⁰ Návrh NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY o trhoch s kryptoaktívami a o zmene smernice (EÚ) 2019/1937. Dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:52020PC0593>

¹¹ HOUBEN, R., SNYERS A., *Crypto-assets - Key developments, regulatory concerns ad responses*, In: *Study for the Committee on Economic and Monetary Affairs, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies*, European Parliament, Luxembourg, 2020.

Obrázok č. 1 Členenie kryptoaktív

Zdroj: *Crypto-assets - Key developments, regulatory concerns ad responses, 2020*¹²

2. ZDAŇOVANIE VIRTUÁLNYCH PLATIDIEL NA SLOVENSKU

Oblasť virtuálnych platidiel resp. kryptoaktív sa v priebehu času značne rozšíril, vznikli a vznikajú nové podkategórie, pričom bez právnej regulácie a zadefinovania pojmov panuje v tejto oblasti relatívny chaos. Napriek tomu však postupne prichádzajú štáty (ako aj zoskupenia štátov) s cieľom priniesť komplexnú právnu reguláciu vrátane úpravy zdaňovania transakcii a príjmov ktoré plynú z obchodovania s kryptoaktívami.

Jedným z týchto štátov sa stala aj Slovenská republika, pričom komplexnú právnu reguláciu spolu s ostatnými členskými štátmi prenechala na EÚ. Právnu úpravu zdaňovania však majú vo svojej výsostnej právomoci jednotlivé členské štáty (odhliadnuc od harmonizovania nepriamych daní). Daňovými aspektmi virtuálnych mien sa tak možno zaoberať v rámci Slovenskej republiky len v oblasti priameho zdaňovania, v slovenských podmienkach zdaňovania príjmov. K úprave zdaňovania príjmu, ktorý plynie z predaja virtuálnych mien, došlo na základe novely zákona o dani z príjmov 595/2003 Z. z. (ďalej označovaný aj „zákon o dani z príjmov“) ku ktorej došlo prijatím zákona 213/2018 Z. z. o dani z poistenia a o zmene a doplnení niektorých zákonov s účinnosťou od 1. januára 2019. Práve touto novelou zákona o dani z príjmov sa stal príjem plynúci z predaja virtuálnej meny

¹² HOUBEN, R., SNYERS A., *Crypto-assets - Key developments, regulatory concerns ad responses*, In: *Study for the Committee on Economic and Monetary Affairs, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies*, European Parliament, Luxembourg, 2020.

zdaniteľným príjmom. Na účely zákona o dani z príjmov sa tak v zmysle § 2 písm. ai) predajom virtuálnej meny rozumie: „výmena virtuálnej meny za majetok, výmena virtuálnej meny za inú virtuálnu menu, výmena virtuálnej meny za poskytnutie služby alebo odplatný prevod virtuálnej meny.“¹³

Odbornej verejnosti sa však podarilo identifikovať významný nedostatok, ktorým je absencia legálnej definície virtuálnej meny na účely zákona o dani z príjmov.¹⁴ Na tento nedostatok zareagovalo Ministerstvo financií prijatím Metodického usmernenia Ministerstva financií Slovenskej republiky č. MF/10386/2018-721 k postupu zdaňovania virtuálnych mien (ďalej označované aj „Metodické usmernenie“). V úvode usmernenia sa nachádza definícia virtuálnej meny, ktorou sa rozumie: „digitálny nositeľ hodnoty, ktorý nie je vydaný ani garantovaný centrálnou bankou ani orgánom verejnej moci, ani nie je nevyhnutne naviazaný na zákonné platidlo, nemá právny status meny alebo peňazí, ale je akceptovaný niektorými fyzickými alebo právnickými osobami ako platobný prostriedok a ktorý možno, prevádzať, uchovávať alebo s ním elektronicky obchodovať“.¹⁵ Táto definícia je však uvedená len v Metodickom usmernení, a teda je záväzná len pre orgány vykonávajúce správu daní, nie pre daňovníkov, čo v budúcnosti môže viesť k aplikačným problémom pri správe daní.

V zmysle zákona o dani z príjmov a Metodického usmernenia predmetom daňovníka podľa § 2 písm. d) prvého bodu (daňovník - fyzická osoba, nepodnikateľ), ktorý nemá virtuálnu menu zaradenú do obchodného majetku, je príjem z predaja virtuálnej meny ostatným príjmom podľa § 8 zákona o dani z príjmov (podobne ako napr.: príjmy z prevodu cenných papierov), pričom zdaniteľné príjmy je možné znížiť o preukázateľne vynaložené výdavky na ich dosiahnutie. Medzi takéto výdavky možno zahrnúť preukázateľné výdavky vynaložené na ťažbu virtuálnej meny, alebo cenu za nadobudnutie virtuálnej meny.

U daňovníka, ktorý zisťuje základ dane podľa § 17 ods. 1 zákona o dani z príjmov (daňovník - fyzická osoba - podnikateľ, právnická osoba) sa na príjem plynúci z predaja virtuálnej meny prihliada primerane ako na príjem plynúci z finančného majetku. Takýto daňovník vychádza zo základu dane alebo daňovej straty ktorá je výsledkom hospodárenia zisteného z účtovníctva alebo z rozdielu príjmov a výdavkov. Tento výsledok hospodárenia, resp. rozdiel príjmov a výdavkov sa transformuje na základ dane prostredníctvom § 17 až 29 zákona o dani z príjmov. K dosiahnutému príjmu z predaja virtuálnej meny je možné uplatniť daňové výdavky podľa § 19 zákona o dani z príjmov, do výšky príjmov nadobudnutých predajom virtuálnej meny primerane podľa § 19 ods. 2 písm. f) zákona o dani z príjmov.¹⁶

¹³ Zákon 595/2003 Z. z. o dani z príjmov, Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/595/20230501>

¹⁴ ŠTRKOLEC, M., Virtuálne meny (právna podstata, regulačný rámec a zdaňovanie) In: *ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE - IURIDICA* 4, 2022, s. 109

¹⁵ Metodické usmernenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. MF/10386/2018-721 k postupu zdaňovania virtuálnych mien. Dostupné na: <https://www.mfsr.sk/files/archiv/financny-spravodajca/4577/2/Usmernenie-k-virtualnym-menam.pdf>

¹⁶ Metodické usmernenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. MF/10386/2018-721 k postupu zdaňovania virtuálnych mien. Dostupné na: <https://www.mfsr.sk/files/archiv/financny-spravodajca/4577/2/Usmernenie-k-virtualnym-menam.pdf>

V tomto prípade daňovým výdavkom je obstarávacia cena, ak došlo ku kúpe virtuálnej meny, alebo reálna hodnota, ak virtuálna mena bola nadobudnutá výmenou za inú virtuálnu menu. Zákonom upravený spôsob zdaňovania je však jasný len v prípade ak dôjde k obstaraniu a predaju rovnakej virtuálnej meny v rovnakom množstve a v jednom zdaňovacom období. Virtuálne meny sú však deliteľné a k dispozícii s nimi môže dochádzať v rôznych zdaňovacích obdobiach čo môže mať za následok nemožnosť „spojiť“ resp. „spárovať“ virtuálnu menu ktorá bola obstaraná s virtuálnou menou ktorá bola predaná. Tento stav je upravený v § 25 ods. 5 zákona 431/2002 Z. z. o účtovníctve, podľa ktorého je možné použiť ocenenie prostredníctvom využitia aritmetického priemeru alebo takzvanou metódou FIFO (*first in - first out*), ktorá znamená, že: „*prvá cena na ocenenie prírastku konkrétneho druhu majetku sa použije ako prvá cena na ocenenie úbytku toho istého druhu majetku.*“¹⁷

3. ZDAŇOVANIE KRYPTOAKTÍV VO VYBRANÝCH KRAJINÁCH

V tejto kapitole sa zameriame na analýzu a spôsoby zdaňovania vo vybraných štátoch sveta. Autori článku sa rozhodli z veľkého množstva štátov vybrať jedného zástupcu zo Severnej Ameriky, jedného zástupcu z Ázie a jedného zástupcu z Európy. Jednotlivé štáty zaviedli daňovú povinnosť týkajúcu sa kryptoaktív v priebehu času rozdielne, je však možné pozorovať podobnosti v spôsobe zdaňovania v jednotlivých štátoch.

3.1 Zdaňovanie kryptoaktív v Spojených štátoch amerických

V roku 2014 vydal Daňový úrad Spojených štátov amerických (IRS) Oznámenie 2014/21, v ktorom určil, že virtuálne meny sa na účely federálnej dane z príjmu, považujú za majetok, a uviedol, ako sa dlhodobo používané daňové zásady aplikujú na virtuálne meny. V tomto oznámení došlo k zadefinovaniu virtuálnej meny ako digitálneho vyjadrenia hodnoty, ktoré sa využíva ako prostriedok výmeny, ako zúčtovacia jednotka a/alebo uchovávateľ hodnoty. Virtuálna mena, ktorá má ekvivalentnú hodnotu v reálnej mene alebo ktorá funguje ako náhrada reálnej meny (napr.: Bitcoin) sa označuje ako „konvertibilná“ virtuálna mena.

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že predaj alebo výmena konvertibilnej virtuálnej meny alebo použitie konvertibilnej virtuálnej meny na platbu za tovar alebo služby v rámci transakcie v reálnom svete má daňové dôsledky.¹⁸ V zmysle Oznámenia 2014-21 rozoberáme kategorizáciu spôsobu zdaňovania kryptoaktív v závislosti od spôsobu finančnej operácie:

Zdaňovanie kryptoaktív spôsobom akým sa zdaňujú kapitálové zisky. Ide o:

- predaj kryptomeny za hotovosť - v prípade ak predajom dôjde k vytvoreniu zisku (dôjde k predaju kryptoaktíva za vyššiu cenu, než bola cena obstarávacia),

¹⁷ ŠTRKOLEC, M., Virtuálne meny (právna podstata, regulačný rámec a zdaňovanie) In: *ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE - IURIDICA* 4, 2022, s. 111

¹⁸ Notice 2014-21, Dostupné na: <https://www.irs.gov/individuals/international-taxpayers/frequently-asked-questions-on-virtual-currency-transactions>

- konverzia kryptoaktíva za iné kryptoaktívum - napr.: ak dôjde k výmene Bitcoin-u za Ethereum, technicky došlo k predaju Bitcoin-u a kúpe Etheru, ide teda o predaj na ktorý sa vzťahujú rovnaké pravidlá ako sme uviedli v predchádzajúcom bode,
- nakupovanie tovarov a služieb za kryptoaktíva - technicky nákupom tovarov alebo služieb dochádza k predaju kryptoaktíva (obdobne ako v predchádzajúcich bodoch).

Zdaňovanie kryptoaktív spôsobom akým sa zdaňuje príjem. Ide o:

- výplata v kryptoaktívach - ak došlo k výplate mzdy v podobe kryptoaktív,
- nadobudnutie kryptoaktíva za tovar alebo službu - ak došlo k nadobudnutiu kryptoaktíva za tovar alebo službu,
- ťažba kryptoaktív - príjmy nadobudnuté ťažením kryptoaktív sa zdaňujú na základe reálnej trhovej hodnoty vyťažených kryptoaktív v čase ich nadobudnutia,
- získanie kryptoaktív stávkovaním - obdobne ako predchádzajúci bod,
- dosiahnutie kryptoaktíva, ako inej odmeny - kryptoaktívum možno získať napríklad držbou niektorej kryptomeny, ako darček alebo v rámci marketingovej akcie a i..

V prípade amerických daňových poplatníkov nedochádza k výberu tejto dane zrážkami resp. odpočtom, ako býva zvykom v prípade mzdy. Túto daň je poplatník povinný zaplatiť po vykázaní svojich príjmov podľa sadzby dane v ktorej sa ten-ktorý daňový poplatník nachádza.

3.2 Zdaňovanie kryptoaktív v Japonsku

Japonská národná daňová asociácia (NTA) vydala usmernenie podľa ktorého sú kryptoaktíva považované za majetok a sú zdaňované v kategórii rôznych príjmov podľa Zákona o platobných službách (PSA) a Zákona o finančných nástrojoch o výmene (FIEA).

Japonskí daňoví poplatníci však nie sú zdaňovaní v prípade každej transakcie s kryptoaktívami, práve naopak k zdaneniu nedochádza v prípade nákupu, predaja, presunu kryptoaktív medzi jednotlivými virtuálnymi peňaženkami alebo v prípade držby kryptoaktív. K zdaňovaniu kryptoaktív dochádza v prípade, ak daňový poplatník nakúpil alebo predal kryptoaktívum a splnil podmienku nadobudnutia zisku z kryptoaktíva v sume viac ako dvestotisíc (200 000,-) Japonských jenov.

K zdaneniu dochádza na základe daňového priznania, ktoré sú japonský daňový poplatníci povinný podať do 15. marca kalendárneho roka nasledujúceho po skončení zdaňovacieho obdobia, za ktoré sa daňové priznanie podáva. V tomto daňovom priznaní sú daňový poplatníci povinný uviesť všetky svoje zisky plynúce z kryptoaktív, vrátane príjmov plynúcich z ťažby, stávkovania, úrokov alebo darov, ktoré sa zdaňujú rovnako ako zisky z obchodovania s kryptomenami.

V Japonsku existuje progresívna daňová sadzba v prípade dane z rôznych príjmov, ktorá sa pohybuje od päť do štyridsaťpäť percent (5% - 45%) pričom táto je navýšená o desať

percentnú (10%) daň z príjmov obyvateľov. Efektívna sadzba dane sa tak v Japonsku pohybuje v rozmedzí od pätnásť do päťdesiatpäť percent (15% - 55%).

Japonsko tak má jedny z najagresívnejších daňových sadzieb na svete, s čím nie sú spokojné viaceré organizácie, ktoré sa snažia zmeniť spôsob zdaňovania kryptomien zo spôsobu zdaňovania z príjmov na spôsob zdaňovania z kapitálových ziskov s následným znížením daňových sadzieb. Z dôvodu vysokých daňových sadzieb tak v Japonsku dochádza aj k rôznym pokusom o zakrytie ziskov plynúcich z kryptoaktív, z toho dôvodu tak sú spoločnosti ktoré nadobudli významné zisky z kryptoaktív pod zvýšeným dohľadom japonských správcov dane. V roku 2021 došlo k prvému odsúdeniu za daňové úniky na poli kryptoaktív.¹⁹

3.3 Zdaňovanie kryptoaktív v Nemecku

V roku 2022 Spolkový ústredný daňový úrad (BZSt) a Nemecké ministerstvo financií (BMF) prijali usmernenie ktorým upravili jednotlivé otázky týkajúce sa zaobchádzania s virtuálnymi menami a inými tokenmi podľa zákona o dani z príjmov z 10. mája 2022, uverejnené v Spolkovom daňovom vestníku I, s. 668. Na účely zákona o dani z príjmov sa virtuálnou menou rozumie: „*digitálne vyjadrenie hodnoty, ktoré nie je vydané alebo zaručené centrálnou bankou alebo orgánom verejnej moci, a preto nemá právny status meny alebo peňazí, ale je prijímaná fyzickými alebo právnickými osobami ako prostriedok výmeny a môže byť prevádzaná, uchovávaná a je s ňou možné elektronicky obchodovať*“.²⁰

Nemecko vníma kryptoaktíva ako súkromný majetok, z toho dôvodu zisky z kryptomien nepodliehajú dani z kapitálových ziskov ale dani z príjmov fyzických osôb. Krátkodobé kapitálové zisky z kryptoaktív držaných menej ako jeden rok a všetky ďalšie príjmy z kryptoaktív, akými sú ťažba, stávkovanie a i., v Nemecku podliehajú zdaňovaniu. Konkrétne ide o daň z príjmov, pričom podliehajú bežnej sadzbe až do výšky štyridsaťpäť percent (45%) plus päť a pól percenta (5,5%), čo predstavuje solidárnu daň.

Z tohto generálneho pravidla existujú viacero výnimiek.

- Individuálne držané kryptoaktíva nie sú zdaňované, ak sú držané viac ako jeden rok.
- Zisky z kryptoaktív nie sú zdaňované, ak v priebehu jedného roka nepresiahnu šesťsto eur (600,-€).
- Individuálne držané kryptoaktíva nepodliehajú dani z pridanej hodnoty.

¹⁹ McClure, Z., The Essential Guide to Crypto Tax in Japan, 2023, Dostupné na: <https://tokentax.co/blog/crypto-taxes-in-japan>

²⁰ Einzelfragen zur ertragsteuerrechtlichen Behandlung von virtuellen Währungen und von sonstigen Token, 2022, Dostupné na: <https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Pressemitteilungen/Finanzpolitik/2022/05/2022-05-11-ertragsbesteuerung-von-virtuellen-waehrungen.html>

V prípade právnických osôb, spôsob zdaňovania závisí od typu právnickej osoby. V prípade osobných spoločností, zisky z kryptoaktív podliehajú dani z príjmov rovnako, ako v prípade fyzických osôb. V prípade spoločností s ručením obmedzeným, akciových spoločností a i. kapitálových/obchodných spoločností, zisky z kryptoaktív podliehajú dani z príjmov právnických osôb a obchodnej dani z držby kryptoaktív. Bez ohľadu na typ právnickej osoby platí, že oslobodenie od dane za zisky z kryptoaktív držaných viac ako jeden rok sa neuplatňuje.²¹

ZÁVER

V príspevku sme sa venovali virtuálnym platidlám a ich zdaňovaniu. Teoreticky sme zmapovali virtuálne platidlá s ohľadom na ekonomickú kategóriu - peniaze a právnu kategóriu - mena. Predložili sme aj teoretické vymedzenie základných pojmov. Rozobrali sme kategorizáciu kryptoaktív a podrobne sme analyzovali zdaňovanie kryptoaktív, resp. príjmu plynúceho z predaja virtuálnych mien. Analyzovali a porovnávali sme aj zdaňovanie kryptoaktív vo vybraných štátoch, v Spojených štátoch amerických, Japonsku a Nemecku. Zistili sme, že prístup k zdaňovaniu kryptomien sa medzi krajinami líši, aj keď vo všetkých porovnávaných krajinách sledujeme viaceré podobnosti. Poukázali sme na potrebu komplexnej právnej regulácie kryptoaktív, pričom sme neopomenuli Návrh Nariadenia Európskeho Parlamentu a Rady o trhoch s kryptoaktívami, ktoré sa nachádza v procese prijímania a prinesie komplexnú právnu reguláciu kryptoaktív v Európskej únii. Sme si vedomí, že téma nie je vyčerpaná a existuje priestor na hlbšiu analýzu zdaňovania kryptoaktív. Vzhľadom na rozsah a obsah príspevku, sme sa preto primárne venovali komparatívnemu pohľadu na zdaňovanie kryptoaktív.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. BABČÁK, V., ČAKOCI, K., ŠTRKOLEC, M. Základy slovenského finančného práva. Ružomberok: Vydavateľstvo EPOS, 2022, 496 s., ISBN:978-80-562-034-08
2. BABČÁK, V., ČAKOCI, K., ŠTRKOLEC, M. Finančné právo na Slovensku. Bratislava: Vydavateľstvo EPOS, 2017, 512 s., ISBN: 978-80-562-0191-6.
3. BAKEŠ, M. a kol. Finanční právo. 6. upravené vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, 552 s., ISBN: 978-80-7400-440-7
4. Einzelfragen zur ertragsteuerrechtlichen Behandlung von virtuellen Währungen und von sonstigen Token, 2022, Dostupné na: <https://www.bundesfinanzministerium.de/Content/DE/Pressemitteilungen/Finanzpolitik/2022/05/2022-05-11-ertragsbesteuerung-von-virtuellen-waehrungen.html>
5. HOUBEN, R., SNYERS A., Crypto-assets - Key developments, regulatory concerns and responses, In: Study for the Committee on Economic and Monetary Affairs, Policy

²¹ TELLER, A., The Essential guide to Crypto Tax in Germany, 2023, Dostupné na: <https://tokentax.co/blog/crypto-taxes-in-germany/#frequently-asked-questions>

- Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies, European Parliament, Luxembourg, 2020. Dostupné na:
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648779/IPOL_STU\(2020\)648779_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648779/IPOL_STU(2020)648779_EN.pdf)
6. McClure, Z., The Essential Guide to Crypto Tax in Japan, 2023, Dostupné na:
<https://tokentax.co/blog/crypto-taxes-in-japan>
 7. Metodické usmernenie Ministerstva financií Slovenskej republiky č. MF/10386/2018-721 k postupu zdaňovania virtuálnych mien. Dostupné na:
<https://www.mfsr.sk/files/archiv/financny-spravodajca/4577/2/Usmernenie-k-virtualnym-menam.pdf>
 8. NAKAMOTO, S. Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System, 2008 Dostupné na:
<https://assets.pubpub.org/d8wct41f/31611263538139.pdf>
 9. Návrh NARIADENIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY o trhoch s kryptoaktívami a o zmene smernice (EÚ) 2019/1937. Dostupné na <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:52020PC0593>
 10. Notice 2014-21, 2014, Dostupné na: <https://www.irs.gov/individuals/international-taxpayers/frequently-asked-questions-on-virtual-currency-transactions>
 11. POPOVIČ, A., SÁBO, J., ŠTRKOLEC, M. Bitcoin a jeho finančno-právne východiská. In: SUCHOŽA, J., HUSÁR, J., HUČKOVÁ, R. (eds.). Právo – obchod – ekonomika. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2020, s. 217-228
 12. PUTERA, M. Finančnoprávne aspekty kryptoaktív. In: ŠTRKOLEC, M., VARTAŠOVÁ, A., STOJÁKOVÁ, M., SIMIČ, S. (eds.). IV. slovensko-české dni daňového práva: zdaňovanie virtuálnych platidiel a digitálnych služieb: COVID-19 a iné aktuálne výzvy pre daňové právo. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2021, s. 305-318
 13. ŠTRKOLEC, M., Virtuálne meny (právna podstata, regulačný rámec a zdaňovanie) In: ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE - IURIDICA 4, 2022, s. 99-115
 14. TELLER, A., The Essential guide to Crypto Tax in Germany, 2023, Dostupné na:
<https://tokentax.co/blog/crypto-taxes-in-germany#frequently-asked-questions>
 15. Zákon o dani z príjmov 595/2003 Z. z.

KONTAKT NA AUTORA

lukas.pekarcik@student.upjs.sk

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta
Kováčska 26
040 75 Košice
Slovenská republika

Rozpočtový proces a pravidlá na úrovni miestnej samosprávy

Budget process and rules at the level of local government

Bc. Tomáš Šefčík

Abstrakt

Cieľom príspevku je zainteresovanej verejnosti priblížiť proces prípravy, tvorby a schvaľovania rozpočtu obce, a taktiež aj pravidlá, ktoré upravujú nie len samotný proces, ale aj rozpočet so všetkými jeho náležitosťami. Príspevok sa venuje právnej úprave, z ktorej vychádza samotná povinnosť zostavovať rozpočet, analyzuje jednotlivé fázy, ktoré prebiehajú pri príprave rozpočtu, oprávnenia jednotlivých orgánov v procese prijímania rozpočtu obce, následnej realizácie rozpočtu v príslušnom rozpočtovom roku a vo finálnej fáze, kedy dochádza k uzavretiu skončeného rozpočtového roka schválením záverečného účtu obce.

Kľúčové slová:

obec, samospráva, rozpočet, rozpočet obce

Abstract

The aim of the article is to present the process of preparation, drafting and approval of the municipal budget to the interested public, as well as the rules that govern both the process itself and the budget with all its requirements. The article discusses the legal regulation, from which the obligation to draw up the budget itself arises, analyses the various stages of the budget preparation process, the powers of the various entities in the process of approving the municipality's budget, following the implementation of the budget in the budget year and also the final stage, which is the closure of the budget year with the approval of the municipality's annual financial report.

Key words:

municipality, local government, budget, municipal budget

ÚVOD

Dedina, mesto, mestská časť, všetky tieto sídelné útvary spája jedno spoločné pomenovanie, tým je obec. S obcou a najmä jej službami sa stretávame každý deň, ráno, keď ideme do práce, či školy, tak kráčame zväčša po chodníku, o ktorý sa stará obec, či vezieme sa mestskou hromadnou dopravou, ktorú zabezpečuje obec, večer, po zotmení, nám svietia na ulici

lampy a ak sme vo väčšej obci, napríklad meste, tak na našu bezpečnosť okrem „štátnych“ policajtov dohliadajú aj mestskí policajti. To je výpočet len niektorých, zvyčajne najviditeľnejších vecí, ktoré zabezpečuje na svojom území obec, no všetko niečo stojí. Na to, aby mohla obec pre svojich občanov zabezpečovať služby a vykonávať všetky činnosti, ktoré sú jej zverené, potrebuje peniaze, s ktorými môže hospodáriť a vynakladať tieto prostriedky v prospech svojich občanov. Keďže sa jedná o verejné peniaze, teda peniaze občanov, tak sa na nakladanie s nimi vzťahujú odlišné pravidlá, ako na hospodárenie v rodine, či v súkromnej spoločnosti.

Cieľom tohto príspevku je za použitia analyticko-syntetickej metódy zosumarizovať postupy, ktoré prebiehajú pri tvorbe rozpočtu obce a pravidiel, ktoré sa v tomto celom procese uplatňujú. Prvá kapitola príspevku sa zameria na postavenie obce v rámci systému a vymedzenie jej unikátneho postavenia, ktoré spočíva na princípe samosprávy. Ďalšia časť príspevku bude venovaná samotnému rozpočtu obce, jeho všeobecnému vymedzeniu a následne jednotlivým fázam jeho prípravy, cez schvaľovanie až po vyhodnocovanie po uplynutí kalendárneho roka, na ktorý bol určený.

Pri vypracovávaní príspevku sa zameriame najmä na súčasnú právnu úpravu rozpočtového procesu na úrovni miestnej, teda obecnej samosprávy a pokúsime sa o spracovanie informácií z tejto oblasti do podoby, ktorá umožní aktívnemu občanovi nadobudnúť nové poznatky.

1. POSTAVENIE OBCE

1.1 Samospráva

Obec možno považovať za jednu zo základných jednotiek, na ktorých je vystavaný štát. Túto pozíciu obce bolo možné vnímať už v dávnej minulosti v časoch mestských štátov, kedy funkcia obce a štátu splývala. V dnešnej dobe obdobná situácia vzniká napríklad pri Monackom kniežatstve. Avšak v súčasnosti je počet takýchto štátov už minimálny, keďže postupom času sa ľudstvo prepracovalo od mestských štátov ako celkov, ktoré vykonávali svoju správu samostatne, k väčším územným celkom, štátom, ktoré sa zväčšili oproti pôvodným mestským štátom rozlohou, počtom obyvateľov, ale aj v počte funkcií, ktoré majú.

V podmienkach Slovenskej republiky, ktorá je z ústavnoprávneho hľadiska vnímaná ako územne nedeliteľný útvar, poznáme viacero spôsobov členenia jej štátneho územia.¹ Jedným z nich je členenie na samosprávne územné celky, ktorými sú v zmysle právnych predpisov obce a vyššie územné celky.

Členenie štátu na menšie celky je prirodzené, keďže nie je možné, aby štát samotný dokázal zabezpečiť pre všetkých svojich občanov naprieč územím krajiny celý rozsah služieb, ktoré sú

¹ Článok 3 Ústavného zákona č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

potrebné pre riadny život obyvateľstva, či už zdravotníctvo, školstvo, ale aj bežné činnosti, akými sú zber komunálneho odpadu, údržba verejných priestranstiev. Pôvod tohto členenia možno hľadať aj v tom, že štát stojí na viacerých pilieroch a jedným z nich sú práve obyvatelia. Títo obyvatelia sú zoskupení v útvaroch v rámci priestoru. Význam takýmto útvarom, prikladá aj Ústava Slovenskej republiky, v ktorej je v článku 64 obec označená za základ územnej samosprávy a určené zložky územnej samosprávy, ktorými sú obec a vyšší územný celok.² Ďalej na toto vymedzenie nadväzuje článok 64a Ústavy Slovenskej republiky, v ktorom je určené, že aj obec aj vyšší územný celok sú samostatnými celkami, či už správnymi celkami alebo územnými samosprávnymi celkami.³ Nasledujúci článok fakticky podčiarkuje uvádzanú samostatnosť obcí a vyšších územných celkov tým, že priznáva obciam a vyšším územným celkom status právnickej osoby s dodatkom, že tieto subjekty hospodária s vlastným majetkom a finančnými prostriedkami, a taktiež predstavuje zdroje financovania ich chodu a realizácie ich činností.

1.2 Obec

Pre účely tohto príspevku, tak ako je naznačené už aj v samotnom názve, sa zameriame výlučne na miestnu samosprávu, teda na menší z dvoch typov samosprávnych celkov, ktorým sú obce. Obec ako taká je k občanom najbližšie. Bez ohľadu na veľkosť obce možno rátať kompetencie obce v tisícoch, od vedenia matriky, až po územné plánovanie. Na zabezpečenie týchto kompetencií sú nutné zdroje, ľudské, materiálne, no najmä finančné. Keďže sa v prípade hospodárenia obce jedná o nakladanie s verejnými prostriedkami, tak sa na obec, aj napriek tomu, že je vnímaná ako právnická osoba, kladú vyššie nároky. Tieto zvýšené nároky majú svoje zdôvodnenie v požiadavke riadneho transparentného zodpovedného nakladania s peniazmi, ktoré do povestnej obecnej kasy prišli či už vo forme tzv. podielových daní, ale aj vo forme dotácii, poplatkov, či pokút za priestupky a správne delikty.

Všetky z vyššie uvedených príjmov (podielové dane, dotácie, ...) a výdajov (náklady na prevádzku verejného osvetlenia, financovanie obnovy verejných priestranstiev, mzdové náklady, ...) sa okrem bankového účtu, na ktorý prichádzajú a z ktorého odchádzajú, stretávajú v jednom z najpodstatnejších dokumentov obce, v jej rozpočte.

Dôkazom toho je aj zahrnutie zostavovania a schvaľovania rozpočtu obce a záverečného účtu obce medzi jednu zo základných samosprávnych činností obce, ktoré nachádzame v § 4 ods. 3 písm. b) zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon o obecnom zriadení“).

² Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

³ Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

2. TVORBA ROZPOČTU OBCE

2.1 Rozpočet obce

Ako bolo uvedené v predchádzajúcej podkapitole, tak obec pre svoj riadny chod, zabezpečovanie potrieb občanov a rozvojovú a investičnú činnosť potrebuje finančné prostriedky, ktoré sú predmetom rozpočtu obce. Samotnú požiadavku tvorby rozpočtu obce môžeme nájsť aj v § 9 Zákona o obecnom zriadení. Prvý odsek § 9 Zákona o obecnom zriadení znie: „*Základom finančného hospodárenia obce je rozpočet obce, ktorý sa zostavuje na obdobie jedného kalendárneho roka.*“⁴, z tohto ustanovenia teda vyplýva, že rozpočet sa vždy zostavuje na obdobie od januára do decembra príslušného roka a skutočnosť, že je naň naviazané celé finančné hospodárenie obce, teda predstavuje akýsi základný kameň.

Rozpočet obce je, ako sme už povedali, esenciálnou súčasťou fungovania obce, preto je na jeho prípravu a schvaľovanie kladených viacerých požiadaviek, ktoré vyplývajú z právnych predpisov rôznej sily. Pre ilustráciu si dovoľíme výpočet aspoň najzákladnejších predpisov:

- Ústava Slovenskej republiky;
- Ústavný zákon č. 493/2011 Z.z. o rozpočtovej zodpovednosti;
- Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení;
- Zákon č. 583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy;
- Zákon č. 564/2004 Z.z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samosprávy;
- Zákon č. 138/1991 Zb. o majetku obcí;
- Zákon č. 502/2001 Z.z. o finančnej kontrole a vnútornom audite;
- Zákon č. 523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy;
- Nariadenie vlády SR č. 668/2004 Z.z. o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samosprávy

Medzi dokumenty, ktoré sa viažu k tvorbe rozpočtu obce môžeme zaradiť aj príručku, ktorú vydáva každoročne Ministerstvo financií Slovenskej republiky. Táto príručka sa vydáva v súlade s § 14 zákona č. 523/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a pre roky 2023 až 2025 bola vydaná pod číslom: MF/005055/2022-411.⁵ Samotná príručka obsahuje usmernenia a odporúčania pre jednotlivé subjekty spadajúce pod vymedzenie subjektov verejnej správy, ktoré sa vzťahujú na tvorbu ich rozpočtov a prílohy, ktoré obsahujú kódy zdrojov, formuláre a číselníky účtov.

Ing. Veverková uvádza členenie rozpočtového procesu na viaceré činnosti:

1. Príprava rozpočtu,

⁴ Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov

⁵ Príručka na zostavenie návrhu rozpočtu verejnej správy na roky 2023 až 2025 č. MF/005055/2022-411 [online]. Dostupné na: www.mfsr.sk/files/archiv/49/Prirucka_2023-az-2025_2504.pdf

2. Realizovanie rozpočtu,
3. Sledovanie rozpočtu,
4. Hodnotenie rozpočtu,
5. Vytvorenie záverečného účtu obce⁶

2.2 Príprava rozpočtu

Pri tvorbe rozpočtu je obec viazaná viacerými záväznými pravidlami, ktoré musí mať na zreteli od samého začiatku. Jedna z úplne základných požiadaviek na rozpočet obce vyplýva z článku 9 ods. 1 ústavného zákona č. 493/2011 Z.z. o rozpočtovej zodpovednosti: „*Subjekty verejnej správy sú povinné zostavovať svoj rozpočet najmenej na tri rozpočtové roky, pričom súčasťou návrhu rozpočtu je aj schválený rozpočet na bežný rozpočtový rok, údaje o očakávanej skutočnosti bežného rozpočtového roka a údaje o skutočnom plnení rozpočtu za predchádzajúce dva rozpočtové roky.*“⁷ V dôvodovej správe predkladateľ toto opatrenie v podobe zverejňovania minulých a výhľadov do nadchádzajúcich rozpočtových rokov zdôvodnil tak, že sa týmto opatrením sleduje to, aby boli rozpočty prehľadnejšie a bolo by možné sledovať príjmy a výdavky subjektov za dlhšie časové obdobie.⁸ Tento ústavný zákon zároveň potvrdzuje samostatnosť obce pri jej hospodárení tým, že vylučuje zodpovednosť štátu za platobnú schopnosť/neschopnosť obce, avšak zaručuje jej, že v prípade prenášania nových kompetencií na obec musí štát obciam kompenzovať náklady, ktoré jej pri tom vzniknú.

Viacročné plánovanie vychádza aj z § 9 zákona č. 583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon o rozpočtových pravidlách“). Toto ustanovenie kladie požiadavku, aby sa rozpočet zostavoval aj s výhľadom na ďalšie dva rozpočtové roky, ktoré nasledujú po predmetnom rozpočtovom roku, teda pri zostavovaní rozpočtu pre rok 2024 sa pripravuje aj rozpočet pre roky 2025 a 2026, pričom všetky musia mať rovnaké členenie ako rozpočet nadchádzajúceho rozpočtového roka. Obsah rozpočtov na ďalšie roky však nie je záväzný, teda pri príprave rozpočtu v ďalšom kalendárnom roku ním nie je obec viazaná. Takýmto postupom možno efektívnejšie plánovať činnosti obce, čo zásadne vplýva na kvalitu rozhodovania o nakladaní s finančnými prostriedkami obce.⁹

Tvorca rozpočtu musí taktiež venovať pozornosť správne začleneniu jednotlivých položiek v rámci rozpočtu, keďže Zákon o rozpočtových pravidlách zavádza členenie rozpočtu na bežný rozpočet, kapitálový rozpočet a finančné operácie. Bežný a kapitálový rozpočet sa

⁶ KONEČNÁ VEVERKOVÁ, I.: *Zostavenie a schvaľovanie rozpočtu obce a rozpočtu VÚC* [online]. [cit. 24. 05. 2023] dostupné na: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/zostavenie-a-schvalovanie-rozpocetu-obce-a-rozpocetu-vuc-2.htm>

⁷ Ústavný zákon č. 493/2011 Z.z. o rozpočtovej zodpovednosti

⁸ Dôvodová správa k návrhu ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti [online]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=361019>

⁹ Zákon č. 583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

skladajú z príjmov a výdavkov, ktoré sa začleňujú podľa opatrenia Ministerstva financií Slovenskej republiky z 8. decembra 2004 č. MF/010175/2004-42 v znení neskorších predpisov.

Takéto členenie rozpočtu ako už bolo uvedené je podstatné pre situáciu, že by pri tvorbe jedného z týchto rozpočtov vychádzal ako schodkový.

Pri bežných príjmoch rozpočtu musíme rozlišovať vlastné príjmy a cudzie, získané príjmy. Bežné príjmy obce sú tvorené napríklad z poplatkov, pokút, podielov na daniach, naproti tomu cudzie príjmy získava obec za realizáciu preneseného výkonu štátnej správy, či ako účelovo viazané prostriedky z rozpočtu vyššieho územného celku. Bežnými výdavkami rozumíme také výdavky, ktoré obec vynakladá na svoj bežný chod, teda zabezpečovanie svojej samosprávnej činnosti, ale aj údržbu komunikácií, školstvo, či kultúru a šport.¹⁰

Kapitálový rozpočet sa v časti príjmov taktiež člení na vlastné príjmy a cudzie, získané príjmy. Kapitálové príjmy sa odlišujú od bežných príjmov odlišnosťou ich podstaty, keďže kapitálové príjmy sú naviazané na investičné činnosti obce, respektíve ako zdroje získané z predaja majetku. Kapitálové výdavky sa viažu výlučne na investičnú činnosť obce, teda jedná sa o náklady spojené s výstavbou ciest, budov a podobne.¹¹

Ďalšia z podmienok, ktorá vyplýva zo Zákona o rozpočtových pravidlách, je povinnosť obce mať v zásade prebytkový alebo aspoň vyrovnaný rozpočet. Odchýlenie sa od tohto pravidla je možné iba v prípadoch, ktoré vymedzuje zákon v závislosti od toho, či schodok nastáva v bežnom rozpočte alebo v kapitálovom rozpočte, napríklad jedným z prípadov, kedy kapitálový rozpočet môže byť pripravený ako schodkový je situácia, kedy by bežný rozpočet bol prebytkový a pokryl by schodok v kapitálovom rozpočte.

Pri zostavovaní rozpočtu musí jeho tvorca zohľadňovať to, aby bolo možné zabezpečiť riadny chod samosprávy a plnenie jej jednotlivých činností, ale taktiež prihliadať aj na investičné zámery obce, ktoré vychádzajú z dlhodobých plánov. Súčasne s tým musí vyhodnocovať aj to, aké prostriedky bude mať obec k dispozícii. Taktiež je potrebné prihliadať aj na potrebu financovania organizácií, ktoré sú napojené na mestský rozpočet, respektíve si tvoria vlastný rozpočet aj z iných zdrojov, napríklad dopravné podniky, školy či iné rozpočtové alebo príspevkové organizácie.

Po zohľadnení všetkých zámerov, potrieb, príjmov, rozpočtov príspevkových a rozpočtových organizácií, jednotlivom rozčlenení podľa klasifikácie, sa tieto dáta spracujú do súhrnnej podoby návrhu rozpočtu, ktorý bude následne v zmysle pravidiel ustanovených v Zákone o obecnom zriadení podliehať prerokovaniu v obecnom zastupiteľstve a za situácie,

¹⁰ KONEČNÁ VEVERKOVÁ, I.: *Zostavenie a schvaľovanie rozpočtu obce a rozpočtu VÚC* [online]. [cit. 24. 05. 2023] dostupné na: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/zostavenie-a-schvalovanie-rozpoctu-obce-a-rozpoctu-vuc-2.htm>

¹¹ KONEČNÁ VEVERKOVÁ, I.: *Zostavenie a schvaľovanie rozpočtu obce a rozpočtu VÚC* [online]. [cit. 24. 05. 2023] dostupné na: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/zostavenie-a-schvalovanie-rozpoctu-obce-a-rozpoctu-vuc-2.htm>

že sa s ním stotožní potrebný počet poslancov, tak bude schválený. Túto fázu si bližšie popíšeme v nasledujúcej podkapitole.

2.3 Schvaľovanie návrhu rozpočtu obecným zastupiteľstvom

Po tom, čo bola riadne a svedomito pripravená „finálna“ verzia návrhu rozpočtu, tak prichádza na rad jeho schválenie obecným zastupiteľstvom, ktorému je táto povinnosť zverená § 11 ods. 4 písm. b) Zákona o obecnom zriadení. Predkladateľom návrhu je starosta obce, respektíve primátor v prípade miest. Na návrh, ktorý má byť predmetom prerokovania a následného schválenia obecným zastupiteľstvom, sa vzťahujú v istom rozsahu tie isté pravidlá ako na všeobecne záväzné nariadenie obce. Táto skutočnosť vyplýva z § 9 ods. 2 Zákona o obecnom zriadení, ktorý toto vymedzuje „... ustanovenia § 6 ods. 4 až 7 platia rovnako“¹², nemožno opomenúť ani obligatórnu povinnosť uverejnenia takéhoto návrhu na vývesnej tabuli a stránke obce po dobu najmenej 15 dní, na oboch miestach súčasne.

Pri zverejňovaní treba mať na zreteli aj tú skutočnosť, že verejnosť by mala mať podľa § 6 ods. 4 Zákona o obecnom zriadení možnosť podať pripomienku k zverejnenému návrhu, a to v lehote o dĺžke aspoň 10 dní. Po uplynutí tejto lehoty musí dôjsť k vyhodnoteniu týchto pripomienok, či spĺňajú požiadavky, ktoré sú na ne kladené, najmä či nie sú anonymné a či sú odôvodnené. Následne vyhodnotenú pripomienku musia byť predložené obecnému zastupiteľstvu najneskôr 3 dni pred konaním obecného zastupiteľstva, na ktorom má byť schvaľovaný predmetný návrh rozpočtu. V tejto časti sa možno stotožniť s názorom prof. Košičiarovej, ktorá vo vzťahu k lehote, počas ktorej má byť zverejnený návrh rozpočtu, uvádza: „*Minimálna zákonná lehota na zverejnenie návrhu je 15 dní (dikcia „najmenej“). Návrh môže byť zverejnený aj dlhšie, ba dokonca je to želateľné.*“¹³

Po vyhodnotení pripomienok od verejnosti, ktorou rozumieme ako fyzické, tak aj právnické osoby, prichádza na rad prerokovanie návrhu rozpočtu na zasadnutí obecného zastupiteľstva a jeho schválenie, respektíve neschválenie. Do tohto procesu sa zapája aj hlavný kontrolór obce, keďže medzi jednu z jeho mnohých činností spadá aj vypracovanie stanoviska k návrhu rozpočtu obce a k návrhu záverečného účtu obce. Prof. Košičiarová konštatuje, že zo znenia tohto ustanovenia možno vyvodiť, že sa jedná o povinnosť hlavného kontrolóra predkladať odborné stanovisko, a taktiež, že takéto stanovisko musí byť v písomnej forme dodané obecnému zastupiteľstvu pred samotným schvaľovaním návrhu rozpočtu obce, či návrhu záverečného účtu obce.¹⁴ Vysvetlenie pojmu odborné stanovisko nám zas ponúka JUDr. Hoffmann: „*Pod odborným stanoviskom je potrebné rozumieť kvalifikovaný posudok k obsahovej stránke, výhľadom a rizikám rozpočtového hospodárenia obce. Odborné stanovisko*

¹² Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov

¹³ KOŠIČIAROVÁ, S.: *Zákon o obecnom zriadení – komentár*. 1. vydanie Bratislava: EUROKÓDEX, s. r. o., 2018. s. 51

¹⁴ KOŠIČIAROVÁ, S.: *Zákon o obecnom zriadení – komentár*. 1. vydanie Bratislava: EUROKÓDEX, s. r. o., 2018. s. 127

*by malo vždy obsahovať aj záver s odporúčaním hlavného kontrolóra pre obecné zastupiteľstvo schváliť, resp. schváliť s výhradami rozpočet či záverečný účet.*¹⁵

Samotné schvaľovanie návrhu rozpočtu obce prebieha vo forme štandardného hlasovania obecného zastupiteľstva vo forme uznesenia. Na to aby mohol takýto návrh prijatý je nutná prítomnosť nadpolovičnej väčšiny všetkých poslancov, aby bola splnená podmienka uznášania schopnosti zastupiteľstva, a súčasne za takéto uznesenie musí hlasovať nadpolovičná väčšina prítomných poslancov.

V tomto bode by stálo za zváženie, či takéto hlasovanie o takto závažnom uznesení, ktoré má zásadný vplyv na chod a život obce, by nemalo byť upravené tak, aby bola potrebná trojpäťtinová väčšina hlasov prítomných poslancov ako je to pri prijímaní všeobecne záväzného nariadenia alebo nadpolovičná väčšina hlasov všetkých poslancov. Toto naše tvrdenie vychádza zo skutočnosti, že návrh rozpočtu obce sa obdobne ako všeobecne záväzné nariadenie obce zverejňuje pred prerokovaním obecným zastupiteľstvom na webovom sídle obce a na vývesnej tabuli obce, taktiež je k nemu možné predkladať pripomienky a jeho dopad fungovanie samosprávy by bolo možné stotožniť s dopadom všeobecne záväzného nariadenia obce.

2.4 Rozpočtové provizorium

Obecné zastupiteľstvo pri hlasovaní môže rozpočet obce nadpolovičnou väčšinou prítomných schváliť, respektíve neschváliť. Neschválenie rozpočtu nepredstavuje v zásade problém v živote obce, za predpokladu, že ešte ostáva dostatok času do konca roka na to, aby bol návrh upravený a opätovne predložený v upravenom znení. Problém pre chod samosprávy však nastáva v prípade neschválenia rozpočtu pre ďalší rok do 31. decembra roka. Pri takejto situácii sa uplatňujú pravidlá podľa § 11 Zákona o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy, kedy sa uplatňuje inštitút rozpočtového provizória.

Situácia, kedy sa obec nachádza v rozpočtovom provizóriu znamená pre jej hospodárenie uplatňovanie zákonných obmedzení pre jej finančné operácie, ktoré majú dopad na jej činnosť. Ex lege plyní obci obmedzenie spočívajúce v uplatňovaní rozpočtu, ktorý bol schválený pre predchádzajúcu rozpočtový rok, čo samo o sebe nemusí predstavovať až také obmedzenie, avšak druhým, výraznejšie obmedzujúcim faktorom je uplatňovanie pravidla, že výdavky v tom, ktorom mesiaci nesmú presahovať 1/12 z celkových výdavkov, ktoré boli schválené pre predchádzajúci rozpočtový rok. Takéto obmedzenie môže predstavovať výrazný zásah do chodu samosprávy, keďže napríklad vplyvom inflácie, môže dôjsť k ochromeniu samosprávy, ak obec nebude mať možnosť zredukovať niektoré výdavky tak, aby ušetrila. Za následok to môže mať zhoršenie služieb poskytovaných verejnosti, napríklad obmedzenie pravidelných opráv a údržby.

¹⁵ TEKELI, J. a Marian HOFFMANN.: *Kontrola v obecnej samospráve*. 1. vydanie Bratislava: EUROKÓDEX, s. r. o., 2013.

2.5 Zmena rozpočtu

Počas rozpočtového roka môže vyvstať potreba zmeny rozpočtu z rôznych dôvodov, napríklad nepredpokladané investičné náklady, či skokové navýšenie cien elektriny. Oprávnenie meniť rozpočet spadá do kompetencie obecného zastupiteľstva, ako jedného z dvoch orgánov obce. Avšak pri zmenách rozpočtu môže obecné zastupiteľstvo svojim rozhodnutím určiť, že zmenu rozpočtu bude môcť realizovať aj starosta obce. *„Zastupiteľstvo má oprávnenie rozhodnúť, že zmeny rozpočtu vrátane zmien programov môže v rozsahu ním určenom vykonávať starosta obce a predseda VÚC. Starosta obce a predseda VÚC môže vykonávať zmeny rozpočtu, len ak im túto právomoc zastupiteľstvo postúpi a navyše len v rozsahu, v akom im ho vymedzí. Starosta a predseda VÚC si nemôže sám stanoviť kompetenciu schvaľovať zmeny rozpočtu a ani určiť rozsah schvaľovania týchto zmien. Zastupiteľstvo musí toto oprávnenie pre starostu a predsedu VÚC schváliť uznesením.“*¹⁶

2.6 Rozpočet obcí a kríza rokov 2022-2023

Rok 2023 je špecifický v tom, že vplyvom zákona č. 365/2022 Z.z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov došlo k „deaktivácií“ niektorých ustanovení zákona o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a doplneniu dvoch viet, ktoré dávajú možnosť obciam a vyšším územným celkom upraviť si spôsob zúčtovania poskytovaných dotácií. V rámci doplnených prechodných ustanovení bola upravená možnosť uplatniť vyššie zmienené pravidlá o zúčtovaní dotácií už na dotácie, ktoré boli poskytnuté z rozpočtu v roku 2022. Výraznejší vplyv na zostavovanie rozpočtov však má podľa nášho názoru odsek 2 § 21h, ktorý zavádza pre rok 2023 všeobecnú výnimku z pravidla, že rozpočet obce a vyššieho územného celku má byť v zásade vyrovnaný alebo prebytkový. Možnosť schodku bola iba vo vymedzených prípadoch, napríklad použitie nevyčerpaných účelovo určených prostriedkov zo štátneho rozpočtu v minulých rokoch. Rovnako obce a vyššie územné celky nemajú prevenčnú povinnosť sledovania svojho rozpočtu v priebehu rozpočtového roka 2023 tak, aby bol ku koncu roka rozpočet obce vyrovnaný. Na kompenzáciu schodku môžu subjekty územnej samosprávy v priebehu roka vykonávať rozpočtové opatrenia, avšak s istými obmedzeniami podľa § 14 ods. 3, najmä nemožnosť uplatnenia opatrenia podľa § 14 ods. 2 písm. d) po 31. auguste príslušného roka. Pravidlá podľa zmieňovaného § 14 ods. 3 sa však v roku 2023 neuplatňujú. Tento zásah zo strany zákonodarcu bol reakciou na krízu na trhu s energiami a rýchlorastúcu infláciu.¹⁷ Vyššie zmienené výnimky z vyrovnaného, respektíve prebytkového rozpočtu však platia iba pre rozpočtový rok 2023, ak samozrejme nedôjde k prijatiu zákona, ktorý by trvanie týchto výnimiek predĺžil aj na nadchádzajúci rok 2024.

¹⁶ KONEČNÁ VEVRKOVÁ, I.: *Zmeny rozpočtu a rozpočtové opatrenia* [online]. [cit. 24. 05. 2023] dostupné na: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/zmeny-rozpocetu-a-rozpoctove-opatrenia-2023.htm>

¹⁷ Pozmeňujúci návrh poslankyne A. Miernej k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov [online]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=519488>

2.7 Záverečný účet

V súvislosti s hospodárením a nadväznosti na rozpočet pre konkrétny rok je podľa § 16 Zákona o rozpočtových pravidlách povinnosťou obce mať schválený záverečný účet obce. Samotnému vytvoreniu záverečného účtu predchádza povinnosť zostaviť účtovnú závierku pre príslušný rok, ktorá musí byť overená audítorom, ktorý najmä posúdi, či údaje z nej zodpovedajú realite. Pri následnom vytváraní záverečného účtu sa postupuje podľa pravidiel určených Zákonom o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy. Pri schvaľovaní návrhu záverečného účtu obecným zastupiteľstvom sa uplatňujú pravidlá ako pri schvaľovaní návrhu rozpočtu, teda je povinnosťou obce zverejniť návrh záverečného účtu po dobu aspoň 15 dní na webovom sídle obce a na vývesnej tabuli obce, možnosť podania pripomienok zo strany verejnosti a taktiež vypracovanie a predloženie odborného stanoviska hlavného kontrolóra obce. Tento celý proces je obec povinná realizovať tak, aby bol záverečný účet obce prerokovaný do 6 mesiacov od skončenia rozpočtového roka, za ktorý sa účet zostavuje. Platná právna úprava dáva obecnému zastupiteľstvu pri hlasovaní o záverečnom účte iba dve možnosti, buď to ho schváliť bez výhrad alebo ho schváliť s výhradami, teda nie je možné, aby zastupiteľstvo záverečný účet neschválilo.

ZÁVER

Ako možno aj z tohto príspevku vnímať, tak oblasť rozpočtovej tvorby na úrovni miestnej samosprávy je komplexnou oblasťou, ktorá je ovplyvňovaná početným množstvom právnych predpisov, ale aj ďalších faktorov, akými sú napríklad aktuálna politická situácia v krajine, nastavenie hospodárenia s verejnými prostriedkami, úspešnosť vo výzvach o rôzne granty, či dotácie. Aj napriek obmedzenému rozsahu príspevku sa nám podarilo vybrať tie najpodstatnejšie pravidlá, ktoré sa vzťahujú na tvorbu rozpočtu obce a prehľadne opísať prípravu rozpočtu obce a časť z procesov, ktoré pri tvorbe prebiehajú.

V prvej kapitole sme si vymedzili postavenie obce a funkciu samosprávy ako takej v podmienkach Slovenskej republiky. Taktiež aj niektoré z jej činností.

Druhá kapitola je venovaná samotnému rozpočtu obce. V jej prvej podkapitole možno nájsť samotné východiská rozpočtu obce, demonštratívny výpočet právnych predpisov, ktoré sa uplatňujú pri tvorbe rozpočtu obce, ale aj náčrt postupu, ktorý je spätý s prípravou a jeho následnou realizáciou v praxi. Ďalšie podkapitoly sa venujú jednotlivým fázam, ktoré existujú v časovej postupnosti od prípravy rozpočtu, cez jeho schvaľovanie, možné komplikácie pri schvaľovaní, respektíve úpravy rozpočtu počas prebiehajúceho rozpočtového roka. Súčasťou podkapitoly o schvaľovaní rozpočtu je aj úvaha o prípadnej možnosti zmeny pravidiel hlasovania obecného zastupiteľstva vo vzťahu k schvaľovaniu rozpočtu obce z väčšiny prítomných poslancov aspoň na trojpäťtinovú väčšinu prítomných poslancov. Táto polemika dáva priestor na prípadný ďalší rozvoj tejto témy, v ktorom by bolo možné sa zamerať na právnu úpravu v iných krajinách. V záverečných podkapitolách druhej kapitoly sme si zhrnuli

to, ako ovplyvnila právnu úpravu pre oblasť rozpočtov samosprávy kríza a inflácia, a nevynechali sme ani poslednú fázu z celého „života“ rozpočtu, ktorým je schvaľovanie záverečného účtu obce.

Téma rozpočtov v miestnej samospráve je vždy aktuálnou témou. Táto aktuálnosť nevyplýva len zo skutočnosti, že rozpočet je predmetom rokovaní obecného zastupiteľstva pravidelne každý rok, ale aj z dôvodov jeho zásahu do každodenného života obyvateľov obce. Práve preto považujeme za prínosné a správne venovať tejto téme pozornosť a poskytovať zainteresovanej verejnosti možnosti, ako si môže zvýšiť právne povedomie v oblasti tvorby rozpočtu v samospráve, ale aj ostatných činností, ktoré samospráva vykonáva. Príspevok samotný, odhliadnuc od jeho limitovaného rozsahu, môže predstavovať akýsi odrazový mostík pre ďalšie rozvíjanie tejto témy, ktoré bolo už aj čiastočne naznačené.

POUŽITÁ LITERATÚRA

1. KONEČNÁ VEVERKOVÁ, I.: *Zostavenie a schvaľovanie rozpočtu obce a rozpočtu VÚC* [online]. [cit. 24. 05. 2023] dostupné na: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/zostavenie-a-schvalovanie-rozpocetu-obce-a-rozpocetu-vuc-2.htm>
2. KONEČNÁ VEVERKOVÁ, I.: *Zmeny rozpočtu a rozpočtové opatrenia* [online]. [cit. 24. 05. 2023] dostupné na: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/zmeny-rozpocetu-a-rozpocetove-opatrenia-2023.htm>
3. KOŠIČIAROVÁ, S.: *Zákon o obecnom zriadení - komentár*. 1. vydanie Bratislava: EUROKÓDEX, s. r. o., 2018, 198 s. ISBN 978-80-8155-079-9
4. TEKELI, J. a Marian HOFFMANN.: *Kontrola v obecnej samospráve*. 1. vydanie Bratislava: EUROKÓDEX, s. r. o., 2013, 280 s. ISBN 978-80-89447-97-8
5. Ústavný zákon č. 420/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky
6. Ústavný zákon č. 493/2011 Z.z. o rozpočtovej zodpovednosti
7. Zákon č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov
8. Zákon č. 583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
9. Dôvodová správa k návrhu ústavného zákona o rozpočtovej zodpovednosti [online]. Dostupné na <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=361019>
10. Pozmeňujúci návrh poslankyne A. Miernej k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 583/2004 Z.z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov [online]. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=519488>

KONTAKT NA AUTORA

tomas.sefcik@student.upjs.sk

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, Právnická fakulta

Kováčska 26

040 75 Košice

Slovenská republika

Finančné právo a daňové právo v 21. storočí
Recenzovaný zborník príspevkov z III. ročníka študentského sympózia

Zostavovatelia: JUDr. Adrián Popovič, PhD.
JUDr. Jozef Sábo, PhD.
JUDr. Anna Vartašová, PhD.

Vydavateľ: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach,
Vydavateľstvo ŠafárikPress

Rok vydania: 2023
Počet strán: 88
Rozsah: 6,12 AH
Vydanie: prvé

Financial Law and Tax Law in the 21st Century
Reviewed proceedings from the III. annual student symposium

Editors: JUDr. Adrián Popovič, PhD.
JUDr. Jozef Sábo, PhD.
JUDr. Anna Vartašová, PhD.

Publisher: Pavol Jozef Šafárik University in Košice,
Publishing ŠafárikPress

Year of publication: 2023
Number of pages: 88
Authors' sheets: 6,12
Edition: first

DOI: <https://doi.org/10.33542/FDP-0272-5>

ISBN 978-80-574-0272-5 (e-publikácia)